UNODC
United Nations Office on Drugs and Crime

PRIRUČNIK ZA INTEGRIRANJE RODNIH PITANJA I LJUDSKIH PRAVA

U PROVEDBI KONVENCIJE UJEDINJENIH NACIJA PROTIV TRANSNACIONALNOG ORGANIZIRANOG KRIMINALA

URED UJEDINJENIH NACIJA ZA BORBU PROTIV DROGA I KRIMINALA

PRIRUČNIK ZA INTEGRIRANJE RODNIH PITANJA I LJUDSKIH PRAVA

U PROVEDBI KONVENCIJE UJEDINJENIH NACIJA PROTIV TRANSNACIONALNOG ORGANIZIRANOG KRIMINALA

UJEDINJENJENE NACIJE
Beč, 2023

ZAHVALA

Priručnik je izradio Ured Ujedinjenih nacija za borbu protiv droga i kriminala (UNODC), Globalni program za provedbu Konvencije protiv organiziranog kriminala u Odjeljenju za podršku konferencijama Ureda za borbu protiv organiziranog kriminala i nezakonite trgovine Odjela za pitanja u vezi sa ugovorima, uz velikodušnu podršku Vlade Kanade.

Priručnik je izradila Marika McAdam uz podršku Cecilie Farfán-Méndez i sljedećeg osoblja UNODC-a (abecednim redom): Magdalena Howland, Dmitry Orlov i Riikka Puttonen. UNODC se također želi zahvaliti sljedećim osobama za njihove doprinose: Julien Bastrup-Birk, Dimosthenis Chrysikos, Margot Denier, Roxana-Andreea Mastor, Roxane Milot, Maria Cristina Montefusco, Elena Pohl, Marian Salema, Hanna Sands, Erin Yantzi.

UNODC također se želi zahvaliti sljedećim stručnjacima, koji su prisustvovali sastanku ekspertne grupe za podršku izrade Priručnika i dali doprinos istraživanju (abecednim redom): Felia Allum (Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Sjeverne Irske), Jana Arsovska (Sjedinjene Američke Države), Azizkhon Bakhadirov (UNODC Regionalni ured za Centralnu Aziju), Dora Byamukama (Uganda), Edwin Cantu (UNODC Ured za vezu i partnerstvo u Meksiku), Anabella Corridoni (INTERPOL), Santanee Ditsayabut (Tajland), Marisa Dowswell (Kanada), Serena Forlati (Italija), Stan Gilmour (Ujedinjeno Kraljevstvo), John Githongo (Kenija), Robert Henry (Kanada), Emily Kenney (UN-Women), Tariq Khosa (Pakistan), Youmna Makhlouf (Liban), Katherine Maldonado (Sjedinjene Države), Sarah McAveety (Ujedinjeno Kraljevstvo), Claudia Catalina Montañez Ruiz (UNODC), Jacques Muhindo (Demokratska Republika Kongo), Salila Narataruksa (UNODC Regionalni ured za Jugoistočnu Aziju i Pacifik), Morgane Nicot (UNODC), Ana Paula Oliveira (Globalna inicijativa protiv transnacionalnog organiziranog kriminala), Rohan Richards (Jamajka), Sara Esperanza Rodriguez Silva (UNODC), Andrea de Silva (UN-Women), Jamie Smith (Švedska), Javier Ortiz Sullivan (Meksiko).

Objavljeno izdanje: Engleski jezik, Odjel za izdavaštvo i biblioteku, Ured Ujedinjenih nacija u Beču.

SADRŽAJ

UVOD

PREGLED

Svrha ovog Priručnika je podržati integriranje intersekcionalnih rodnih pitanja i ljudskih prava u zakone, politike i strategije protiv organiziranog kriminala u skladu sa Konvencijom Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organiziranog kriminala (Konvencija protiv organiziranog kriminala) i drugim relevantnim međunarodnim instrumentima.

Integriranje intersekcionalnih rodnih pitanja i ljudskih prava u zakone, politike i strategije pojačava napore protiv organiziranog kriminala.

Dimenzije rodnih pitanja i ljudskih prava organiziranog kriminala relevantne su za:

- *Uzroke,* u smislu da rodna neravnopravnost i zloupotrebe i kršenje ljudskih prava stvaraju plodno tlo za procvat organiziranog kriminala;
- *Posljedice,* u smislu da organizirani kriminal, u svim svojim oblicima, utječe na ljudska prava pogođenih pojedinaca na rodno uvjetovane načine;
- *Rješenja,* smislu da su intersekcionalna rodna pitanja i ljudska prava od ključnog značaja za učinkovite odgovore.

Cilj ovog Priručnika je pokazati kako zakonodavstvo i politike koje odgovaraju na različita iskustva ljudi svih rodova, dobi, sposobnosti i invaliditeta dovode do razrađenijih i učinkovitijih odgovora na složeno okruženje organiziranog kriminala koje se dalje razvija.[1]

ŠTA OVAJ PRIRUČNIK NUDI

Ovaj Priručnik nudi podršku kreatorima zakona i politika da integriraju pitanja roda i ljudskih prava u zakonodavstvo, politike i strategije za provedbu Konvencije protiv organiziranog kriminala i drugih relevantnih međunarodnih instrumenata.[2]

- Uvod daje pregled kako koristiti Priručnik
- Poglavlje 1 objašnjava odnos između Konvencije i ljudskih prava i rodnih pitanja
- Poglavlje 2 navodi međusobno povezane okvire ljudskih prava i rodne ravnopravnosti koji usmjeravaju tumačenje i provedbu Konvencije

[1] Ured Ujedinjenih nacija za droge i kriminal (UNODC), *Issue Paper: Organized Crime and Gender – Issues relating to the United Nations Convention against Transnational Organized Crime* (Beč, 2022), str. 8–13; i UNODC, "Strategy for gender equality and the empowerment of women (2022–2026)" (Beč, 2022).

[2] Vidjeti, između ostalog, CTOC/COP/2022/9, poglavlje I, dio A, rezolucija 11/1, dodatak I; rezolucija 11/2, dodatak II; i rezolucija 11/5. Iako se Priručnik ne bavi eksplicitno sa tri Protokola uz Konvenciju Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organiziranog kriminala može biti primjenjiv na napore usmjerene na provedbu tih instrumenata.

- Poglavlje 3 objašnjava ulogu donošenja zakona i politika u integriranju intersekcionalnih rodnih pitanja i ljudskih prava u mjere protiv organiziranog kriminala
- Poglavlje 4 daje praktične smjernice u vezi sa ključnim ciljevima u prevenciji i suzbijanju organiziranog kriminala u skladu sa Konvencijom
- Poglavlje 5 predstavlja razmatranja u vezi sa budžetom i pokazatelje za prilagođavanje u svrhu praćenja, evaluacije, učenja i odgovornosti zakona i politika
- Poglavlje 6 nudi kontrolne liste za pregled politika i zakona u skladu sa rodnim pitanjima i ljudskim pravima

Dodatak daje neke ideje za zagovaranje na koje se korisnici mogu osloniti u promoviranju rodno osjetljivih pristupa i pristupa zasnovanih na ljudskim pravima, kao i ulazne tačke za integraciju rodnih pitanja i ljudskih prava u mehanizam za pregled provedbe Konvencije Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organiziranog kriminala i njenih Protokola.

KAKO KORISTITI PRIRUČNIK

Iako se rodna pitanja i ljudska prava moraju uzeti u obzir tokom svih faza izrade politika i zakona, dijelovi Priručnika koje će korisnici smatrati relevantnim ovise o njihovom specifičnom kontekstu, ciljevima i izazovima.[3] Neki dijelovi mogu biti važniji za kreatore politika, a drugi za zakonodavce. Svi uvidi, analitička pitanja, studije slučaja, najbolje prakse i osnovni elementi integriranja rodnih pitanja i ljudskih prava daju se korisnicima kako bi učili na osnovu njih i prilagodili ih svom kontekstu. Kontrolne liste sadržane u Poglavlju 6 mogu biti korisne u cijelosti ili djelimično, ovisno o tome koje dijelove zakona ili politika korisnici analiziraju.

Važnost kontekstualizacije: Ljudska prava i rodna ravnopravnost su gotovo univerzalne težnje, ali zakonodavni putevi i putevi politika koji vode do tih ciljeva razlikuju se od zemlje do zemlje. Razlike u pravnim sistemima država, institucijama, kapacitetima te zakonodavnim i političkim okvirima podrazumijevaju da ne postoji univerzalni pristup integraciji. Doista, pristup označavanja kućica koji jednostavno spominje ljudska prava i rodna pitanja u dokumentima zakona i politika vjerovatno će biti neučinkovit i može čak biti štetan za osobe na koje to utječe. Korisnici stoga moraju prilagoditi praktične smjernice ponuđene ovdje svom vlastitom kontekstu.[4]

Odnos sa drugim resursima UNODC-a: Priručnik nadopunjuje druge resurse koje je UNODC izradio kao podršku državama u prevenciji i borbi protiv organiziranog kriminala (vidjeti Dodatni resursi). Kako bi se postiglo sveobuhvatnije razumijevanje dimenzija roda i ljudskih prava u provedbi Konvencije, korisnici se potiču da pogledaju resurse koji su navedeni u nastavku i na koje se upućuje u cijelom Priručniku.

[3] Naprimjer, kreatori politika koji rade na politikama za sprječavanje kriminala smatrat će poglavlje 4.1 korisnim (a dio 4.2 manje relevantnim). Zakonodavci koji žele revidirati postojeće zakonodavstvo u skladu sa obavezama u oblasti ljudskih prava mogu smatrati da je dodatak II korisna polazna osnova.

[4] Pri tome, korisnici bi mogli zatražiti tehničku pomoć od UNODC Global Programme on Implementing the Organized Crime Convention: From Theory to Practice (Globalnog programa za provedbu Konvencije organiziranog kriminala: Od teorije do prakse) (email: implement.untoc@un.org).

UNODC, *Organized Crime Strategy Toolkit for Developing High-Impact Strategies (Priručnik za strategiju u borbi protiv organiziranog kriminala za izradu visokoučinkovitih strategija)* (Beč, 2021.) pomaže u izradi i provedbi nacionalnih i regionalnih strategija za borbu protiv organiziranog kriminala

Issue Paper (Tematski dokument): T*he United Nations Convention against Transnational Organized Crime and International Human Rights Law (Konvencija ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organiziranog kriminala i Međunarodnog prava u oblasti ljudskih prava* (Beč, 2022.) detaljno opisuje odnos između Konvencije i međunarodnog prava u oblasti ljudskih prava

Issue Paper (Tematski dokument): *Organized Crime and Gender – Issues relating to the United Nations Convention against Transnational Organized Crime (Organizirani kriminal i rod – Pitanja koja se odnose na Konvenciju Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organiziranog kriminala)* (Beč, 2022.) objašnjava konceptualni okvir za integraciju rodne ravnopravnosti za odabrana pitanja u provedbi Konvencije

Model Legislative Provisions against Organized Crime (Model zakonskih odredbi protiv organiziranog kriminala), 2. izdanje, (Beč, 2021.) daje primjere odredbi i objašnjenja o različitim aspektima izrade zakona kojima se provodi Konvencija

Pored toga, Sharing Electronic Resources and Laws on Crime (Portal za unaprjeđenje znanja) (SHERLOC) služi kao živi repozitorij zakona, politika, sudske prakse i drugih alata iz cijelog svijeta. Korisnici mogu besplatno pristupiti portalu i dati doprinos vlastitim resursima za dobrobit drugih, kao dio svojih napora za podršku saradnji u borbi protiv transnacionalnog organiziranog kriminala.

Priručnik se oslanja na ove i druge resurse, kao i uvide dobivene na sastanku grupe eksperata održanom u Beču od 27. do 29. marta 2023.[5]

[5] Priručnik je izrađen na osnovu međusektorskih ciljeva Ujedinjenih nacija u oblasti rodne ravnopravnosti i ljudskih prava koji su osnova rada UNODC-a u podršci učinkovitom odgovoru država u provedbi Konvencije. Vidjeti UNODC, "Strategy for gender equality"; i A/67/775-S/2013/110, dodatak.

Poglavlje I.

KONVENCIJA UJEDINJENIH NACIJA PROTIV TRANSNACIONALNOG ORGANIZIRANOG KRIMINALA

Konvencija se primjenjuje na prevenciju, istragu i krivično gonjenje niza krivičnih djela koja su transnacionalne prirode i uključuju organiziranu kriminalnu grupu.

Slika 1. Obim Konvencije

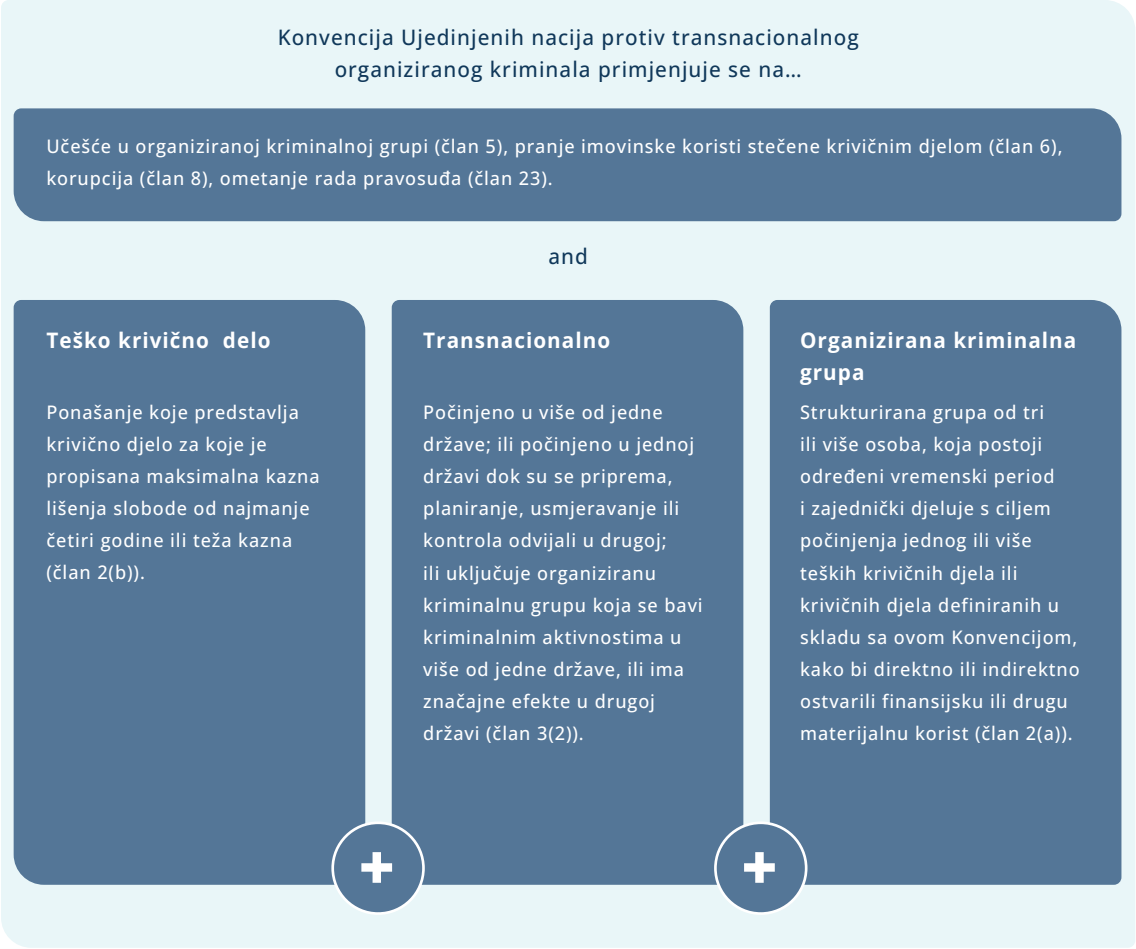

Razumijevanje organiziranih kriminalnih grupa koje djeluju u svrhu ostvarivanja finansijske ili druge materijalne koristi isključuje terorističke organizacije, humanitarne aktere ili političke ili društvene grupe čije djelovanje nije finansijski ili materijalno motivirano. Stoga je ovaj element važan mehanizam za zaštitu ljudskih prava i zloupotrebe Konvencije za uklanjanje političkih suparnika, kriminaliziranje protesta i zagovaranja ili stavljanje društvenih grupa izvan zakona.[6]

Tabela 1. Ljudska prava i rodna pitanja u Konvenciji

Konvencija Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organiziranog kriminala i...	
LJUDSKA PRAVA	**RODNA PITANJA**
Međusobni odnos između Konvencije protiv organiziranog kriminala i ljudskih prava proizlazi iz zabrinutosti zbog negativnih utjecaja organiziranog kriminala na ljudska prava, što je navedeno u brojnim rezolucijama Konferencije strana potpisnica Konvencije.*	Rod i druge međusektorske karakteristike (uključujući dob, spol, etničku pripadnost, društvenoekonomski status, između ostalog) relevantni su za iskustvo različitih ljudi u pogledu organiziranog kriminala, uključujući kako i ko čini organizirani kriminal, kakav je njegov utjecaj i koliko su djelotvorne mjere protiv istog.
Ukoliko zakoni, politike i strategije ne odgovaraju na ovu isprepletenu dinamiku, može doći do toga da napori uloženi u provedbu Konvencije budu neučinkoviti, kontraproduktivni i štetni.	

* Vidjeti, između ostalog, rezolucije 5/1, 6/1, 10/6, 9/3, 11/2 Konferencije strana potpisnica Konvencije Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organiziranog kriminala.

Rodno zasnovane povrede i povrede ljudskih prava mogu proizaći iz ne samo djelovanja kriminalaca nego i iz djelovanja država u njihovim nastojanjima da spriječe i suzbiju organizirani kriminal. U najmanju ruku, napori države ne smiju nanijeti štetu, ali krajnji cilj trebao bi biti unaprjeđenje rodne ravnopravnosti i ljudskih prava. Države su obavezne poštivati, zaštititi i ispunjavati ljudska prava žrtava, osumnjičenih, počinitelja, svjedoka, informatora, osoba ranjivih na organizirani kriminal, kao i aktera krivičnog pravosuđa i drugih aktera.[7]

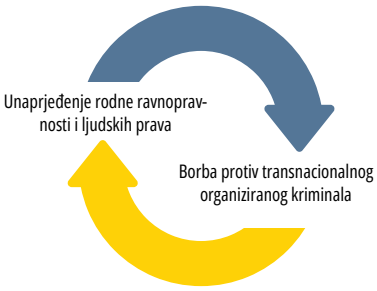

Postoji ciklična, uzajamno korisna veza između obaveza sadržanih u Konvenciji i obaveza sadržanih u međunarodnom pravu u oblasti ljudskih prava. Borba protiv organiziranog kriminala i unaprjeđenje rodne ravnopravnosti i ljudskih prava sami su sebi ciljevi i sredstva putem kojih se ono drugo može postići. Kao što je prikazano ovim Priručnikom i izvorima sadržanima u njemu, zakoni, politike i strategije koji su rodno odgovorni i usklađeni sa ljudskim pravima općenito su učinkovitiji od onih koji to nisu.

Konvencija nudi okvir za prevenciju organiziranog kriminala: kriminalizaciju, istrage, krivično gonjenje i presuđivanje povezanih krivičnih djela; zaštitu i pomoć svjedocima, žrtvama, osumnjičenim i počiniteljima; i saradnju u borbi protiv organiziranog kriminala. Organiziranje ovih ciljeva u okvir „4P“, zasnovan na svrhama Konvencije, nudi strukturiran način identificiranja ulaznih tačaka za integraciju rodnih pitanja i ljudskih prava kroz nastojanja da se izvrši:

[6] UNODC, *Issue Paper: The United Nations Convention against Transnational Organized Crime and International Human Rights Law* (Beč, 2022), str. 28 i 29

[7] Obaveze država proizlaze iz nekoliko međunarodnih ugovora o ljudskim pravima, uključujući Univerzalnu deklaraciju o ljudskim pravima i Konvenciju o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena.

- Prevent – Prevencija organiziranog kriminala
- Pursue – Gonjenje organizirane kriminalne skupine
- Protect – Zaštita osobe pogođene organiziranim kriminalom
- Promote – Promoviranje saradnje u te svrhe

Odvojeno unapređenje ovih ciljeva je neučinkovito; oni su integralne i međusobno povezane komponente sveobuhvatnog odgovora koje se međusobno jačaju, uključujući (ali ne ograničavajući se na) načine navedene na donjoj slici.

Slika 2. Sveobuhvatni pravni okvir i okvir politika protiv organiziranog kriminala

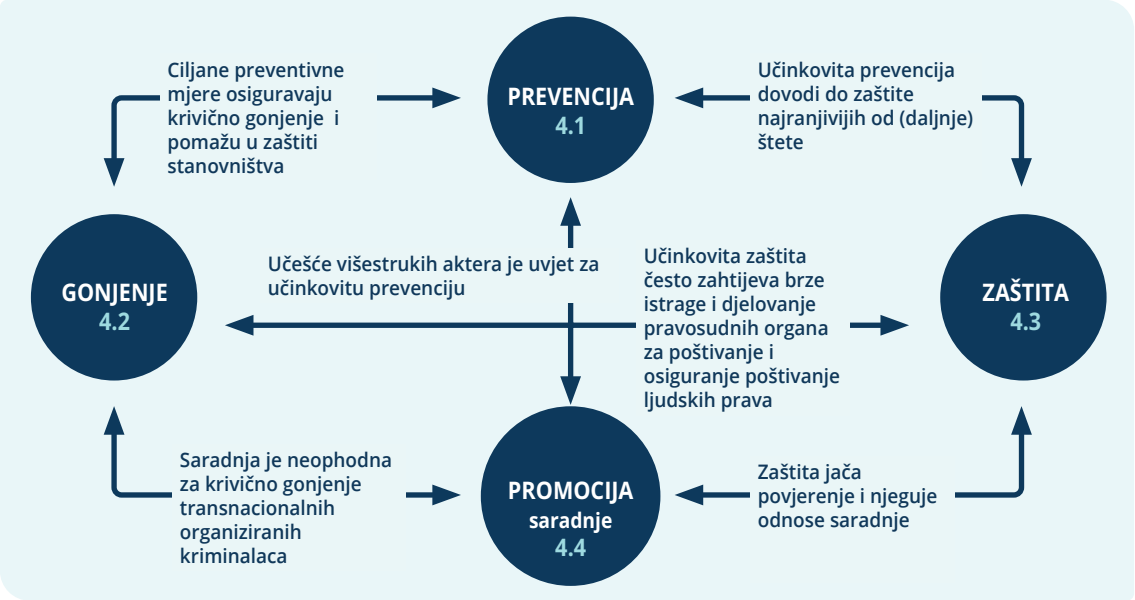

Poglavlje 2.

INTERSEKCIONALNI PRISTUP ZASNOVAN NA RODNOJ RAVNOPRAVNOSTI I LJUDSKIM PRAVIMA

2.1 RAZUMIJEVANJE INTERSEKCIONALNOSTI

Intersekcionalnost predstavlja okvir za analizu načina na koji se moć i identitet presijecaju kako bi utjecali na društvene odnose i individualna iskustva.[8] Naglašava da su iskustva muškaraca, žena i rodno različitih pojedinaca u interakciji sa njihovom klasom, rasom, dobi, etničkom pripadnosti, spolom ili drugim identitetima, oblikujući tako načine na koje se ljudi doživljavaju u društvu. Intersekcionalnost je uvijek vezana za kontekst: naprimjer, kasta, klan, pleme, etnički ili identitet zajednice mogu biti odlučujući faktori u nekim kontekstima, ali manje bitni u drugima.

„Točak intersekcionalnosti", koji je prikazan u nastavku, predstavlja koristan izvor za predstavljanje kako intersekcionalnost utječe na načine na koje zakonodavci i kreatori politika pristupaju svom poslu. Razmišljanje o tome ko ima privilegiju i moć i pod kojim okolnostima – a ko nema – omogućava realističniju i učinkovitiju izradu zakona, politika i strategija protiv organiziranog kriminala.

Pojmovi „žene, muškarci i rodno različiti ljudi" i „žene, muškarci, djevojčice i dječaci" naizmjenično se koriste u cijelom Priručniku. Važno je napomenuti da namjera nije usmjeriti se na binarne kategorije i ignorirati realnosti drugih rodova nego povećati vidljivost roda u samom Priručniku.

[8] UNODC, *Issue Paper: Organized Crime and Gender*, str. 7 (vidjeti footnote 1). Vidjeti također, United Nations Partnership on the Rights of Persons with Disabilities and United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women (UN-Women), *Intersectionality Resource Guide and Toolkit: An Intersectional Approach to Leave No One Behin*d (2021), str. 8, i Kimberlé Crenshaw, "Demarginalizing the intersection of race and sex: a Black feminist critique of antidiscrimination doctrine, feminist theory and antiractist politics", University of Chicago Legal Forum, vol. 1989, br. 1, član. 8 (1989).

Slika 3. Točak intersekcionalnosti

Izvor: Preuzeto iz United Nations Partnership on the Rights of Persons with Disabilities (Partnerstvo Ujedinjenih nacija za prava osoba sa invaliditetom) i United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women (UN-Women – Enitet Ujedinjenih nacija za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena), Intersectionality Resource Guide and Toolkit: An Intersectional Approach to Leave No One Behind (Vodič i priručnik za intersekcionalnost: Intersekcionalni pristup da niko ne bude zapostavljen) (2021), str. 8, prilagođeno iz verzije točka intersekcionalnosti Instituta za jednakost.

Za glosar ključnih pojmova koji se odnose na rodna pitanja, vidjeti Tematski dokument: Organizirani kriminal i rod – pitanja koja se odnose na Konvenciju Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organiziranog kriminala (Issue Paper: *Organized Crime and Gender – Issues relating to the United Nations Convention against Transnational Organized Crime)* (Beč, 2022), str. 6 i 7

Vježba: Samorefleksija o privilegiji i moći

„Točak privilegije i moći“, prikazan u nastavku, osmišljen je specifično za kanadski kontekst, kao polazište za razmišljanje o presjecajućim faktorima koji definiraju ko ima moć u društvu.[a]

Točak privilegije i moći

(što ste bliže centru,
to više privilegija imate)

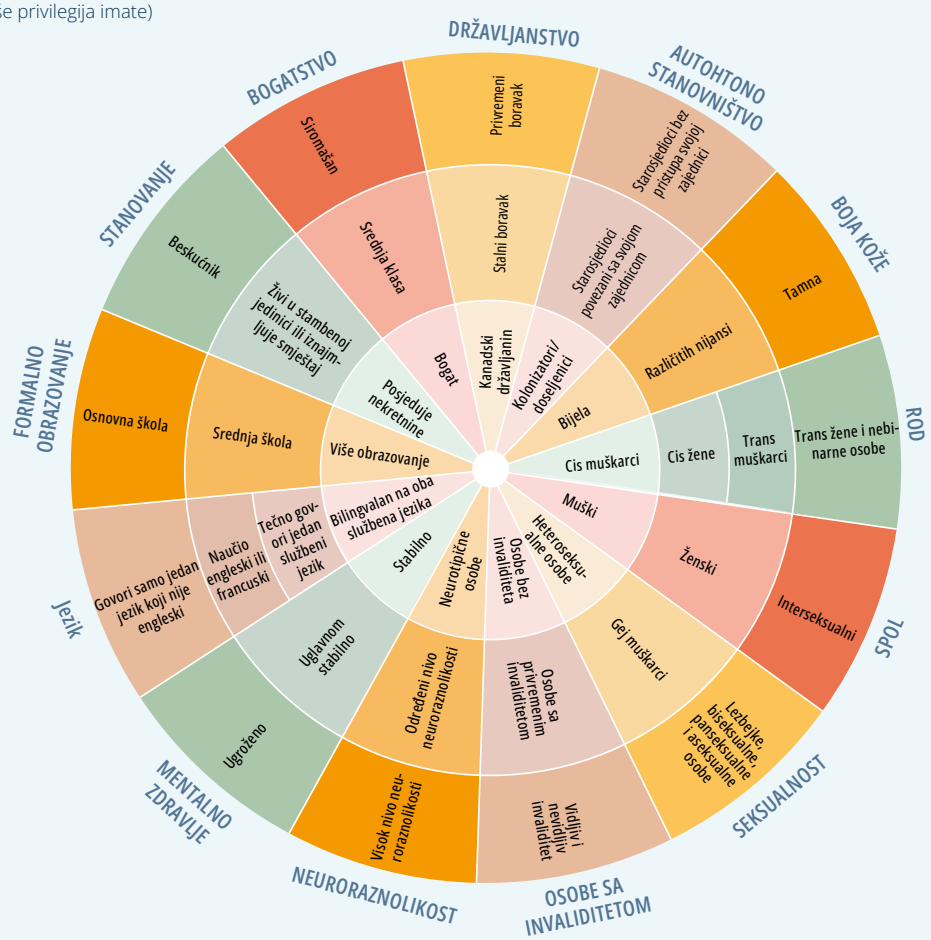

Napomena: Kategorije date u okviru točka predstavljaju primjere relevantne za kontekst Kanade, i ne treba da nas ograničavaju. Intersekcionalnost je širok koncept, a ovakav točak je samo polazna osnova.

Pitanja za samorefleksiju:

1. Koji elementi nisu primjenjivi na kontekst vaše zemlje i zašto?
2. Šta bi trebalo dodati da bi ovaj alat bio primjenjiviji u kontekstu vaše zemlje?
3. Da li vaš položaj na točku odražava kako se osjećate u vezi sa moći koju imate u (a) svojoj porodici, (b) svojoj zajednici i (c) na svom poslu?
4. Mislite li da je vaša pozicija na točku pravična? Zašto ili zašto ne? U kojoj se mjeri faktori koji su primjenjivi na vas odnose na izbore koje ste vi napravili?
5. Kako se neravnoteže moći koje ste identificirali mogu riješiti putem zakona i politika?

[a] IRCC Anti-Racism Strategy 2.0 (2021-2024) – Change management, (Strategija za borbu protiv rasizma – upravljanje promjenom) (Vlada Kanade, 2022).

2.2 PRIMJENA INTERSEKCIONALNOSTI NA ORGANIZIRANI KRIMINAL

Faktori koji se presijecaju, kao što su lokacija, društvenoekonomski status, etnička pripadnost, rod i autohtonost utječu na to kako su ljudi pogođeni organiziranim kriminalom ili kako su s njim u interakciji.

Tabela 2. Primjeri preklapanja diskriminacije i povreda ljudskih prava zbog organiziranog kriminala

PROBLEM	PREKLAPANJE DISKRIMINACIJE	POVREDA LJUDSKIH PRAVA
Nasilje povezano s bandama	Uglavnom ga čine dječaci i protiv dječaka na osnovu etničke pripadnosti, roda, mjesta stanovanja, društvenoekonomskog statusa.	Tjelesni integritet; pravo na obrazovanje; ekonomska prava.
Krivična djela protiv divlje flore i faune i šuma	Protiv autohtonog stanovništva i onog u ruralnim područjima na osnovu mjesta stanovanja, etničke pripadnosti i roda.	Degradacija prirodnih resursa autohtonih, ruralnih i urbanih zajednica; ekonomska prava, uključujući pravo na adekvatan životni standard; učešće u kulturnom životu.
Trgovina otpadom	Ljudi koji žive u zajednicama u blizini odlagališta otpada.	Negativan utjecaj na pravo na zdravlje (rak, plućne bolesti i urođene mane).[a]
Krivična djela povezana sa krivotvorenim medicinskim proizvodima	Na osnovu pismenosti, ekonomskog statusa i roda, što može utjecati na uloge, status i prava, pristup resursima, njegu i podršku i kulturološke norme koje dovode do zdravstvenih rizika.[b]	Pravo na zdravlje; pravo na informaciju.

[a] Vidjeti Philip J.Landrigan i drugi, "The Minderoo-Monaco Comission on Plastics and Human Health", Annals of Global Health, vol. 89, No. 1 (2023).

[b] Evropski odbor za probleme kriminala uočio je da se žene suočavaju sa sve većim nedostacima zbog ovih faktora i stoga su izloženije većem riziku od krivotvorenih medicinskih proizvoda. Vidjeti UNODC, *Issue Paper: Organized Crime and Gender: Issues relating to the United Nations Convention against Transnational Organized Crime (Tematski dokument: Organizirani kriminal i rod: Pitanja koja se odnose na Konvenciju Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organiziranog kriminala* (Beč, 2022), str. 23.

Kreatori zakona i politika trebali bi provesti rodnu analizu o tome kako su muškarci, žene, djevojčice i dječaci te rodno različite osobe pod utjecajem organiziranog kriminala, kako bi mogli dati praktičarima u krivičnom pravosuđu alate koji na odgovarajući način odgovaraju stvarnostima sa kojima se suočavaju. Intersekcionalnost također utječe na način na koji se reagira na organizirani kriminal. Kao članovi društva, zakonodavci i kreatori politika nisu imuni na pristranost, društvene vrijednosti, kulturološke obrasce i prakse koje čine rodno zasnovano nasilje. Naprimjer, u nekim zemljama, nasilje nad ženama možda se ne tretira ozbiljno kao drugi oblici nasilja.[9]

Pored toga, intersekcijska perspektiva omogućuje praktičarima da uvide da žrtve i počinitelji nisu kategorije koje se međusobno isključuju jer se ljudi unutar kategorija mijenjaju ili su istovremeno i jedno i drugo. Tinejdžerica angažirana u organiziranoj kriminalnoj grupi može činiti nasilje u okviru svog djelovanja u kriminalnim aktivnostima, ali može biti i sama žrtva nasilja. Bez pokazatelja zasnovanih na dokazima i rodno osjetljivih pokazatelja, vlasti mogu propustiti identificirati žrtve ili ih pogrešno identificirati kao počinitelje. Pored toga, neprepoznavanje da muškarci mogu biti žrtve, a žene počinitelji, može dovesti do sekundarne viktimizacije u okviru pravosudnog sistema i neuspjeha u uhićenju ozbiljnih kriminalaca.

[9] Vidjeti Updated Model Strategies and Practical Measures on the Elimination of Violence against Women in the Field of Crime Prevention and Criminal Justice (rezolucija Generalne skupštine 65/288, dodatak).

Uzimajući u obzir ključne „pokretače“ intersekcionalnosti (navedene u tabeli 3), zakonodavci i kreatori politika mogu – i trebaju – analizirati svoj kontekst i propitati svoje (nesvjesne) predrasude, uvjerenja i pretpostavke.

Tabela 3. Pokretači intersekcionalnosti[a]

POKRETAČ	PITANJA ZA RAZMATRANJE
1. Refleksivnost Svi mi imamo nesvjesne pristranosti i uvjerenja. Kako bismo umanjili njihov štetan utjecaj na naš rad i način kako sarađujemo sa drugima, neophodno je propitati ih. Refleksivnost je proces putem kojeg učimo o svojima nesvjesnim pristranostima, uvjerenjima, predrasudama i praksama.	• Kako rod i drugi stereotipi uvjetuju naše razumijevanje organiziranog kriminala? • Na koji način možemo kritički razmotriti kako naše pristranosti, stavovi i uvjerenja utječu na naša mišljenja i postupke u vezi sa organiziranim kriminalom? • Na koji način naša privilegija direktno ili indirektno dovodi u nepovoljniji položaj druge osobe sa kojima radimo ili koje susrećemo u našem radu usmjerenom na borbu protiv organiziranog kriminala, uključujući potencijalne žrtve i počinitelje? • Šta možemo uraditi da uključimo ova pitanja u izradu i provedbu zakona i mjera politike?
2. Dostojanstvo, izbor i autonomija Poštujte i podržavajte dostojanstvo, izbor i autonomiju svih ljudi. To se ne može pretpostaviti u ime drugih, a odlučivanje se ne može zamijeniti.	• Ko je samostalan, a ko ne u organiziranim kriminalnim grupama? Ko ima punu kontrolu nad načinom kako živi svoj život, a ko nema? Kako to utječe na uloge koje ljudi imaju u organiziranom kriminalu i njihovom angažmanu sa krivičnopravnim sistemom? • Ko dijeli svoje stavove o organiziranom kriminalu i odgovore na njega, a ko ne? • Ko dijeli svoje perspektive sa praktičarima u oblasti krivičnog pravosuđa i zašto?
3. Pristupačnost i univerzalni dizajn Primijenite univerzalni pristup dizajnu, osiguravajući pristupačnost i razumno prilagođavanje.[b]	• Kakav je sastav našeg krivičnopravnog sistema? Kako se profili uposlenih usklađuju sa isprepletenim identitetima osoba koje susrećemo u svom radu? Kako ovaj sastav može utjecati na način na koji ljudi izvan krivičnopravnog sistema ostvaruju interakciju s njim? • Kako možemo pitati ljude šta im je potrebno da bi učestvovali u naporima usmjerenim na rješavanje problema organiziranog kriminala? • Kako možemo ukloniti fizičke, transportne, informacijske i komunikacijske prepreke ili dati razumne alternative za takvo učešće? • Kako možemo rješavati prepreke u pogledu stavova, okruženja i institucionalne prepreke za takvo učešće?
4. Različiti oblici znanja Odredite prioritete i učite od ljudi sa različitim oblicima znanja koji su obično isključeni iz uloga stručnjaka. Postoji veza između stvaranja i dizajna moći i znanja.	• Kako znamo šta mislimo o organiziranom kriminalu? Ko nam je rekao? • S kim su, a s kim ne obavljene konsultacije? Da li se konsultiramo sa različitim zajednicama na koje utječe organizirani kriminal? • Čiji glasovi možda nedostaju u raspravama zbog strukturalnih nejednakosti?

POKRETAČ	PITANJA ZA RAZMATRANJE
5. Preklapajući identiteti Razmotrite kako različiti identiteti međusobno djeluju kako bi stvorili jedinstvene društvene učinke koji se razlikuju ovisno o vremenu i mjestu. Identiteti nisu pojedinačni, jasno razgraničeni niti se mogu sabirati.	• Koji su isprepleteni identiteti pojedinaca koji su uključeni u organizirani kriminal kao žrtve, počinitelji i osumnjičeni? • Ko nedostaje?
6. Odnos moći Budite svjesni i propitajte odnos moći, uključujući svoju vlastitu. Ljudi mogu imati moć u jednom kontekstu/ vremenu, a biti ugnjetavani u drugom.	• Ko i pod kojim okolnostima ima moć i donosi odluke u organiziranim kriminalnim grupama? • Kako ih se poziva na odgovornost za njihove odluke? • Ko ima moć i u kojim okolnostima u krivičnopravnom sistemu? • Ko donosi odluke u krivičnopravnom sistemu vezane za odgovor na organizirani kriminal? • Kako se donosioci odluka u krivičnopravnom sistemu pozivaju na odgovornost za svoje odluke?
7. Vrijeme i prostor Prepoznati utjecaj vremena i prostora. Ništa nije statično, privilegija i ranjivost su promjenjive i pod utjecajem društvenog položaja i lokacije.	• Da li način na koji doživljavamo ko ima *privilegiju i moć* izgleda drugačije na ovom mjestu? Kako to utječe na učešće u organiziranim kriminalnim grupama, ali također povećava ranjivost na viktimizaciju? Da li se privilegija i moć mijenjaju u različitim vrstama organiziranog kriminala i organiziranih kriminalnih grupa? • Da li *diskriminacija* drugačije izgleda na ovom mjestu? Kroz različite generacije? Kroz različite vrste organiziranog kriminala? U različitim sektorima krivičnog pravosuđa?
8. Transformativno i zasnovano na pravima Promovirati ljudska prava i rješavati nejednakosti kroz transformaciju društvenih struktura i mijenjanjem načina na koji se resursi i odnosi stvaraju i raspoređuju.	• Kako možemo poboljšati način na koji se izrađuju i/ili provode zakoni i politike kao odgovor na organizirani kriminal? • Kako možemo promijeniti način na koji se vrši raspodjela resursa usmjerenih na rješavanje nejednakosti? • Kako možemo transformirati odnose unutar šireg društva koji održavaju intersekcionalne nejednakosti? Kako to može podržati prevenciju organiziranog kriminala i postizanje pravednijeg i rodno osjetljivijeg krivičnopravnog sektora?

[a] Prilagođeno iz United Nations Partnership on the Rights of Persons with Disabilities (Partnerstvo Ujedinjenih nacija za prava osoba sa invaliditetom) i United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women (UN-Women – Enitet Ujedinjenih nacija za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena), *Intersectionality Resource Guide and Toolkit: An Intersectional Approach to Leave No One Behind (Vodič i priručnik za intersekcionalnost: Intersekcionalni pristup da niko ne bude zapostavljen)* (2021), (2021), str. 13 i 14.

[b] Razumno prilagođavanje podrazumijeva neophodne i odgovarajuće promjene i prilagođavanja koja ne nameću nesrazmjeran ili nepotreban teret, gdje je to potrebno u određenom slučaju, kako bi se osiguralo da se prema osobama sa invaliditetom postupa jednako kao prema drugima u pogledu uživanja ili ostvarivanja ljudskih prava i temeljnih sloboda. Univerzalni dizajn podrazumijeva dizajn proizvoda, okruženja, programa i usluga koje mogu koristiti svi ljudi u najvećoj mogućoj mjeri, bez potrebe za prilagođavanjem ili specijaliziranim dizajnom. Univerzalni dizajn ne isključuje pomagala za određene grupe osoba sa invaliditetom gdje je to potrebno.

Prikupljanje podataka može podržati analizu pokretača intersekcionalnosti. To uključuje periodično analiziranje pojavnih oblika organiziranog kriminala na državnom nivou, ali također i odgovore države na organizirani kriminal. Takvi podaci bi u idealnom slučaju trebali biti razvrstani prema faktorima kao što su rod, dob, rasna ili etnička grupa, nacionalnost, nivo obrazovanja i status invaliditeta.

Kako bi se osigurao intersekcionalni pristup, kreatori zakona i politika trebali bi se baviti ključnim pitanjima u vezi sa organiziranim kriminalom, kao što su:

2.2.1 UZROCI

- Kako intersekcionalni identiteti, uključujući etničku pripadnost, rasu, religiju, kulturu, dob, seksualnu orijentaciju, invaliditet, rodni identitet i klasu, pojačavaju diskriminaciju i povredu ljudskih prava na osnovu spola i rodnih uloga i značenja koja im se pridaju?[10]
- Kakve stavove ljudi u društvu imaju prema osobama različitih intersekcionalnih identiteta (rod, dob, nacionalnost, etnička pripadnost, ekonomski status, itd.)?
- Kakvu ulogu ovi faktori imaju u tome ko čini organizirani kriminal i uloge koje imaju, kao i ko je žrtva i kakva su njihova iskustva viktimizacije?
- Kako zakoni i politike mogu imati ulogu u rješavanju ovih uzroka?

2.2.2 POSLJEDICE

- Koja su iskustva, potrebe, prioriteti i sposobnosti muškaraca, žena, dječaka, djevojčica i rodno različitih ljudi uključenih u organizirani kriminal kao žrtve i počinitelji?
- Kako normativni okviri utječu na muškarce, žene, rodno različite osobe i osobe različitih sposobnosti zbog nejednakosti kao što su ableizam, rasizam, homofobija, ksenofobija i diskriminacija na osnovu zdravstvenog stanja?[11]
- U kojoj mjeri ovi preklapajući faktori određuju ko je uposlen u krivičnopravnom sistemu i na koji način sarađuje sa osobama sa kojima se susreće u svom poslu?
- Kako zakoni i politike mogu imati ulogu u ispravljanju neravnoteža i osiguravanju rodno osjetljivih pristupa krivičnog pravosuđa i pristupa zasnovanih na ljudskim pravima te ravnopravnijeg uživanja ljudskih prava osoba u kontaktu sa pravosudnim sistemom?

2.2.3 RJEŠENJA

- Kako se ovi faktori odražavaju ili ne u postojećim zakonima i politikama?
- Kako zakoni i politike o organiziranom kriminalu mogu bolje odgovoriti na ove faktore?
- Kako se muškarci, žene, djevojčice, dječaci, rodno različite osobe i osobe različitih sposobnosti mogu angažirati da daju informacije za normativne okvire?

[10] UNODC, "Strategy for gender equality", str. 8.
[11] Ibid., str. 8 i 9.

2.3 INTEGRIRANJE RODNIH PITANJA I LJUDSKIH PRAVA

Integriranje rodnih pitanja i ljudskih prava ne odnosi se samo na dodavanje žena naporima koji su uglavnom usmjereni na muškarce ili spominjanje rodnih pitanja i ljudskih prava u zakonodavstvu i dokumentima politika.[12] Umjesto toga, ono zahtijeva od država da poduzmu usklađene, dosljedne i promišljene mjere kako bi ispunile svoje obaveze u borbi protiv nekažnjavanja organiziranih kriminalaca i ostvarile transformacijsku promjenu u ljudskim pravima i rodnoj ravnopravnosti. Kreatori zakona i politika moraju razumjeti svoje obaveze u pogledu poštivanja, zaštite i ostvarivanja ljudskih prava te načela pravednosti, jednakosti, nediskriminacije i inkluzije na kojima počivaju.[13]

Kako bi razumjeli konceptualni okvir za integriranje rodne ravnopravnosti u provedbi Konvencije, vidjeti Issue Paper: *Organized Crime and Gender – Issues relating to the United Nations Convention against Transnational Organized Crime (Tematski dokument: Organizirani kriminal i rod – pitanja koja se odnose na Konvenciju Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organiziranog kriminala)* (Beč, 2022), str. 8–13

„Dvostruki“ pristup koji kombinira i ciljane i integrirane mjere potreban je za učinkovito rješavanje višestrukih dimenzija identificiranih problema.[14]

Slika 4. Dvostruki pristup integraciji

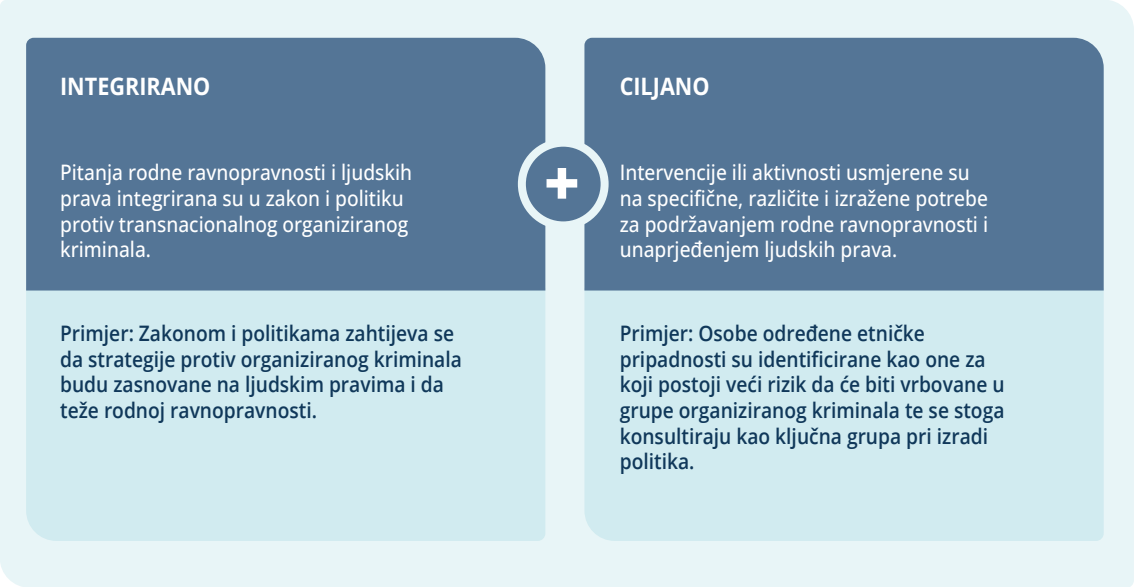

[12] Rodno osjetljivi pristupi važni su za osobe svih spolova, ali s obzirom da su žene i djevojčice često u ranjivijim situacijama u odnosu na muškarce i dječake postizanje rodne ravnopravnosti u odgovorima krivičnopravnog sistema često naglašava osnaživanje žena, a ne muškaraca.

[13] *Poštovanje*: Negativna obaveza da se ne nanese šteta ili ne ometaju ljudska prava (ne nanositi štetu). *Zaštita*: Pozitivna obaveza zaštite ljudskih prava. *Ostvarivanje*: Pozitivna obaveza donošenja mjera za unaprjeđenje i ostvarivanje ljudskih prava.

[14] Za više informacija o integriranju rodne ravnopravnosti, vidjeti UN-Women, *Handbook on Gender Mainstreaming for Gender Equality Results* (2022), str. 18.

Sljedeća analitička pitanja korisna su za utvrđivanje integriranih i ciljanih pristupa potrebnih za rješavanje identificiranih praznina i prepreka:

- Obaveze – koje su postojeće obaveze države u skladu sa međunarodnim pravom?
- Praznine – koje praznine u zaštiti ljudskih prava postoje u domaćem zakonodavstvu?
- Prepreke – ko se suočava sa posebnim preprekama u uživanju ljudskih prava?

Pogledati kontrolnu listu 6.2.1 o mapiranju praznina u postojećim normativnim okvirima za rodnu ravnopravnost i ljudska prava

Za više informacija o komponentama međunarodnih obaveza u vezi sa ljudskim pravima, vidjeti UNODC, *Issue Paper: The United Nations Convention against Transnational Organized Crime and International Human Rights Law (Tematski dokument: Konvencija Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organiziranog kriminala i međunarodno pravo u oblasti ljudskih prava)* (Beč, 2022), str. 12–15

Poglavlje 3.

IZRADA ZAKONA I POLITIKA

U svim fazama procesa izrade zakona i politika, postoje mogućnosti za integriranje rodnih pitanja i ljudskih prava – neke od njih su navedene na slici ispod.

Slika 5. Ciklus izrade zakona i politika

3.1 ANALIZA ZASNOVANA NA DOKAZIMA

Kako bi zakoni i politike efikasno promijenili dinamiku transnacionalnog organiziranog kriminala i postigli transformativnu promjenu, ove mjere moraju biti zasnovane na dokazima. Analiza zasnovana na dokazima treba utvrditi rizike za ljudska prava i rodna pitanja, nedostatke i mogućnosti za izmjenu ili usvajanje novih instrumenata.[15] Bez intersekcionalnih podataka razvrstanih po rodu, postoji rizik da se neće osporiti pretpostavke te da će se zanemariti objašnjenja.[16]

[15] Politikom se može identificirati potreba za novim zakonom ili odjel vlade može postati svjestan problema koje treba riješiti putem zakonodavstva. Druge zainteresirane grupe, kao što su međunarodne organizacije, privatni sektor ili grupe civilnog društva, također mogu postati svjesne problema koji se mogu riješiti putem zakonodavstva.

[16] Podaci razvrstani po rodu nisu samo podaci razvrstani po spolu nego se također odnose na specifične potrebe, mogućnosti i doprinose ljudi; koncepte i definicije koje odražavaju različitost; i metode prikupljanja podataka koji uzimaju u obzir rod i druge pristranosti (UNODC, *Issue Paper: Organized Crime and Gender*, str. 13 (vidjeti fusnotu 1)).

Za više informacija o rodnoj statistici i rodno osjetljivoj analizi podataka za integriranje rodnih pitanja u provedbi Konvencije, vidjeti UNODC, *Issue Paper: Organized Crime and Gender – Issues relating to the United Nations Convention against Transnational Organized Crime (Tematski dokument: Organizirani kriminal i rodna ravnopravnost – Pitanja koja se odnose na Konvenciju Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organiziranog kriminala)* (Beč, 2022), str. 13–15

Kada države redovno prikupljaju, analiziraju i uspoređuju podatke, mogu mjeriti kako se problem mijenja tokom vremena i utvrditi da li zakoni i politike odgovaraju svrsi i ljudima na koje odnose. Tamo gdje indikatori pokazuju da je određena vrsta organiziranog kriminala u porastu ili stagnira, ili da su napori usmjereni na borbu protiv kriminala štetni za rodnu ravnopravnost i ljudska prava, to može značiti da se zakoni i politike trebaju promijeniti ili da se ne provode učinkovito. Ključno je da se istraživanje i prikupljanje podataka moraju provoditi na načine koji su i sami po sebi zasnovani na ljudskim pravima i rodno osjetljivi. Tabela 4 daje pregled ključnih koraka koji je potrebno poduzeti za postizanje rodno osjetljivih pristupa i pristupa zasnovanih na ljudskim pravima u zakonima i politikama.

Tabela 4. Ključni koraci u integriranju rodnih pitanja i ljudskih prava u zakone i politike[a]

1. Istražiti	• Razumjeti intersekcionalnost (poglavlje 2) i upoznati se sa dimenzijama rodne ravnopravnosti i ljudskih prava datog pitanja.
2. Pitati	• Postavljati pitanja kako biste propitali svoje pristranosti i pretpostavke (poglavlje 2) i utvrdili: Na koga će utjecati zakon/politika? Ko će njime biti isključen? Koje su moguće neželjene posljedice? Koje prepreke postoje i kako ih prevladati? • Konsultirati se sa onima koji su pogođeni i koji posjeduju stručnost i iskustvo (vidjeti ispod).
3. Prikupiti	• Prikupiti razvrstane kvalitativne i kvantitativne podatke kako bi odredili populacije/grupe na koje utječe zakon/politika opisujući i mjereći potencijalni utjecaj zakona/politike; i dati odgovore na gore postavljena pitanja u koraku 2.
4. Analizirti i izraditi	• Procijeniti utjecaj zakona/politike na rodnu ravnopravnost i ljudska prava analizirajući podatke prikupljene u koraku 3 i odgovore na pitanja u odnosu na opcije koje razmatrate. • Na osnovu gore navedene analize, utvrditi postoje li različiti utjecaji na različite grupe ljudi. Istražiti moguće posljedice i razmotriti preporuke za ublažavanje potencijalnih negativnih posljedica.
5. Provesti, pratiti i evaluirati	• Razmotriti utjecaj zakona/politike na rodnu ravnopravnost i ljudska prava tokom provedbe, praćenja i evaluacije. • Utvrditi da li provedba zakona/politike unaprjeđuje ljudska prava i rodnu ravnopravnost pogođenih grupa. • Razmotriti neželjene utjecaje i prepreke na osnovu analize razvrstanih podataka.
6. Osigurati odgovornost	• Pridržavati se svih zahtjeva za izvještavanje, uključujući u vezi sa odgovornosti za diskriminaciju ili kršenje ljudskih prava.
7. Učiti	• Dokumentirati procese, nalaze i korištene podatke kao osnovu za utvrđivanje da li su potrebne promjene u zakonima, politikama ili provedbi.

[a] Gore navedeno je prilagođene iz Kanade, Ministarstvo pravde, "Policy on gender-based analysis plus: applying an intersectional approach to foster inclusion and address inequities" („Politika rodno zasnovane analize plus: primjena intersekcionalnog pristupa za poticanje inkluzije i rješavanje nejednakosti")

Pored vlastitih podataka vlade, dostupna su neovisna istraživanja i podaci međunarodnih organizacija, akademika, grupa civilnog društva, *think tankova*, istraživačkih novinara, medijskih kuća i drugih. Ovaj široki skup informacija je vrijedan resurs za izradu, provedbu i evaluaciju rodno osjetljivih zakona i politika zasnovanih na dokazima i ljudskim pravima. Zakonodavci i kreatori politika, koji imaju ozbiljne namjere za ostvarivanje promjena, trebaju konsultirati i koristiti različite renomirane izvore.

3.1.1 ANALIZA ISTRAŽIVANJA I IZVORA PODATAKA

Sljedeća pitanja ponuđena su zakonodavcima i kreatorima politika kako bi analizirali postojeće izvore podataka i identificirali ulazne tačke za integriranje rodnih pitanja i ljudskih prava.

Zvanični (vladini) izvori:

- Koji su postojeći mehanizmi prikupljanja podataka o organiziranom kriminalu?
- Da li država ima nacionalnu bazu podataka o slučajevima organiziranog kriminala?
- Koje se informacije evidentiraju, kako se evidentiraju i ko ima pristup njima?
- Da li informacije prikupljene o žrtvama i počiniteljima uključuju spol, dob, etničku pripadnost, seksualnu orijentaciju, invaliditet i druge faktore kako bi se postigao intersekcionalni pristup?
- Ko je odgovaran za unos i održavanje podataka?
- Ko je odgovoran za analizu podataka i po kojoj metodologiji?
- Da li se analiza podataka dostavlja onima koji su ih dali?
- Koji zakoni i politike uređuju reguliranje podataka i štite prava subjekata podataka?
- Poštuju li se pitanja privatnosti i suvereniteta podataka?
- Ukoliko se utvrde nedostaci u podacima, koji se rješavaju, a koji ne?
- Koji su podaci dostupni istraživačima izvan vladinih struktura?
- Koji se sistemi za prikupljanje podataka mogu napraviti rodno osjetljivijim i u većoj mjeri zasnovani na ljudskim pravima?

Neovisni izvori (akademski, civilno društvo, međunarodne organizacije, mediji):

- Koja su neovisna istraživanja o aspektima ljudskih prava i rodne ravnopravnosti organiziranog kriminala provedena, ko ih je proveo i koje aspekte treba dodatno istražiti?
- Koji su ključni nalazi i ishodi istraživanja relevantnih analiza i kakvu važnost ovi nalazi imaju za zakone i politike?
- Da li postoje sistemi za evaluaciju i korištenje informacija iz ovih izvora za izradu politika i donošenje zakona?

Studija slučaja 1. *Intersectional "Gender-Based Analysis Plus"* u Kanadi/Intersekcionalna „Rodno osjetljiva analiza plus"

Vlada Kanade koristi analitički proces pod nazivom „Rodno osjetljiva analiza plus" (GBA Plus), kako bi osigurala da su zakonodavstvo, politike, programi i druge inicijative savezne vlade rodno osjetljive, inkluzivne i odražavaju različita iskustva i realnosti s ciljem nejednakosti i barijera. „Plus" potvrđuje da rigorozna procjena prevazilazi rod i spol i uključuje razmatranja višestrukih faktora identiteta kao što su dob, invaliditet, ekonomski status, obrazovanje, rod, spol i seksualna orijentacija, geografija, jezik, rasna i etnička pripadnost te religija i duhovnost, između ostalog. Ministarstvo pravde održava *dashboard* – kontrolni prikaz za praćenje učinka, koji predstavlja pregled stanja u oblasti krivičnopravnog sistema na osnovu podataka koji se mogu razvrstati po spolu i/ili rodu, rasi i drugim karakteristikama kako bi bolje odražavali sve veću raznolikost stanovništva Kanade i tako podržali svoju predanost GBA Plus.[a]

* Vidjeti Kanada, Ministarstvo pravde Canada, „Politika o rodno zasnovanoj analizi plus: primjena intersekcionalnog pristupa za unaprjeđenje inkluzije i rješavanje nejednakosti"/Department of Justice, "Policy on gender-based analysis plus: applying an intersectional approach to foster inclusion and address inequities", 6. maj 2022; Kanada, Ministarstvo pravde „Rodno zasnovana analiza plus (GBA Plus)"/Canada, Department of Justice, "Gender-based Analysis Plus (GBA Plus)", 13. oktobar 2022; i Public Safety Canada, „Gender-based Analysis Plus", 29. juni 2023.

Studija slučaja 2. Korištenje podataka za utjecaj na rodno informiranu politiku o vatrenom oružju

Godine 2016, Centar za kontrolu malog i lakog oružja u Jugoistočnoj i Istočnoj Evropi (SEESAC) objavio je studiju koja nudi bazu dokaza o rodnom utjecaju malog i lakog oružja u toj regiji. Studijom je podržano uključivanje rodnih pitanja u regionalnu *Mapu puta za iznalaženje održivog rješenja za nezakonito posjedovanje, zloupotrebu i trgovinu malim i lakim oružjem i pripadajućom municijom na Zapadnom Balkanu do 2024*.[a]

[a] UNODC, "Supporting evidence-based action to counter illicit firearms trafficking and related forms of crime" (Beč, 2020), str. 5. Vidjeti također rezolucije 8/3, 9/2, 10/2 i 11/6 Konferencije strana Konvencije protiv organiziranog kriminala koji naglašavaju hitnu potrebu da strane razmotre rodnu i dobnu dimenziju krivičnih djela povezanih sa vatrenim oružjem.

3.2 KONSULTACIJE

Zakoni i politike moraju odgovarati stvarnosti onih koji su odgovorni za njihovu provedbu. Zakonodavci i kreatori politika stoga se moraju konsultirati sa praktičarima, stručnjacima, preživjelima i pogođenim zajednicama, kao i osobama koje su proživjele određena iskustva, uključujući muškarce, žene i rodno različite ljude. Pozivanje na davanje doprinosa različitih aktera dovodi do informiranijih, na dokazima zasnovanih ishoda i pomaže ljudima pogođenim organiziranim kriminalom da sebe vide kao sastavni dio odgovora na njega. Konsultacije mogu olakšati operacionalizaciju zakona i politika osiguranjem podrške od onih koji su odgovorni za njihovu provedbu.[17]

Zakoni i politike koji su rodno osjetljivi i zasnovani na ljudskim pravima moraju se izraditi kroz procese koji su također rodno osjetljivi i zasnovani na ljudskim pravima. U skladu s tim, konsultacije moraju biti participativne, inkluzivne i dostupne tako da ljudi na koje utječu zakoni i politike i oni koji su odgovorni za njihovu provedbu budu uključeni i u njihovu izradu. Ključni koncept ovdje je *nihil de nobis, sine nobis*, ili: „ništa o nama bez nas“. Niže je naveden pregled potencijalnih aktera.

Tabela 5. Potencijalno relevantni akteri s kojima se treba konsultirati

DRŽAVNI AKTERI IZ RAZLIČITIH AGENCIJA	NEDRŽAVNI AKTERI
• Oni koji rade na izradi zakona i politika • Praktičari u oblasti krivičnog pravosuđa koji dolaze iz institucija koje imaju mandat za organizirani kriminal (policijske, imigracijske, carinske, porezne, radne, zatvorske službe, tužiteljstvo, sudstvo, ostali) • Predstavnici ministarstava i organa vlade izvan sistema krivičnog pravosuđa i sistema provedbe zakona čiji rad ima utjecaj na dinamiku organiziranog kriminala (obrazovanje, zdravstvo, društvenoekonomski razvoj, itd.) • Predstavnici drugih ministarstava uključenih u provedbu zakona i politika.	• Međunarodne organizacije, organizacije civilnog društva[a] • Akademska zajednica i istraživači sa stručnim znanjem o aspektima kriminala • Predstavnici privatnog sektora i industrija na koje utječe organizirani kriminal • Online posrednici koji se koriste za omogućavanje organiziranog kriminala • Lokalne zajednice/autohtone grupe pogođene kriminalom[b] • Grupe mladih, žena, migranata, osoba sa invaliditetom • Vjerske i kulturne vođe • Žrtve i osobe koje su preživjele organizirani kriminal i grupe za prava žrtava • Pritvorenici i zatvorenici i/ili druge osobe koje su bile uključene u počinjenje organiziranog kriminala

[a] Vidjeti također potpoglavlje. 4.4.1 „Nacionalna koordinacija“ za više informacija o angažmanu organizacija civilnog društva.

[b] Naprimjer, žene, djeca, autohtono stanovništvo, osobe sa invaliditetom, radnici, siromašni, migranti i manjine su posebno pogođeni trgovinom otpadom. (UNODC, *Combating Waste Trafficking: A Guide to Good Legislative Practices* (Beč, 2022), str. 19).

[17] Konsultiranje i traženje informacija od aktera ne umanjuje niti eliminira odgovornosti vlade. Vlada ostaje odgovorna za svoje obaveze u pogledu ljudskih prava u okviru napora usmjerenih na borbu protiv transnacionalnog kriminala.

3.2.1 KOGA UKLJUČITI U INTEGRACIJU RODNIH PITANJA I LJUDSKIH PRAVA U ZAKONE I POLITIKE?

Ponuđena su sljedeća pitanja kako bi zakonodavci i kreatori politika napravili samorefleksiju o tome ko treba biti uključen u integriranje rodnih pitanja i ljudskih prava u zakone i politike o organiziranom kriminalu:

- Ko ima stručnost o rodnim dimenzijama organiziranog kriminala?
- Ko ima stručnost o implikacijama organiziranog kriminala na ljudska prava?
- Ko ima proživljeno iskustvo sa implikacijama organiziranog kriminala na rodnu ravnopravnost i ljudska prava?
- Ko ima iskustvo o provedbi zakona i politika protiv organiziranog kriminala?
- Na koga utječe ili će utjecati zakone i politike o organiziranom kriminalu?
- Koje fizičke, ekonomske, kulturne, društvene, političke i druge prepreke postoje za uključivanje ovih ljudi u izradu zakona i politika koje su zasnovane na ljudskim pravima i rodno osjetljive?
- Kako se ove prepreke mogu eliminirati kako bi se omogućilo njihovo uključivanje i učešće u procesu davanja informacija za zakone i politike?

Kada odgovaramo na gore navedena pitanja, važno je prepoznati da nesvjesne pristranosti mogu definirati koga doživljavamo kao ključne aktere u izradi zakona i politika. Tamo gdje je to relevantno trebali bismo nastojati osigurati rodnu ravnopravnosti među ključnim akterima tokom izrade i provedbe zakona i politika.

Studija slučaja 3. Konsultacije sa privatnim sektorom o kibernetičkom kriminalu

Godine 2019, Generalna skupština usvojila je rezoluciju o osnivanju ad hoc komiteta za izradu Sveobuhvatne međunarodne konvencije o suzbijanju upotrebe informacijskih i komunikacijskih tehnologija u kriminalne svrhe. Doprinosi su zatraženi od različitih aktera, od organizacija civilnog društva, akademskih institucija i organizacija iz privatnog sektora. Na trećim konsultacijama, održanim u novembru 2022, učestvovali su predstavnici 61 zainteresirane strane. Učesnici su se bavili aspektima odgovora na kibernetički kriminal, uključujući: kako integrirati pristupe zasnovane na ljudskim pravima u odgovor organa za provedbu zakona; pristupe zaštiti djece zasnovane na pravima; unaprjeđenje uloge privatnog sektora uz poštivanje i zaštitu ljudskih prava.[a]

[a] Conference room paper A/AC.291/CRP.14.

Poglavlje 4.

CILJEVI ZAKONA I POLITIKA

Ovaj dio Priručnika daje smjernice o integriranju rodnih pitanja i ljudskih prava u normativne akte za provedbu Konvencije, u okviru ciljeva:

- PREVENCIJE organiziranog kriminala (4.1)
- GONJENJA organiziranih kriminalca (4.2)
- ZAŠTITE žrtava, svjedoka i drugih pogođenih osoba (4.3)
- PROMOCIJE partnerstva i saradnje na svim nivoima u tu svrhu (4.4)[18]

Ljudska prava i rodna ravnopravnosti nisu samo svrha ovih ciljeva, nego su i moćna sredstva kojima se ovi ciljevi mogu postići.

Slika 6. Elementi analize zakona i politika za provedbu Konvencije

[18] Ovi ciljevi su utemeljeni u svrhama i odredbama Konvencije (vidjeti poglavlje 1) i daju strukturiran način za njenu primjenu u zemlji.

4.1
CILJEVI U OKVIRU PREVENCIJE

KLJUČNE POUKE:

- **Prevencija organiziranog kriminala uključuje jačanje integriteta i otpornosti ljudi, zajednica i institucija; podizanje svijesti; i smanjenje ranjivosti.**
- **Zakoni i politike za rješavanje temeljnih uzroka organiziranog kriminala moraju imati dugoročan pristup i umanjiti štete koje mogu nastati kao posljedica napora za prevenciju kriminala.**
- **Oni koji su najviše pogođeni organiziranim kriminalom, kao što su marginalizirane grupe i osobe u ranjivim situacijama, moraju biti uključeni u izradu zakona i politika za njegovo sprječavanje.**
- **Primjena intersekcionalne perspektive rodne ravnopravnosti i ljudskih prava pomaže u utvrđivanju i razumijevanju specifičnih potreba i prilagođavanju rehabilitacije i reintegracije za pojedinačne počinitelje.**
- **Učinkovite kampanje informiranja i podizanja svijesti su one koje su pripremljene na načine koji su inkluzivni, rodno osjetljivi i zasnovani na ljudskim pravima, prenose poruke koje promoviraju rodnu ravnopravnost i ljudska prava i osnažuju svoje ciljane grupe da djeluju.**

Pregled 4.1: Dimenzije holističkog pristupa za prevenciju organiziranog kriminala

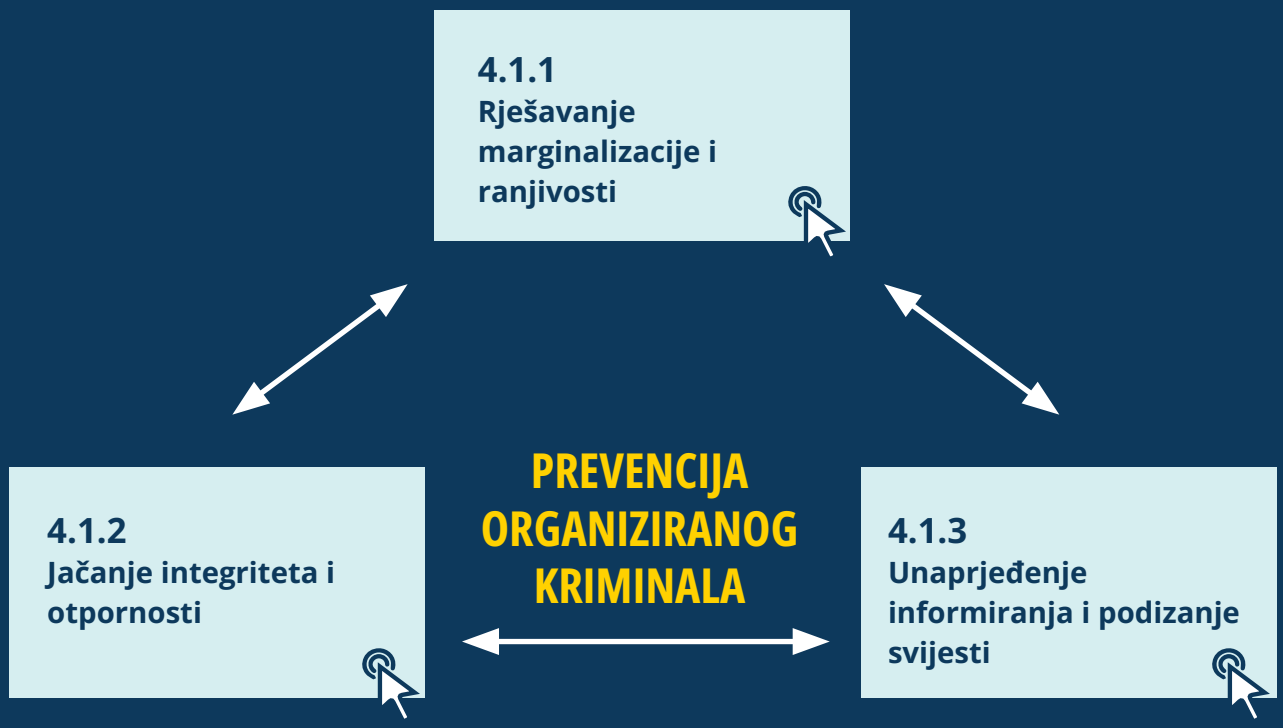

Koraci za integriranje ljudskih prava i rodnih pitanja u prevenciju

Korak 1

Analizirati postojeće zakonodavstvo i politike za prevenciju organiziranog kriminala, uključujući strategije za prevenciju kriminala, mehanizme integriteta i otpornosti, informiranje i podizanje svijesti i strategije za rješavanje osnovnih uzroka.

Korak 2

Analizirati u kojoj mjeri postojeći instrumenti integriraju rodna pitanja i ljudska prava.

Identificirati nedostatke u prevencjiji organiziranog kriminala.

Identificirati rizike u pogledu rodne ravnopravnosti i ljudskih prava koji proizlaze iz provedbe postojećih normativnih okvira.

Korak 3

Utvrditi kako se mogu popuniti identificirani nedostaci i kako se mogu ublažiti rizici kroz nove i/ili izmijenjene zakone, politike i strategije za prevenciju.

4.1.1 UBLAŽAVANJE TEMELJNIH UZROKA MARGINALIZACIJE I RANJIVOSTI

Ljudska prava i rodna pitanja u dijagnosticiranju temeljnih uzroka

Kriminal se ne pojavljuje u vakuumu nego u složenom okruženju nejednakosti i nedostatka ekonomskih, kulturnih, društvenih, građanskih i političkih prava. Naprimjer:

- Sukob, korupcija i klimatske promjene pogoršavaju podložnost na organizirani kriminal i mogućnosti za kriminal.
- Iscrpljivanje sredstava za život (npr., ribljeg fonda) može natjerati zajednice koje ovise o njima da traže alternativne prihode života (npr., ilegalni, neprijavljeni i nepropisni ribolov i piratstvo).
- Ekonomska i politička nestabilnost u krhkim i krizom pogođenim državama stvara mogućnosti za nezakonite aktivnosti, a može ih čak i iziskivati.

Moraju se razumjeti rodne dimenzije u pogledu ko čini organizirani kriminal i ko je žrtva kako bi se spriječio organizirani kriminal.

Intersekcionalni faktori ljudskih prava i rodnih pitanja (poglavlje 2) i osnova dokaza i multidisciplinarne konsultacije (poglavlje 3) su vrijedni dijagnostički alati za razumijevanje i rješavanje temeljnih uzroka.

Tabela 6. Odrednice podložnosti na organizirani kriminal

STRUKTURALNI FAKTORI	INDIVIDUALNI FAKTORI
Ekonomski faktori: Nedovoljna regulativa ranjivih sektora i industrija; finansijski i porezni zakoni podložni zloupotrebi; ograničen pristup legalnim ekonomijama	*Individualni faktori*: Intersekcionalna dob, rod, etnička pripadnost, autohtonost, invaliditet i druge individualne karakteristike koje nisu zaštićene/razmatrane u zakonima i politikama
Politički faktori: Nedovoljna zaštita kroz zakone i politike političkih prava na promoviranje pluralnih perspektiva i različitih glasova u javnom diskursu	*Društveni faktori*: Diskriminirajući zakoni, politike i prakse pojačavaju rodne norme, očekivanja i nejednakosti; diskriminatorni pristup zaštiti; nedostatak socijalnih usluga

Kada država nije u stanju kreirati okolnosti u kojima se ljudska prava mogu ravnopravno uživati ili gdje postoji selektivna primjena zakona, organizirane kriminalne grupe mogu popuniti nastale praznine. Organizirane kriminalne grupe mogu dati izvore stabilnosti, identiteta, pripadnosti, prilika za zapošljavanje i egzistenciju koje država nije uspjela osigurati ili je osigurala samo za neke. Zakonodavci i kreatori politika moraju se suočiti sa dvije izazovne stvarnosti:

- Prvo, potreban je dugoročan razvojni pristup za rješavanje temeljnih uzroka, i
- Drugo, borba protiv organiziranog kriminala ili razbijanje organiziranog kriminala ukoliko nije osigurana održiva društvenoekonomska alternativna može imati negativne utjecaje na ljudska prava ljudi koji o njemu ovise.[19]

[19] Vidjeti Konvenciju protiv organiziranog kriminala član 30.

Studija slučaja 4. Klimatske promjene pogoršavaju organizirani kriminal u obalnim zajednicama

U dijelovima svijeta, raznolikim kao što su Afrički rog, Jugoistočna Azija i Karibi, klimatske promjene i ekstremne vremenske prilike uništile su ribarstvo i ribarska plovila te prisilili ribare da traže alternativne izvore prihoda, često se okrećući piratstvu ili nezakonitom, neprijavljenom ili neregulirano ribolovu. Organizirane kriminalne grupe monopolizirale su ribarsku industriju, osigurale moć u obalskim zajednicama, pa čak i u državnim institucijama. Sa smanjenjem resursa i ekonomske moći, mladi muškarci imaju više poticaja da prihvate angažman koji nude grupe koje djeluju u takvim nezakonitim privredama.[a]

[a] Vidjeti, između ostalog, RUSI, "Illegal, unreported and unregulated fishing and climate change", 13. decembar 2021; Kehinde Bolaji, "Climate-related security risks and violent crime in Caribbean 'frontier' coastal communities: issues, challenges and policy options", United Nations Development Programme Oslo Governance Centre, Issue Brief, No. 15/2020 (novembar 2020); i Jay Bahadur, *FISHY BUSINESS: Illegal Fishing in Somalia and the Capture of State Institutions* (Ženeva, Globalna inicijativa protiv organiziranog kriminala, 2021).

Ljudska prava i rodna pitanja u rješavanju temeljnih uzroka

Zakonodavci i kreatori politika moraju uvesti zakone i politike kako bi se smanjila ranjivost:

- *Pojedinaca*, rješavanjem isključenosti, diskriminacije i nejednakosti
- *Političkih, ekonomskih i društvenih sistema*, jačanjem integriteta i otpornosti

Zakoni i politike moraju unaprijediti ljudska prava i rodnu ravnopravnost, a ne pogoršavati marginalizaciju i ranjivost. Ukratko, zakoni i politike trebali bi transformirati okruženje u kojem egzistira organiziran kriminal. Konsultacije sa pogođenim zajednicama, angažman sa grupama civilnog društva i čvrsti dokazi zasnovani na rodno razvrstanim podacima na osnovu kojih se mogu izraditi zakoni i politike od ključnog su značaja za integriranje rodnih pitanja i ljudskih prava na načine koji uzimaju u obzir kako organizirani kriminal na jedinstven način utječe na marginalizirane grupe (vidjeti poglavlje 3).

Tabela 7 daje pregled razlika između politika koje su oblikovane na osnovu rodnih pitanja i ljudskih prava u poređenju sa zakonima i politikama koji ih isključuju.

Tabela 7. Od isključenosti do inkluzije u politikama prevencije

ISKLJUČENOST	INKLUZIJA
Marginalizirane grupe nisu uključene u izradu i provedbu zakona i politika koji se na njih odnose.	Zakoni i politike za sprječavanje i borbu protiv organiziranog kriminala na državnom/pokrajinskom/lokalnom nivou koriste i unaprjeđuju učešće marginaliziranih grupa i grupa u ranjivim situacijama.
Zakoni i politike ne uzimaju u obzir intersekcionalna pitanja koja određuju šta je ljudima potrebno i kakvo može biti njihovo iskustvo sa različitim zakonima i politikama.	Zakoni i politike za sprječavanje i borbu protiv organiziranog kriminala posebno su usmjereni na identificirane potrebe određenih grupa.
Zakoni i politike nisu zasnovani na rodno razvrstanim podacima za izradu preventivnih pristupa zasnovanih na dokazima.	Zakoni i politike za sprječavanje organiziranog kriminala zasnovani su na podacima koji su razvrstani po faktorima kao što su rod, rasa, etnika pripadnost, dob, ekonomski status, nivo obrazovanja i invaliditet.
Pojedine grupe (djeca i mladi, manjine, žene, muškarci, ostali) su marginalizirane i suočavaju se sa preprekama u oblasti socijalne zaštite.	Zakoni i politike za sprječavanje i borbu protiv organiziranog kriminala uključuju intervencije socijalne zaštite za marginalizirane grupe.

Studija slučaja 5. Pozitivni maskulinitet za osnaživanje dječaka protiv regrutiranja u bande

Sprječavanje regrutiranja djece u grupe organiziranog kriminala zahtijeva da dječaci, djevojčice i adolescenti budu educirani o rodnim odnosima zasnovanim na ravnopravnosti te putem aktivnosti kao što je izlaganje primjerima pozitivnog maskuliniteta da se poveća njihova otpornost i odbacivanje marasa (omladinskih bandi) i organiziranog kriminala. Primjeri uključuju *South-Side Youth Success* program u Belizeu koji kombinira mentorstvo, obuku i mogućnost zapošljavanja kako bi se spriječilo regrutiranje mladića u oružane bande. *Centro de Prevención de la Violencia* (CEPREV) radi na destigmatizaciji nenasilnog maskuliniteta i izgradnji kapaciteta ciljanih grupa u Argentini, Čileu, El Salvadoru, Hondurasu, Meksiku, Nikaragvi, Urugvaju i drugim zemljama. CEPREV također nudi priručnike za promoviranje nenasilnog maskuliniteta.[a]

[a] Pathfinders, Women's International League for Peace and Freedom and Gender Equality Network for Small Arms Control, "Men and masculinities in gender-responsive small arms control", Issue Brief, br. 2 (2022), str. 17.

Vidjeti poglavlje 6.1. kontrolna lista za pregled politika

4.1.2 INTEGRITET I OTPORNOST

Smanjenje mogućnosti za organizirane kriminalne grupe

Član 31. Konvencije traži od država strana da ojačaju integritet i otpornost državnih i privatnih institucija kako bi se zaštitili od infiltracije i zloupotrebe od strane organiziranih kriminalnih grupa.[20] Mjere za provedbu ove odredbe koje su diskriminirajuće ne mogu se opravdati na osnovu sprječavanja organiziranog kriminala. Naprimjer:

Tabela 8. Primjeri diskriminirajućih zakona i politika

UZROK (zakon i politika)	POSLJEDICA (u provedbi)
Strategija za sprječavanje pranja novca uključuje zahtjeve za identifikacijskim dokumentima i provjere izvora prihoda	Žene – za koje je, zbog rodnih normi u određenim kontekstima, manja vjerovatnoća da će imati pristup uslugama i informacijama ili ispuniti standardne zahtjeve za dobivanje dokumenata – nesrazmjerno su pogođene
Zakoni protiv krivičnih djela u vezi s divljom florom i faunom i šumama, krivičnih djela u sektorsku ribarstva, kao i ilegalnog rudarstva reguliraju korištenje prirodnih resursa	Lokalne i autohtone zajednice koje ovise o prirodnim resursima su nesrazmjerno pogođene

Mora se uspostaviti ravnoteža između uskraćivanja pristupa organiziranim kriminalcima zakonitim tržištima i političkim institucijama i poštivanja ljudskih prava pojedinaca na učešće u ekonomskom, kulturnom, društvenom i političkom životu.

Studija slučaja 6. Utjecaj prevencije kriminala na prava autohtonih i lokalnih zajednica

Zakonodavstvo za zaštitu divlje flore i faune, šuma, ribarstva, metala i minerala od organiziranog kriminala neophodno je za održivost prirodnih resursa i ekosistema.[a] Zakoni i politike moraju uzeti u obzir prava lokalnih i autohtonih zajednica koje ovise o ovim resursima za kulturološke prakse, hranu, sklonište i lijekove. Naprimjer, običajni ili tradicionalni odnosi koje autohtono stanovništvo može imati sa ribarstvom mora se uzeti u obzir u nastojanjima da se spriječi nelegalno posjedovanje ribe ili ribljih proizvoda. Ta prava moraju biti u ravnoteži sa potrebom zaštite i očuvanja ekosistema, divlje flore i faune i ribljih vrsta te sprječavanja organiziranog kriminala. Autohtone i lokalne zajednice moraju biti angažirane kao saveznici u donošenju zakona i politika za sprječavanje krivičnih djela protiv divlje flore i faune i šuma kako bi se ekonomska, socijalna i kulturna ljudska prava uključila u zakone i politike te utvrdili i riješili temeljni uzroci ranjivosti, uključujući usmjeravanje koristi od prirodnih resursa nazad u zajednice koje su najviše pogođene.[b]

[a] UNODC i International Consortium on Combating Wildlife Crime, *Wildlife and Forest Crime: Analytic Toolkit*, 2. izdanje (2022), str. 13.
[b] Ibid., str. 233 i 234. Vidjeti UNODC, *Responding to Illegal Mining and Trafficking in Metals and Minerals: A Guide to Good Legislative Practice* (Beč, 2023).

[20] Mjere poduzete za provedbu ovog dijela Konvencije mogu uključivati mjere za sprječavanje zloupotrebe kroz postupke javnih nabavki i pravnih osoba i zabranu osobama osuđenim za krivična djela u skladu sa Konvencijom da djeluju kao direktori pravnih osoba registriranih u određenoj zemlji.

Jačanje otpornosti ljudi i zajednica

Pored jačanja integriteta javnih i privatnih institucija, prevencija zahtijeva i otpornost.[21] Zakonodavci i kreatori politika trebaju utvrditi kako se inicijative za osnaživanje zasnovane na dokazima mogu uključiti u zakone, politike, planove i strategije za sprječavanje organiziranog kriminala, te da se rizične grupe transformiraju u agente promjene. Lokalno vlasništvo nad programima prevencije kriminala je od ključnog značaja kako bi se osiguralo da inicijative odgovaraju svrsi te ljudima i zajednicama kojima su namijenjene.[22]

Studija slučaja 7. Unaprjeđenje prava manjina kao ključ prevencije

U nekim zemljama, pripadnici etničkih, vjerskih ili jezičkih manjina (uključujući i djecu) mogu biti previše zastupljeni u krivičnopravnom sistemu. U dijelovima Evrope, Romi i Romkinje su u velikom broju smješteni u zatvorima zbog njihove uključenosti u organizirani kriminal, uključujući trgovinu ljudima, trgovinu drogom i pranje novca. Složene veze između društvene isključenosti i diskriminacije su ključne za prevenciju. Naprimjer, programi inkluzije za podršku pohađanja škole romske djece poštuju obaveze iz međunarodnog prava u oblasti ljudskih prava i mogu imati značajan preventivni utjecaj u smanjenju rizika da djeca budu žrtve kriminala ili da ga počine.[a]

[a] Lorena Molnar, "The imperative need for criminological research on the European Roma: a narrative review", *Trauma, Violence and Abuse*, vol. 24, br. 2 (april 2023), str. 1016–1031; i OHCHR, "Minorities in the criminal justice system", doprinos mreže Ujedinjenih nacija o rasnoj diskriminaciji i zaštiti manjina na osmoj sjednici Foruma za pitanja manjina, održanoj u Ženevi 24. i 25. novembra 2015.

Studija slučaja 8. Jačanje otpornosti zajednice na kriminal u vrijeme krize

Sukobi i krize predstavljaju plodno tlo za regrutiranje u grupe organiziranog kriminala. *Rescue Me* – libanonska neprofitna organizacija – radi na sprječavanju kriminala kroz razvoj društva i stvaranje povezanijih zajednica. Nakon eksplozija u Beirutu 4. augusta 2020, organizacija *Rescue Me* angažirala se u odgovoru na traumu, pružila socijalnu podršku i pokrenula aktivnost brzog odgovora na krizu mentalnog zdravlja. Na taj način, osigurala je odraslima i djeci psihološku podršku koja im je bila potrebna za rehabilitaciju zajednice i jačanje njihove otpornosti na kriminal.[a]

[a] International Civil Society Action Network, "Lebanon's rescue me: psychosocial support as emergency response", 19. novembar 2020.

Studija slučaja 9. Inkluzivno susjedstvo za smanjenje štete kod žrtava tokom osjetljivih situacija

U Finskoj, članovi zajednice, uključujući vlasti, nevladine organizacije i osobe koje koriste droge, uključeni su u aktivnosti smanjenja štete. Ovaj pristup spaja komunikaciju, duh zajednice, koordinirane socijalne i zdravstvene službe na terenu sa radom policije u zajednici kako bi se ljudi na inovativan način uključili u javnim prostorima i poboljšali situaciju posebno ranjivih žena i mladih osoba te smanjili prag za prijavljivanje krivičnih djela.[a]

[a] Vidjeti Sarah Bosman, "Toolbox on high-risk victim groups" (Brisel, Evropska mreža za prevenciju kriminala, 2022), str. 15.

[21] Za potrebe ovog Priručnika, "otpornost" se odnosi na sposobnost da se izdrži, odupre ili prilagodi prijetnjama ili negativnim efektima koje stvara organizirani kriminal. Međutim, važno je razumjeti ograničenja koncepta odgovornosti. Iako može osnažiti pojedince, zajednice i institucije da smanje negativne učinke prijetnje, ne može se pozabaviti sistemskim nasiljem koje vodi do ponašanja preživjelih u kontekstu organiziranog kriminala.

[22] Konsultativni pristup, predstavljen u poglavlju 4, bitan je za prilagođavanje politika prevencije lokalnim kontekstima, tradicijama, društvenim, kulturnim i rodnim normama.

Podrška reintegraciji i rehabilitaciji počinitelja kriviičnih djela

Rehabilitacija i ekonomska i socijalna reintegracija počinitelja krivičnih djela, u skladu sa članom 31 (3) Konvencije, je ključna strategija prevencije. Intersekcionalni pristup zasnovan na rodnim pitanjima i ljudskim pravima osigurava da su napori prilagođeni pojedincima i da učinkovito sprječavaju recidivizam.[23]

Slika 7. Elementi za integriranje u rehabilitaciju i reintegraciju počinitelja krivičnih djela

Primijeniti intersekcionalno posmatranje rodnih pitanja i ljudskih prava kako bi izbjegli pretpostavke o individualnim potrebama

Prepoznati diskriminatorne prepreke sa kojima se osobe mogu suočavati prilikom pristupa uslugama i mogućnostima (npr., zakon koji sprječava žene da ostvare pristup pomoći za djecu bez supružnika)

Prepoznati intersekcionalne uzroke u oblasti roda i ljudskih prava za počinjenje krivičnih djela (npr., diskriminacija i nejednakost)

Ukloniti prepreke uslugama podrške kroz osiguranje nediskriminirajućih i rodno osjetljivih zakona i politika

Izmijeniti/donijeti zakone i politike kako bi se pružila prilagođena i rodno osjetljiva podrška prelazu iz zatvorskih institucija u zajednicu

Izmijeniti/donijeti zakone i politike kako bi se pružila prilagođena i rodno osjetljiva podrška nakon puštanja na slobodu (npr., stručno osposobljavanje, zdravstvena podrška, mikro-finansijski grantovi)

Studija slučaja 10. Smanjenje stope povratka u zatvor žena iz autohtonih zajednica koje su počinile krivična djela

Sisters Inside je australijska neovisna organizacija u zajednici koja se zalaže za ljudska prava žena i djevojčica koje su počinile krivična djela i njihovih porodica. Uspješno je vodila kampanju protiv zakona u Zapadnoj Australiji na osnovu kojeg su se osobe zbog neplaćenih kazni lišavale slobode, što je imalo nesrazmjeran i diskriminirajući utjecaj na žene iz autohtonih grupa. Smanjila se stopa povratka u zatvor kroz programe za pružanje zdravstvene podrške ženama koje su bile u zatvoru i nakon puštanja na slobodu te pomažući majkama u zatvoru da održe odnose sa svojom djecom dok su u zatvoru i podržavajući ih u roditeljstvu nakon izlaska na slobodu.[a]

[a] Melissa Lucashenko i Debbie Kilroy, "A Black woman and a prison cell: working with Muri women in Queensland prisons" (Sisters Inside Inc., Brisbane, Australija, 2005).

[23] Vidjeti: UNODC, "Prison research: a pilot study on the causes of recidivism in Albania, Czechia and Thailand" (Beč, 2022).

4.1.3 INFORMIRANJE I PODIZANJE SVIJESTI

Integracija ljudskih prava i rodnih pitanja u informiranje i podizanje svijesti

Kampanje informiranja i podizanja svijesti za prevenciju organiziranog kriminala koje nisu rodno osjetljive i zasnovane na ljudskim pravima mogu biti značajno manje učinkovite. Poruke koje su netačne ili nisu prilagođene ciljanoj publici podrazumijevaju da se gubi povjerenje u izvor poruke ili da poruka nije primljena. Štete po ljudska prava i rodna pitanja mogu nastati tamo gdje se potiču stereotipi. Naprimjer, prikazivanje mladića određene etničke pripadnosti u kampanji o kriminalu mogu nenamjerno kreirati ili ojačati stereotipe o muškarcima iz određenih grupa da su skloniji nasilju, što može dovesti do sekundarne viktimizacije. Osim što nanose štetu predstavljenoj grupi, takvi stereotipi ne uspijevaju spriječiti organizirani kriminal, već idu u korist kriminalcima, s obzirom da službenici za provođenje zakona zanemaruju one koji su izvan okvira ukorijenjenih stereotipa. Primjeri učinkovitih taktika informiranja i podizanja svijesti mogu se naći u niže navedenoj tabeli 9.

Tabela 9. Integriranje rodnih pitanja i ljudskih prava u informiranje i podizanje svijesti

	PORUKA NE TREBA	Neželjene posljedice	PORUKA TREBA
Kako se poruke osmišljavaju:	Prikupljati, koristiti ili širiti osobne podatke, uključujući slike, video ili audio snimke, bez potpuno informiranog pristanka subjekta.	Povrede privatnosti; uznemiravanje ili odbacivanje od porodice ili zajednice; prepoznavanje od strane organiziranih kriminalaca; izgubljeno povjerenje u izvor poruke.	Biti u skladu sa zakonima o privatnosti i zaštiti podataka; zasnovana na dokazima i konsultacijama sa predstavnicima ciljane publike i njihovoj uključenosti u osmišljavanje i izradu poruka.
Šta poruka kazuje:	Stigmatizira ili diskriminira grupe ili pojedince načinom na koji se osobe prikazuju, naprimjer prema pripadnosti određenim etničkim grupama, rodu, seksualnosti ili drugim osobinama.	Ojačani štetni stereotipi; potvrđene pretpostavke i pristranosti; potaknut progon; netačne poruke; neučinkovite protiv organiziranog kriminala; izgubljeno povjerenje u izvor poruke.	Preispitati narative i stereotipe koji generaliziraju ko je uključen u organiziran kriminal kao žrtve ili počinitelji; osnažiti publiku da poduzme pozitivne korake na osnovu poruke.
Kako se poruke prenose:	Prenosi se na načine koji su nedostupni ciljanoj publici bilo zbog dobi, obrazovanja, roda, invaliditeta, jezika ili drugih faktora; isključuje grupe civilnog društva i neovisne medije iz javnog diskursa.	Poruke ne razumije ciljana publika; zbog nedostatka pristupa tehnologiji/ društvenim mreža žene i djevojčice nemaju pristup porukama putem društvenih medija; grupe civilnog društva i mediji koji ne podržavaju slanje poruka i/ili šire suprotne poruke; gubi se povjerenje u izvor poruka.	Biti pristupačne i prilagođene (da odgovaraju ciljanoj publici) starijim osobama i djeci, osobama različitih rodova, jezičkih grupa i obrazovnih standarda, geografskih lokacija i omogućiti razumnu prilagodbu osobama sa invaliditetom; pozitivno angažirati civilno društvo i medije u širenju sadržaja.

Studija slučaja 11. Vizualno istraživanje maskuliniteta

Fotografsko takmičenje koje je organizirala Ženska međunarodna liga za mir i slobodu primalo je prijave na temu militariziranih maskuliniteta i njihovih alternativa s ciljem propitivanja rodnih uloga – posebno rigidnih ideja o muškosti – kako bi se promovirala jednakost i nenasilje. Pobjednica takmičenja, kolumbijska fotografkinja Carolina Navas Gutiérrez, predstavila je seriju slika koje prikazuju ranjivosti muškaraca koji žive u regiji Tumaco na pacifičkoj obali Kolumbije, jednoj od najnasilnijih regija u zemlji. Njeni portreti prikazuju kako mladi Afrokolumbijci koriste ples i muziku kako bi se suočili sa nasiljem, nedostatkom mogućnosti, napuštenosti i siromaštvom povezanim sa trgovinom droge.[a]

[a] Women's International League for Peace and Freedom, "Mobilising men for feminist peace" (2022).

Promoviranje raznolikosti i pluralizma u informiranju i podizanju svijesti

Ključna uloga država je pojačati različite glasove o prijetnji organiziranog kriminala. Rizici od neadekvatnih i netačnih informacija se uvećavaju kada države ušutkavaju i potiskuju neovisne i društvene medije. Države, u skladu sa međunarodnim pravom, imaju obavezu ne ometati slobodu izražavanja putem prekomjerne regulacije te pozitivnu obavezu zaštite slobode izražavanja i prava na primanje i širenje informacija.[24]

Studija slučaja 12. Uloga medija u borbi protiv organiziranog kriminala i podršci pravima žrtava

Mediji i istraživačko novinarstvo od ključnog su značaja za sprječavanje organiziranog kriminala. Moćne transnacionalne grupe organiziranog kriminala ostvaruju milijarde dolara od višestrukih kriminalnih aktivnosti u određenim privrednim zonama u jugoistočnoj Aziji, što uključuje korupciju, pranje novca, trgovinu drogama, krivična djela protiv divlje flore i faune i šuma i transnacionalnu trgovinu ljudima radi ropstva putem kibernetičkih prevara. U velikoj mjeri zahvaljujući radu medija rasvijetljeni su industrijski razmjeri ovog organiziranog kriminala, ozbiljnost zloupotreba i kršenja ljudskih prava koja su tamo počinjena te saučesništvo korumpiranih državnih aktera.[a]

[a] Vidjeti Women's International League for Peace and Freedom, "Mobilising men for peace for femenist peace" (2022).

Određene države imaju uspostavljene mehanizme za zaštitu branitelja ljudskih prava i novinara. U drugim, posebno gdje su rasprostranjene oružane grupe i organizirani kriminal koji imaju moć da korumpiraju vlasti, branitelji ljudskih prava su posebno podložni napadima. Dešavaju se i ubistva branitelja ljudskih prava, novinara i njihovih izvora i aktivista civilnog društva zbog podizanja svijesti i dijeljenja informacija o organiziranom kriminalu, dok drugi hrabro preuzimaju njihovo mjesto.[25]

[24] Vidjeti, naprimjer, rezolucije koje je usvojilo Vijeće za ljudska prava o sigurnosti novinara, dostupno na www.ohchr.org/en/safety-of-journalists/resolutions.

[25] Vidjeti 4.3.1 u nastavku. Vidjeti također rad Globalne inicijative protiv transnacionalnog organiziranog kriminala na dokumentiranju ubistava od strane organiziranih kriminalnih grupa. Dostupno na https://assassination.globalinitiative.net/about/.

Slika 8. Elementi rodno ravnopravnih i na ljudskim pravima zasnovanih zakona i politika za zaštitu novinara, aktivista, branitelja ljudskih prava i drugih koji rade na podizanju svijesti o organiziranom kriminalu

Izmijeniti/donijeti zakone i politike za zaštitu, poštivanje i ostvarivanje ljudskih prava novinara, aktivista, branitelja ljudskih prava i drugih koji podižu svijest o organiziranom kriminalu

Uvesti ili ojačati mjere zaštite od zakona o kleveti i uvredi i zakona o pogrešnim informacijama i dezinformacijama namijenjenih za ušutkavanje glasova protiv organiziranog kriminala

Uvesti ili ojačati pravo odbijanja otkrivanja izvora ili izrade povjerljivih ili neobjavljenih informacija

Ukloniti nepotrebna ograničenja pristupa informacijama i cenzuru

Ukloniti nepotrebna ograničenja slobode kretanja ili akreditacije novinara i organizacija civilnog društva

Jačati zaštitu novinara, organizacija civilnog društva i branitelja ljudskih prava te drugih koji su izloženi rizicima od organiziranog kriminala

Zakonodavci i kreatori politika trebali bi se također pozvati na pitanja zagovaranja u dodatku I

Slika 9. Integriranje rodnih pitanja i ljudskih prava u prevenciju

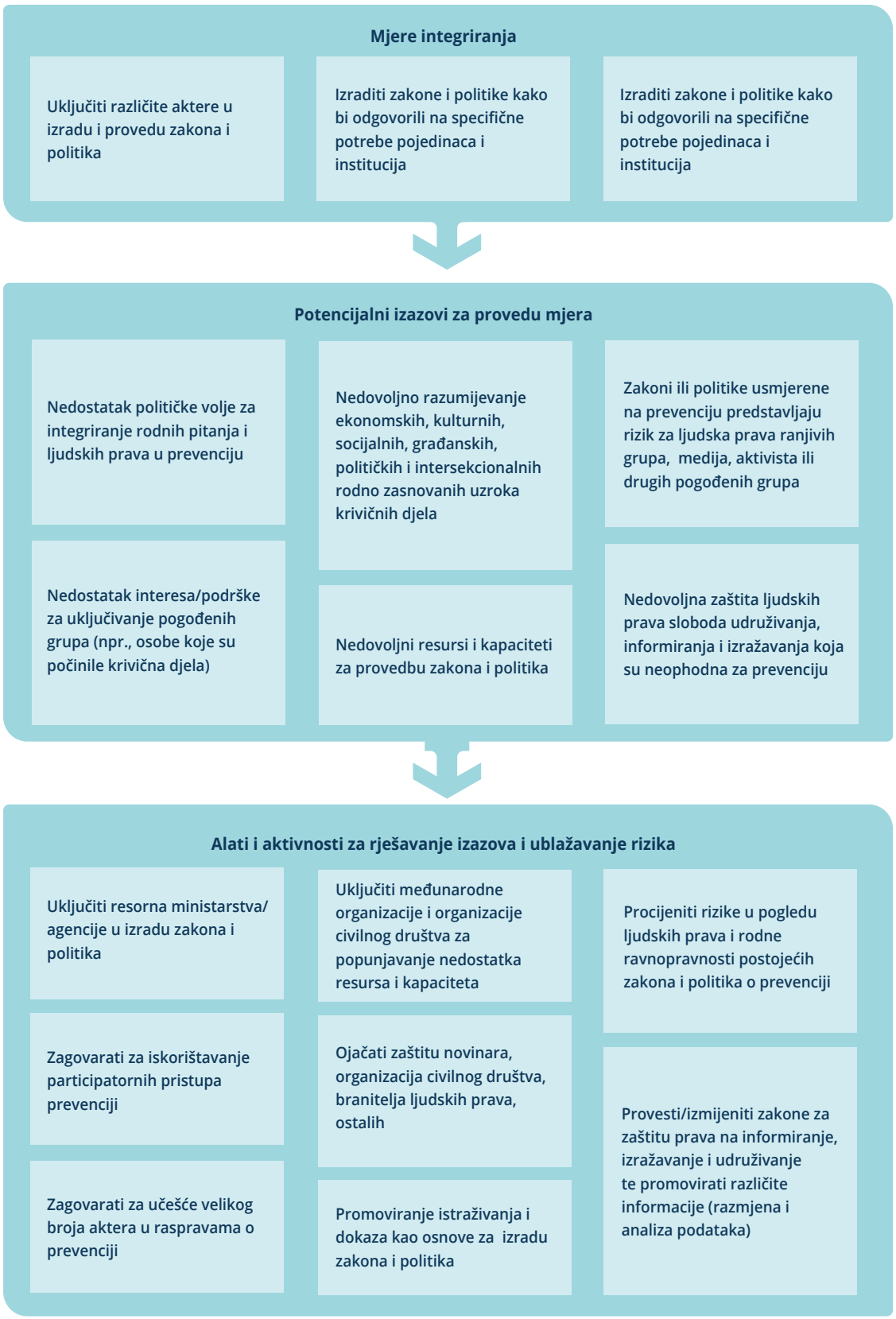

4.2

CILJEVI U OKVIRU GONJENJA

KLJUČNE POUKE:

- **Gonjenje organiziranog kriminala na načine koji su rodno osjetljivi i zasnovani na ljudskim pravima također doprinosi ciljevima prevencije i zaštite.**
- **Odredbe o kriminalizaciji ne smiju biti diskriminatorne po bilo kojoj osnovi i moraju ublažiti rizike za povrede ljudskih prava koje proizlaze iz njihovog tumačenja ili primjene.**
- **Osiguranje rodno osjetljivih i na ljudskim pravima zasnovanih zakona i politika za istražitelje smanjuje rizik od kršenja međunarodnih i domaćih obaveza i jača njihovu sposobnost da učinkovito istražuju i sprječavaju organizirani kriminal.**
- **Krivično gonjenje, presuđivanje i sankcije koje su rodno osjetljive i zasnovane na ljudskim pravima za žrtve, počinitelje i druge koji stupaju u kontakt sa krivičnopravnim postupkom su učinkovitije protiv organiziranog kriminala nego one koje to nisu.**

Pregled 4.2: Prilike za zakonodavce i kreatore politika da podrže rodno osjetljivo i na ljudskim pravima zasnovanu borbu protiv organiziranih kriminalaca

4.2.1 Kriminalizacija i obim

Odredbe o kriminalizaciji

Nediskriminacija

Utvrđivanje i zaštita načela

4.2.2 Istraga

Međunarodne obaveze istražitelja

Posebne istražne tehnike

4.2.3 Krivično gonjenje, sudske presuda i sankcije

Krivično gonjenje, presuđivanje i sankcije; postupanje sa žrtvima, svjedocima, optuženim/osuđenim osobama prije, tokom i nakon suđenja

Rodno osjetljive i na ljudskim pravima zasnovane sankcije

Koraci za integriranje ljudskih prava i rodnih pitanja u gonjenju organiziranog kriminala

Korak 1

Analizirati postojeće zakonodavstvo i instrumente politika relevantne za gonjenje organiziranog kriminala, uključujući domaće zakonodavstvo o organiziranom kriminalu, krivičnom postupku i ovlastima za provedbu zakona.

Korak 2

Analizirati u kojoj mjeri postojeći instrumenti integriraju pitanja roda i ljudskih prava.

Utvrditi rizike rodne ravnopravnosti i ljudskih prava koji proizlaze iz provedbe postojećih normativnih okvira.

Identificirati mehanizme odgovornosti za neispunjavanje obaveza praktičara u krivičnom pravosuđu u oblasti rodne ravnopravnosti i ljudskih prava.

Korak 3

Odrediti kako se utvrđeni nedostaci mogu popuniti i ublažiti rizici kroz nove i/ili izmjenjene zakone, politike i strategije o prevenciji.

Slika 10. Otvorena lista zabranjenih osnova za diskriminaciju

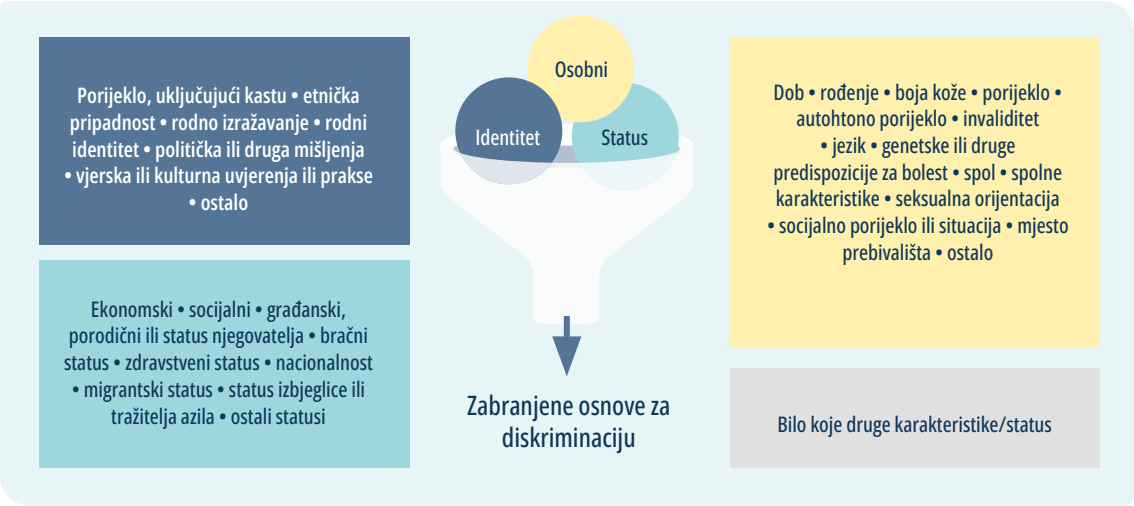

Za više informacija, vidjeti Protecting Minority Rights: A Practical Guide to Developing Comprehensive Anti-Discrimination Legislation/(Zaštita prava manjina: Praktični vodič za izradu sveobuhvatnih zakona protiv diskriminacije) [[broken link]] (Publikacija Ujedinjenih nacija, 2023[[LINK]]) i Model Legislative Provisions against Organized Crime (Model zakonodavnih odredbi protiv organiziranog kriminala), 2. izdanje (Beč, 2021), str. 9 i 10.

4.2.1 KRIMINALIZACIJA I OBIM

Provedba odredbi o kriminalizaciji iz Konvencije bez uzimanja u obzir ljudskih prava može dovesti do diskriminacije, povrede ljudskih prava i kriminalizacije žrtava.[26] Naprimjer:

Tabela 10. Primjeri diskriminirajućih zakona i politika

UZROK (zakon i politika)	POSLEDICA (u provedbi)
Nuđenje i davanje mita su kriminalizirani, ali traženje mita u vidu seksualnih usluga (seksualno iznuđivanje) u zamjenu za povlašteni tretman ili druge pogodnosti nije.	Žrtve seksualnog zlostavljanja (koje su vrlo često žene i djevojčice) krivično se gone za krivična djela povezana sa korupcijom.[a]
Krivična djela povezana sa divljom florom i faunom su kriminalizirana bez ikakvih izuzetaka zasnovanih na ljudskim pravima predviđenim zakonom.	Marginalizirane grupe i ljudi u ranjivim situacijama čija sigurnost hrane i učešće u kulturnom životu ovisi o korištenju navedenih vrsta krivično se gone kao organizirani kriminalci.[b]
Kriminalizacija osoba koje se bave prostitucijom ili seksualnim radom.	Žrtve trgovine u svrhe seksualnog iskorištavanja (koje su uglavnom žene i djevojčice) zatvaraju se i krivično gone kao kriminalci.[c]

[a] UNODC, *The Time is Now: Addressing Gender Dimensions of Corruption* (Beč, 2020), str. 45 i 46.

[b] Vidjeti UNODC, *Guide on Drafting Legislation to Combat Wildlife Crime* (Beč, 2018), str. 26.

[c] Vidjeti UNODC, *Toolkit for Mainstreaming Human Rights and Gender Equality into Criminal Justice Interventions to Address Trafficking in Persons and Smuggling of Migrants* (Beč, 2021).

[26] Učešće u organiziranoj kriminalnoj grupi (čaln 5); pranje novca (član 6); korupcija (član 8; i ometanje pravde of justice (član 23).

Kako bi se ublažili ovi rizici kroz integriranje rodnih pitanja i ljudskih prava, zakonodavci i kreatori politika moraju provesti intersekcionalnu rodnu analizu načina kako ljudi proživljavaju kriminal i učestvuju u njemu. Ta se analiza mora zasnivati na dokazima i konsultacijama, uključujući one osobe koje su najviše pogođene (vidjeti poglavlje 3).

Slika 11. Elementi za osiguravanje nediskriminirajućih odredbi o kriminalizaciji

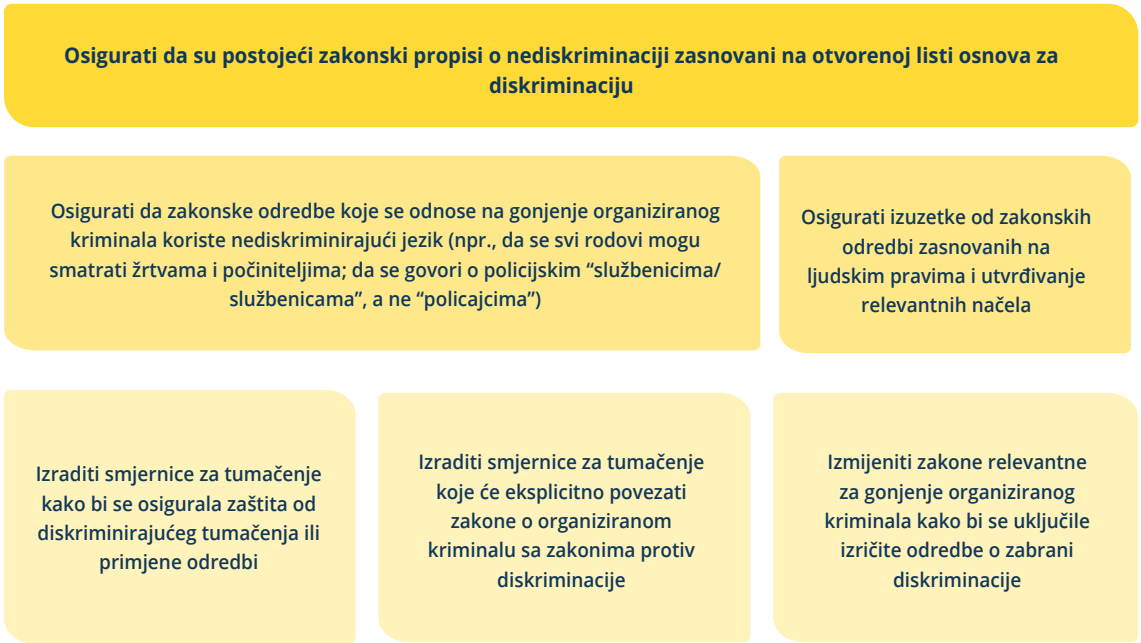

Izjave o načelima

Izjave o načelima zasnovanim na ljudskim pravima prilagođene specifičnim vrstama krivičnih djela i kulturnim i društvenim kontekstima mogu biti korisne za usmjeravanje tumačenja i provedbe zakona koji se zasniva na rodnoj ravnopravnosti i ljudskim pravima. Naprimjer, uključivanje načela nekažnjavanja u domaće zakonodavstvo omogućava praktičarima u oblasti krivičnog pravosuđa da ne liše slobode, zadrže, pritvore, krivično gone, osude ili zatvore osobu koja nije krivično odgovorna za nezakonite aktivnosti u kojima je učestvovala.

Studija slučaja 13. Izjave o načelima u zakonima o okolišu

U Lesotu i Zambiji, zakonodavstvo o zaštiti okoliša utvrđuje načela koja usmjeravaju tumačenje i provedbu, uključujući načelo da zagađivač plaća, načelo predostrožnosti, načela integriteta ekosistema, učešće javnosti u izradi okolišnih politika i planova te među i unutar generacijsku jednakost.[a]

[a] Vidjeti UNODC, *Combating Waste Trafficking:A Guide to Good Legislative Practices* (Vienna, 2022), str. 27 i 28.

Zakonodavci koji revidiraju i/ili izrađuju odredbe o kriminalizaciji trebaju pogledati kontrolnu listu 6.2.2

Za modele odredbi o kriminalizaciji, vidjeti *Model Legislative Provisions against Organized Crime*, 2. izdanje (Beč, 2021), pogl. II, str. 29–46

Za više informacija o integriranju ljudskih prava u kriminalizaciju, vidjeti UNODC, *Issue Paper: The United Nations Convention against Transnational Organized Crime and International Human Rights Law (Tematski dokument: Konvencija Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organiziranog kriminala i međunarodno pravo u oblasti ljudskih prava.*

Za rodne dimenzije kriminalizacije, vidjeti gendered dimensions of criminalization, see *Issue Paper*: *Organized Crime and Gender – Issues relating to the United Nations Convention against Transnational Organized Crime* (Tematski dokument: Organizirani kriminal i rod: pitanja koja se odnose na Konvenciju Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organiziranog kriminala (Beč, 2022), str. 17–22.

4.2.2 ISTRAGA

Zakoni i politike moraju štititi od pristranosti i diskriminacije kojima se krše ljudska prava i koje su štetne za gonjenje organiziranih kriminalaca.[27] Naprimjer:

Tabela 11. Primjeri diskriminirajućih zakona i politika

UZROK (zakon i politika)	POSLKEDICA (u provedbi)
Zakonodavstvo kriminalizira seksualno nasilje nad ženama, ali ne i nad muškarcima i dječacima.	Istražitelji pretpostavljaju da muškarci nisu izloženi seksualnom nasilju od strane organiziranih kriminalaca i ne posjeduju rodno osjetljive vještine za obavljanje razgovora sa žrtvama kako bi dobili informacije.[a]
Zakoni i politike ne prate dokaze i diversifikaciju kriminaliteta.	Istražitelji donose zastarjele pretpostavke o rodnoj, etničkoj ili kulturnoj pripadnosti članova određenih kriminalnih grupa.
Zakoni i politike dopuštaju ili ne zabranjuju profiliranje na osnovu rase i etničke pripadnosti.	Istražitelji ne provode istrage zasnovane na dokazima i postupaju sa ljudima na načine koji su diskriminirajući ili na drugi način krše ljudska prava.

[a] Vidjeti Ured visokog komesara Ujedinjenih nacija za ljudska prava (OHCHR), *Integrating a Gender Perspective into Human Rights Investigations: Guidance and Practice* (New York; Ženeva, 2018), str. 33 i 34.

Kako bi se zaštitili od ovih posljedica, istražitelji trebaju imati rodno osjetljive i na ljudskim pravima zasnovane okvire zakona i politika, kako bi im pomogli da preispitaju svoje pristranosti i pretpostavke i ojačaju svoje kapacitete za gonjenje organiziranog kriminala.

[27] OHCHR, "Minorities in the criminal justice system", doprinos mreže Ujedinjenih nacija o rasnoj diskriminaciji i zaštiti manjina na osnom zasjedanju Foruma za pitanja manjina, održanom u Ženevi 24. I 25. novembra 2015. [[LINK]]

Studija slučaja 14. Zakonodavstvo protiv rasnog profiliranja

Kalifornijski zakon o profiliranju na osnovu rase i identiteta iz 2015. godine zabranjuje profiliranje na osnovu rasne pripadnosti i identiteta od strane organa za provođenje zakona i zahtijeva da agencije za provedbu zakona prijave podatke Uredu državnog odvjetnika o pritužbama koje navode profiliranje na osnovu rasne pripadnosti i identiteta. Također propisuje multidisciplinarni savjetodavni odbor za profiliranje i daje preporuke za niz aktera, uključujući organe za provedbu zakona i kreatore politika kako bi se unaprijedili ciljevi ovog zakona.[a]

[a] Sjedinjene Države, Ministarstvo pravosuđa države Kalifornije, "Eliminating racial and identity profiling in law enforcement requires everyone's participation!", ––Ured državnog odvjetnika, 2015.

Studija slučaja 15. Profiliranje na osnovu rasne i etničke pripadnosti krši ljudska prava

U nekim evropskim državama, osobe migrantskog porijekla ili romske i sintske manjine predmet su nesrazmjerne primjene postupaka zaustavljanja i pretresa, ponekad praćenih prekomjernom upotrebom sile.[a] Slično tome, utvrđeno je da u Brazilu postoji kultura profiliranja na osnovu rasne pripadnosti u cijelom pravosudnom sistemu, gdje se viši nivo sile koristi protiv Afro-Brazilaca u poređenju sa drugima.[b]

[a] Organization for Security and Co-operation in Europe, Office for Democratic Institutions and Human Rights, P*olice and Roma and Sinti: Good Practices in Building Trust and Understanding*, Strategic Police Matters Unit Publication Series, vol. 9 (Beč, 2010), str. 33.

[b] A/HRC/27/68/Add.1.

Slika 12. Elementi zakona i politika zasnovanih na ljudskim pravima za istrage organiziranog kriminala

Zabraniti istražiteljima da krše ljudska prava, uključujući primjenu mučenja, okrutnog ili drugog nehumanog ili ponižavajućeg postupanja

Zahtijevati od istražitelja da štite prava na propisani postupak, uključujući primjenu pretpostavke nevinosti

Izmijeniti/donijeti zakone i politike kako bi se osigurala odgovornost istražitelja koji krše ljudska prava

Dati jasne i pristupačne smjernice kako bi istražitelji razumjeli svoje uloge i odgovornosti u vezi sa ljudskim pravima

Dati jasne i pristupačne smjernice kako bi istražitelji razumjeli koje radnje ili propusti dovode do kršenja obaveza u pogledu ljudskih prava

Dati jasne i pristupačne smjernice kako bi istražitelji razumjeli pravne, profesionalne i druge posljedice kršenja ljudskih prava

Razumijevanje istrage kao osnove za integriranje rodnih pitanja i ljudskih prava u zakone i politike

- Koja je uloga policije, carine, imigracijskih i graničnih službenika u gonjenju organiziranog kriminala? Postoje li policijske snage u zajednici? Uključuju li specijalizirane usluge u pogledu dobi, roda i druge službe? Da li razumiju kulturološki kontekst u kojem rade?
- Koja su ključna pitanja u vezi sa ljudskim pravima i rodnom ravnopravnosti u istragama organiziranog kriminala?
- Kako zakoni i politike prepoznaju utjecaj traume i smanjuju rizik od ponovne traumatizacije u istragama organiziranog kriminala?
- Koju procjenu rizika ranjivosti i modele ublažavanja koriste istražitelji i kako se mogu izraditi smisleni zakoni i politike da podrže dobre prakse?
- Kako se zakoni i politike mogu izmijeniti da bi podržale policiju u izvršavanju zakonodavnih ovlasti na načine koji uključuju informiranost o traumi i koji su osjetljivi na intersekcionalni rizik povezan sa ugroženosti, rodno osjetljivi i štite ljudska prava?
- Kakav je sastav u pogledu roda i različitosti i kapaciteti policije za integriranje rodne ravnopravnosti i ljudskih prava? Kako zakoni i politike mogu promovirati reprezentativnije policijske snage koje bolje reagiraju?

Za odgovore na gore navedena pitanja bit će potrebni dokazi i konsultacije (vidjeti poglavlje 3).

Slika 13. Savjeti za integriranje u zakone i politike o istragama

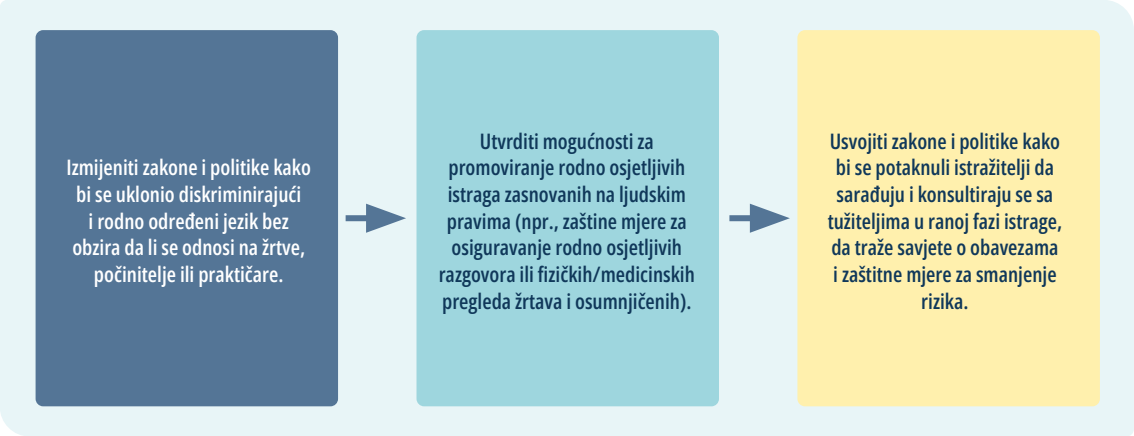

Dostupan je niz resursa za podršku provedbi rodno osjetljivih istraga zasnovanih na ljudskim pravima. Tabela 12 daje nekoliko izvora za rješavanje izazova u oblasti ljudskih prava i rodnih pitanja tokom ispitivanja i prikupljanja informacija.

Tabela 12. Resursi za kreiranje rodno osjetljivih pristupa zasnovanih na ljudskim pravima za provođenje ispitivanja i prikupljanje informacija od strane istražitelja

IZAZOV LJUDSKA PRAVA/ROD	PREPORUČENI RESURS
Razgovori sa žrtvama/osumnjičenima koji uključuju prisilu, krše ljudska prava i dovode do netačnih informacija.	**Mendezova načela**: Principles on Effective Interviewing for Investigations and Information Gathering (Načela učinkovitog ispitivanja za istrage i prikupljanje informacija) (OESS 2021.) promoviraju pregled pravnih okvira i dokumenata politika koji reguliraju obavljanje razgovora/ispitivanje, kako bi se osigurala usklađenost sa međunarodnim pravnim obavezama, posebno, zabranom mučenja ili drugog zlostavljanja.
Osobe koje su preživjele seksualno nasilje često se iznova ispituju, ne informiraju se o njihovim opcijama te im se ne daje vrijeme i prostor da odluče hoće li podržati krivično gonjenje. Takvo postupanje ne stavlja njihove potrebe na prvo mjesto i djeluje protiv pravde i odgovornosti.	**Muradov kodeks**: Global Code of Conduct for Gathering and Using Information about Systematic and Conflict-Related Sexual Violence (Globalni kodeks ponašanja za prikupljanje i korištenje informacija o sistemskom i seksualnom nasilju povezanom sa sukobima (nazvan Muradov kodeks u čast Nadii Murad) podržava prikupljanje informacija od preživjelih na načine zasnovane na njihovim temeljnim ljudskim pravima na dostojanstvo, privatnost, zdravlje, sigurnost, pristup pravdi, istinu i učinkovit pravni lijek.
Istražiteljima nedostaje obuka i/ili resursi za primjenu rodno osjetljivih pristupa u interakcijama sa ljudima, uključujući žene i djevojčice koje su žrtve nasilja.	Poglavlje 12 Priručnika o Gender-responsive Police Services (Rodno osjetljivim policijskim službama) za žene i djevojčice žrtve nasilja daje uvid u ulogu zakonodavstva. Modul 3 *Essential Services Package for Women and Girls subject to Violence* (Paketa osnovnih usluga za žene i djevojčice žrtve nasilja) daje uvid u rodno osjetljivo prikupljanje informacija.[a]

[a] Za informacije kako istražitelji mogu prepoznati i reagirati na rizike prilikom rada sa ranjivim osobama, vidjeti, između ostalog, resurse United Kingdom College of Policing.

Istrage koje uključuju informacije o traumi i osjetljive su na ranjivost

Istražitelji koji prepoznaju i reagiraju na štetne učinke organiziranog kriminala na žrtve ili počinitelje sa kojima se susreću u istragama su efikasniji u istragama organiziranog kriminala.[28] Pristupi istragama zasnovani na ljudskim pravima i rodnim ptanjima mogu povećati vjerovatnoću da će prikupljeni dokazi biti dovoljni za krivično gonjenje, prihvatljivi i uvjerljivi na sudu. Stoga, moraju postojati zakoni i politike koji uključuju informacije o traumu, koji su rodno osjetljivi i osjetljivi na rizike povezane sa ranjivošću.[29]

Tabela 13. Utvrđivanje da li zakoni i politike o istragama uključuju aspekt traume, da li su rodno osjetljivi i odgovaraju na rizike povezane s ranjivošću

	UKLJUČENI ASPEKTI TRAUME Da li zakoni i politike...	OSJETLJIVI NA RANJIVOST Da li zakoni i politike...
SHVATITI	Podržavaju praktičare da shvate široko rasprostranjeni utjecaj traume na žrtve, počinitelje i druge osobe pogođene organiziranim kriminalom i kako to može na različite načine utjecati na žene, muškarce i rodno različite osobe?	Osjetljivi su na ranjivosti i rodno povezane rizike za žrtve, počinitelje i druge osobe pogođene organiziranim kriminalom?
PREPOZNATI	Osposobljavaju praktičare da prepoznaju znakove i simptome traume kod žrtava, počinitelja, porodica, osoblja i drugih osoba uključenih u istrage organiziranog kriminala i kako oni mogu izgledati drugačije kod žena, muškaraca i rodno različitih osoba?	Osposobljavaju praktičare da prepoznaju intersekcionalne rizike povezane sa ranjivošću žrtava, počinitelja, porodica, osoblja i drugih osoba uključenih u istrage organiziranog kriminala?
ODGOVORITI	Osposobljavaju praktičare da reagiraju kroz uključivanja znanja o traumi u istrage, uključujući kroz različit tretman počinitelja?	Osposobljavaju praktičare da odgovore na rizike povezane s ranjivošću kroz izradu i provedbu rodno osjetljivih strategija za ublažavanje rizika, uključujući odgovarajuće resurse?
ODUPRIJETI SE	Osposobljavaju praktičare da se aktivno odupru ponovnoj traumatizaciji kroz intersekcionalne istrage zasnovane na rodnoj ravnopravnosti i ljudskim pravima?	Osposobljavaju praktičare da izbjegnu stvaranje dodatnih rizika ranjivosti za one s kojima se susreću u svom radu, uključujući putem odgovarajuće obuke i resursa?

Inkluzivnost i raznolikost prilikom zapošljavanja istražitelja

Rodno osjetljive institucije krivičnog pravosuđa ključne su za postizanje transformativne promjene za rodnu ravnopravnost i imaju bolje uvjete za gonjenje organiziranog kriminala. Zakonodavci i kreatori politika trebaju razmotriti kako mogu promovirati inkluzivnost i raznolikost prilikom zapošljavanja, uključujući žene i manjine kao istražitelje organiziranog kriminala.[30] Zastupljenost žena u policijskim snagama povezana je sa učinkovitijim odgovorima na organizirani kriminal, usmjerenim na žrtve. Zakoni koji isključuju žene ili druge osobe iz snaga za provedbu zakona ili nameće diskriminatorne uvjete za zapošljavanje, suprotne pravu na jednakost, treba hitno izmijeniti.[31]

[28] Vidjeti, naprimjer, Katherine L. Maldonado-Fabela, "In the spirit of struggle: a barrio pedagogy compass of love, care, and compassion", *Journal of Criminal Justice Education* (2023).

[29] Za više informacija o traumi, vidjeti, između ostalog, Sjedinjene Države, Uprava za zloupotrebu supstanci i mentalno zdravlje, Ministarstvo za zdravstvo i socijalne usluge, "SAMHSA's concept of trauma and guidance for a trauma-informed approach" (2014).

[30] UNODC, *Issue Paper: Organized Crime and Gender* str. 30 i 31 (vidjeti fusnotu 1).

[31] Vidjeti Konvenciju o eliminaciji diskriminacije žena, član 15.

Oni koji revidiraju zakonodavstvo trebaju pogledati kontrolnu listu 6.2.2 zbog zaštite od kršenja ljudskih prava tokom istrage

Posebne istražne tehnike

Posebne istražne tehnike uključene u član 20. Konvencije imaju implikacije na ljudska prava za osobe pod istragom, žrtve i istražitelje koji ih primjenjuju.[32] Zloupotreba posebnih istražnih tehnika može dovesti do kršenja prava na privatnost, prava na pravično suđenje i prava na život, između ostalog. U ekstremnim primjerima, prikriveni istražitelji zloupotrijebili su svoje ovlaštenja i počinili fizički i seksualni napad i rodno zasnovano nasilje, a vlade su zloupotrijebile tehnike nadzora za progon ljudi. Jasno je da su potrebne mjere za zaštitu ljudskih prava.[33]

Slika 14. Elementi za uspostavljanje ravnoteže između interesa pravde u gonjenju organiziranih kriminalaca i ljudskih prava, uključujući i osobe koje se gone

Zabraniti primjenu posebnih istražnih tehnika, osim ako je tijelo koje daje ovlaštenje utvrdilo na razumnoj osnovi da priroda i obim kaznenog djela opravdavaju njihovu primjenu, a njihova primjena, propisana zakonom služi legitimnom cilju te je nužna i srazmjerna tom cilju

Uvesti zakonske zaštine mjere uključujući davanje odobrenja od strane viših službenika za provedbu zakona ili suda, ovisno o tehnici, uzimajući u obzir uvjete ljudskih prava i rodne učinke njene primjene

Isključiti dokaze dobivene tehnikama kojima su povrijeđena ljudska prava ili bi se povrijedila ljudska prava da su prihvaćene

Dati smjernice istražiteljima o rodno osjetljivim tehnikama zasnovanim na ljudskim pravima

Dati smjernice istražiteljima kako bi razjasnili njihovu krivičnu odgovornost za kršenje ljudskih prava do kojih dolazi prilikom primjene tehnika

Osigurati dodatnu zaštitu ljudskih prava i kontrolu za korištenje tehnologije (npr., biometrija, prikupljanje podataka u finansijskim istragama)

[32] Tehnike navedene u članu 20. nisu potpune i uključuju kontroliranu isporuku, elektronske ili druge oblike nadzora, prikrivene operacije i korištenje informanata.

[33] Vidjeti CTOC/COP/2022/9, rezoluciju 11/1, dodatak I, Konferencije strana potpisnica Konvencije protiv organiziranog kriminala i CTOP/COP/WG.3/2020/3, stavovi 62–65.

Slika 15. Određivanje da li se mogu koristiti posebne istražne tehnike

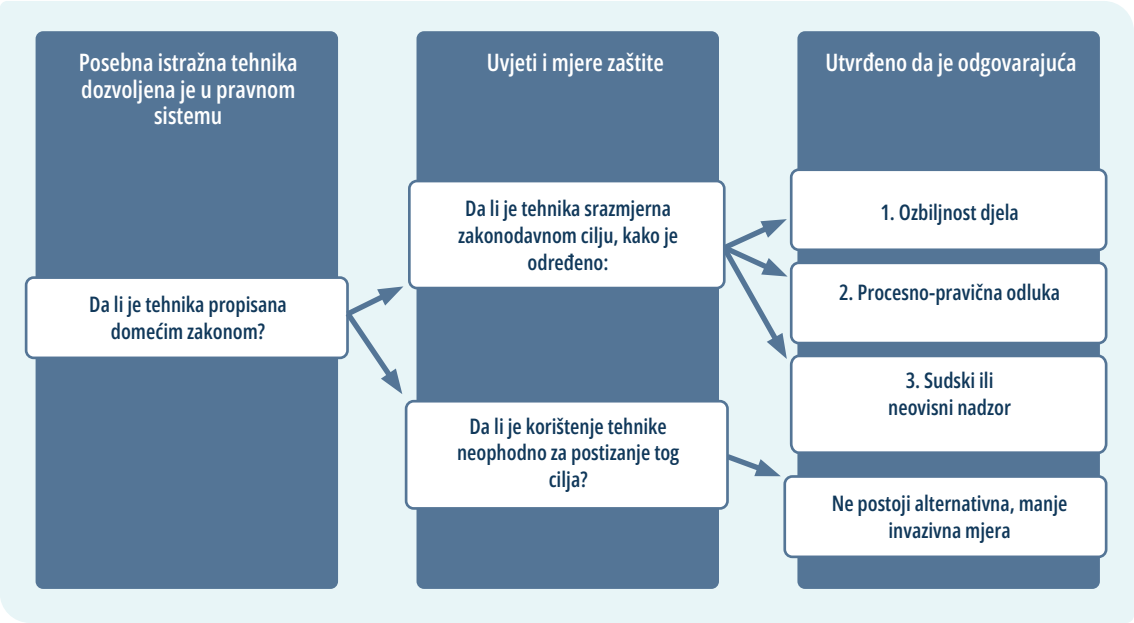

Studija slučaja 16. Evropski standardi za primjenu nadzora

Evropska komisija za ljudska prava utvrdila je minimalne mjere zaštite koje bi trebalo uvesti u zakone kako bi se izbjegla zloupotreba ovlasti pri korištenju nadzora:

- Priroda krivičnog djela koja može dovesti do naloga za mjere nadzora
- Kategorije osoba koje podliježu bilo kojoj takvoj mjeri
- Ograničenje trajanja nadzora
- Procedure koje treba slijediti za pregled, korištenje i čuvanje dobivenih podataka
- Mjere opreza koje je potrebno poduzeti prilikom davanja podataka drugim stranama
- Okolnosti u kojima se snimke mogu ili moraju izbrisati ili uništiti

Također zahtijeva da tijelo koje daje odobrenja bude neovisno te da postoji sudska kontrola ili kontrola neovisnog tijela nad tijelom koje daje odobrenje. U skladu s tim, javni tužitelj ne bi trebao moći narediti nadzor bez prethodnog odobrenja sudije.[a] U zemljama izvan Evropske unije, zakonska procedura ne mora uključivati sudiju.

[a] CTOP/COP/WG.3/2020/3, para. 27, pozivajući se na Evropsku komisiju za ljudska prava, *Malone v. United Kingdom*, zahtjev br. 8691/79, presuda od 1. augusta 1984, stav 67; *Huvig v. France*, zahtjev br. 11105/84, presuda od 24. aprila 1990, stav 33; *Amann v. Switzerland*, zahtjev br. 27798/95, presuda od 16. februara 2000, stav. 60; i *Iordachi and others v. Moldova*, zahtjev br. 25198/02, presuda od 10. februara 2009, stav. 40.

Za više informacija o integriranju ljudskih prava u upotrebu posebnih istražnih tehnika, vidjeti UNODC, *Issue Paper: The United Nations Convention against Transnational Organized Crime and International Human Rights Law* (Beč, 2022), str. 35–38

Za modele zakonskih odredbi koje podržavaju primjenu posebnih istražnih tehnika, vidjeti *Model Legislative Provisions against Organized Crime*, 2. izdanje (Beč, 2021), pogl. III

Oduzimanje i raspolaganje imovinom

Odredbe Konvencije koje se odnose na zapljenu, oduzimanje i raspolaganje imovinskom koristi ili imovinom stečenom krivičnim djelima (član 12, 13 i 14) mogu izazvati zabrinutosti u pogledu ljudskih prava i rodne ravnopravnosti. Opstanak porodica može ovisiti o imovini stečenom kriminalnim aktivnostima.[34] Zapljena može imati nesrazmjerne rodne učinke, naprimjer kada organizirane kriminalne grupe koriste žene za prikrivanje imovine.[35] Suprotno tome, i u idealnim situacijama, države mogu ponovo upotrijebiti zaplijenjenu imovinu i imovinsku korist stečenu krivičnim djelima za unaprjeđenje ljudskih prava i ravnopravnosti spolova, putem pojačavanja napora usmjerenih na krivično gonjenje organiziranih kriminalaca, finansiranjem naknade i restitucije za žrtve te osnaživanjem ljudi i zajednica u nastojanjima da se spriječi organizirani kriminal.[36]

Slika 16. Elementi rodno osjetljivog i na pravima zasnovanog raspolaganja zaplijenjenom imovinskom koristi i imovinom

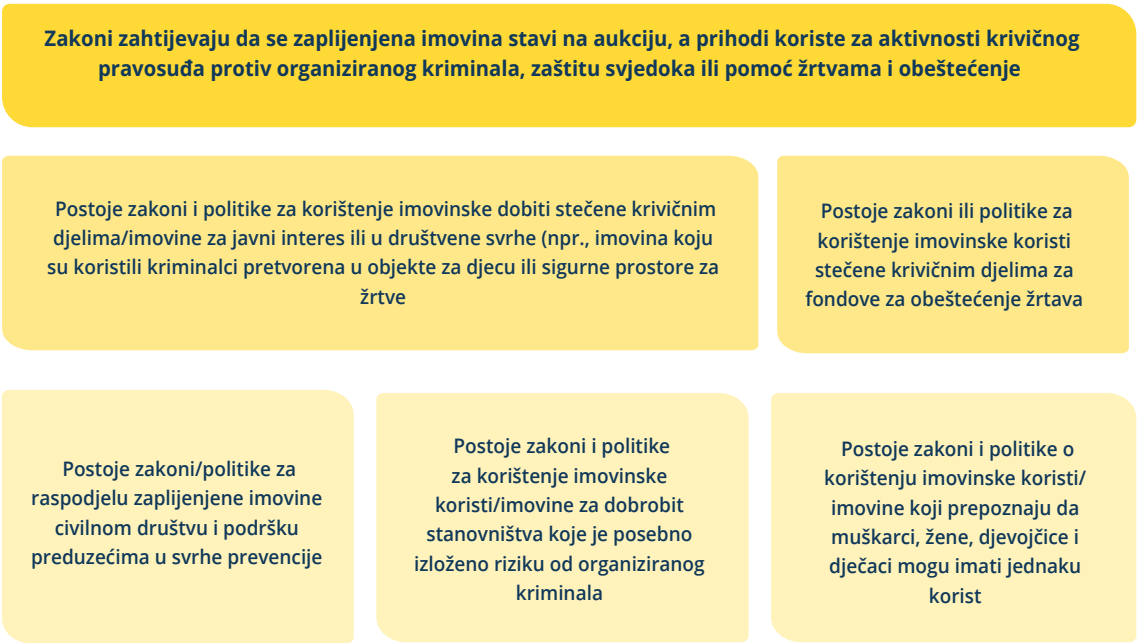

[34] U tom smislu, članovi 12 (8) i 13 (8) garantiraju da se zapljena ne smije tumačiti tako da dovodi u pitanje prava bona fide trećih strana.

[35] UNODC, *Issue Paper: Organized Crime and Gender*, str .35 (vidjeti fusnotu1).

[36] Vidjeti dio 4.1 o prevenciji. Organizacije civilnog društva mogu se pozvati na Partnere Albanije za promjenu i razvoj, "A practical guide for NPOs: establishment of social enterprises in confiscated assets from organized crime" (Tirana, 2020). [[LINK]]

Studija slučaja 17. Oduzeta imovina korištena u društvene svrhe na Zapadnom Balkanu

Većina zemalja Zapadnog Balkana ima uspostavljene mehanizme koji omogućavaju oduzimanje imovine i njenu ponovnu upotrebu u društvene svrhe. U Albaniji, zakonom je utvrđen fond za korištenje oduzete imovine za potrebe države i društvene zajednice, prevenciju kriminalu, pravno obrazovanje i socijalna preduzeća.[a] Naprimjer, takav poduhvat je projekat proveden zajedno sa Globalnim partnerstvom za politike protiv narkotika i razvoj, putem kojeg oduzeta vozila, koja su prethodno pripadala kriminalcima, se pretvaraju u mobilne biblioteke koje putuju u udaljena mjesta gdje djeca mogu posuđivati knjige.[b] U Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori i Srbiji, imovina koja se ne proda može se donirati za humanitarne svrhe ili povjeriti vlastima na ponovno korištenje. U Sjevernoj Makedoniji, oduzeta hrana, odjeća i piće mogu se pokloniti civilnom društvu. Primjeri uključuju nekretnine oduzete kriminalcima u Srbiji koje su prenamijenjene u sigurni prostor za bivše maloljetne prestupnike, dom za osobe sa autizam i centar za liječenje djece oboljele od karcinoma.[c]

[a] Saša Đorđević, "Resilient Balkans: social reuse of confiscated assets" (Ženeva, Global Initiative against Transnational Organized Crime, 2022), str. 10–12.

[b] Global Partnership on Drug Policies and Development, "Albania: making a living – the transformation path from illicit to licit economic income", 2023.

[c] Đorđević, "Resilient Balkans", str. 10–12.

Studija slučaja 18. Vraćena imovina korištena za podršku ranjivim zajednicama

Istrage provedene nakon smrti generala Sani Abacha u junu 1998. godine, predsjednika Nigerije od 1993. do 1998, otkrile su da je on ukrao milijarde dolara od naroda Nigerije koji su oprani u nekoliko zemalja. Oko 800 miliona dolara vraćeno je u gotovini i imovini, a vlada ih je iskoristila za stambene objekte i obrazovanje u 36 država Nigerije.[a]

[a] Ignacio Jimu, *Managing Proceedings of Asset Recovery: The Case of Nigeria, Peru, The Philippines and Kazakhstan, Working Paper Series*, No. 06 (Basel, Switzerland, Basel Institute on Governance and International Centre for Asset Recovery, 2009), str. 7.

4.2.3 KRIVIČNO GONJENJE, DONOŠENJE PRESUDA I SANKCIJE

Krivično gonjenje, donošenje presuda i sankcije koje izriče krivičnopravni sistem moraju biti rodno osjetljive i zasnovane na ljudskim pravima za žrtve, počinitelje i druge osobe koje su u kontaktu sa zakonom. Član 11. Konvencije treba provoditi u skladu s pravima na zakonom propisani postupak. Tamo gdje se dogodi pritvor prije suđenja, bez odgovarajućeg zakonom propisanog postupka, rezultat može biti proizvoljno pritvaranje i povreda pretpostavke nevinosti, što može dovesti do rizika od poništavanja presude, što kasnije utječe na prava žrtava. Pritvor prije suđenja također može utjecati na sposobnost optužene osobe da se pripremi za suđenje, što je suprotno pravu na pravično suđenje i interesu pravde. Politike koje dozvoljavaju vansudske radnje protiv kriminala su u suprotnosti s obavezama država u skladu sa međunarodnim pravom.[37]

više informacija o ljudskim pravima prije suđenja, vidjeti UNODC, *Issue Paper: The United Nations Convention against Transnational Organized Crime and International Human Rights Law* (Beč, 2022), str. 38–40

[37] Naprimjer, navodni vansudski postupci u vezi sa ratovima protiv droga dovode do zabrinutosti u pogledu ljudskih prava. Vidjeti Međunarodni krivični sud, "ICC Pre-Trial Chamber I authorises Prosecutor to resume investigation in the Philippines", 26. januar 2023..

Rodno osjetljive sankcije zasnovane na ljudskim pravima

Izrečene sankcije moraju uzeti u obzir težinu djela u skladu sa članom 11(1) Konvencije, na načine koji su u skladu sa obavezama države u oblasti ljudskih prava. U skladu s tim, sankcije moraju postići pravdu za žrtve, bez kršenja ljudskih prava počinitelja i na taj način izbjeći proizvoljno lišavanje slobode ili okrutno, nehumano ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje, uključujući izricanje smrtne kazne.[38] Sankcije također moraju uzeti u obzir implikacije kazni na rodnog aspekta ljudska prava. Historija viktimizacije mnogih žena koje su počinile krivična djela i njihova obaveza da vode brigu o drugima mogu biti relevantne ovdje.

INDIVIDUALNI UTJECAJ

- Kakav utjecaj imaju kaznene sankcije na pojedince, uzimajući u obzir intersekcionalnost?
- Kakvu ulogu imaju trauma i ranjivost u zatvorskom iskustvu osobe i izgledima za rehabilitaciju?

DRUŠTVENI UTJECAJ

- Kakav učinak ima zatvaranje osobe koja je jedini izvor prihoda, primarni staratelj ili majke koja doji dijete na njihove porodice (stari roditelji/djeca)?
- Koji je ekonomski i društveni učinak zatvaranja na zajednicu?

UTJECAJ NA ODGOVOR

- Kako sankcije utječu na napore usmjerene na gonjenje organiziranog kriminala?
- Kakav utjecaj krivične sankcije imaju na recidivizam?
- Kakav utjecaj imaju krivične sankcije na marginalizaciju u društvu i nejednakost uslijed kojih se organizirani kriminal razvija?

Studija slučaja 19. Porast zatvaranja, posebno žena

Istraživanje UNODC-a pokazalo je prenapučenost zatvora u polovini svih zemalja, a broj osoba koje služe zatvorsku kaznu je u porastu na globalnom nivou (11,7 miliona do kraja 2019. godine). Iako većinu osoba u zatvoru čine muškarci (93 posto), relativni broj žena raste sve bržim tempom.[a] Na nekoliko mjesta, stopa žena u zatvorima raste posebno kada su u pitanju krivična djela povezana s drogom. U Tajlandu, 84 posto žena lišenih slobode služi kaznu zbog krivičnih djela vezanih za droge.[b] Zatvaranje žena, posebno gdje su žene obrazovno i ekonomski u nepovoljnijem položaju i/ili primarni skrbnici djece i starih roditelja, može imati utjecaje na ljudska prava njihovih porodica. U slučajevima kada su počinile lakša krivična djela, njihovo zatvaranje ne ometa grupe organiziranog kriminala koje se bave trgovinom droge, ali pojačava nepovoljne položaje na kojim se zasniva.[c] Ovakva stvarnost trebala bi potaknuti zakonodavce i kreatore politika da sagledaju dimenzije ljudskih prava i rodne ravnopravnosti zatvaranja u kaznene institucije.

[a] UNODC, "Gotovo dvanaest miliona ljudi u zatvorima na globalnom nivou, gotovo jedna trećina ne služi kaznu jer su zatvori prenapučeni u polovini svih zemalja ", Data Matters No. 1 (Beč, 2021) str. 3 i 4.

[b] Thai Institute of Justice and Griffith University, *Women's Pathways Into, Through and Out of Prison: Understanding the Needs, Challenges and Successes of Women Imprisoned for Drug Offending and Re-turning to Communities in Thailand* (Bangkok, 2021), str. 8

[c] UNODC, *Issue Paper: Organized Crime and Gender*, str. 37.

Razmatranje ovih pitanja je od ključnog značaja kako bi se osiguralo da zakoni i politike omogućavaju praktičarima u oblasti krivičnopravnog sistema da primijene rodno osjetljive pristupe i pristupe zasnovane na ljudskim pravima koji se suzbijaju, a ne pogoršavaju faktore koji potiču organizirani kriminal.[39]

[38] UNODC, *Issue Paper: The United Nations Convention against Transnational Organized Crime*, str. 40–44 (vidjeti fusnotu 6); i OHCHR, "Death penalty: the international framework". Available at www.ohchr.org/en/topic/death-penalty/international-framework.

[39] Vidjeti, naprimjer, "In the spirit of struggle" (vidjeti fusnotu 28).

Vanzatvorske mjere i pristupi restorativnoj pravdi

Kreatori politika i zakonodavci trebali bi praktičarima u krivičnopravnom sistemu dati mogućnosti za dopuštanje vanzatvorskih mjera. Mogu biti korisne rodno specifične alternative, uključujući ali ne ograničavajući se na, ekonomske sankcije, kućni pritvor, društveno korisni rad i izvaninstitucionalno liječenje, između ostalo. Nepotpun niz potencijalnih mjera može se pronaći u niže navedenoj Tabeli 14.[40] Kazne koje ne uključuju zatvor predviđene zakonima i politikama moraju imati element kažnjavanja koji je odgovarajući za problem organiziranog kriminala i biti u skladu sa normama i standardima ljudskih prava.[41] Također se mogu razmotriti restorativni pristupi pravdi za žrtve, počinitelje i zajednicu.[42]

Tabela 14. Pitanja zasnovana na rodnoj ravnopravnosti i ljudskim pravima za zakone i politike o sankcijama

ZAKONI I POLITIKE NE SMIJU	ZAKONI I POLITIKE TREBAJU
Uključivati obavezne minimalne kazne koje krše obaveze u pogledu ljudskih prava.	Propisati sankcije koje uzimaju u obzir težinu krivičnog djela u skladu sa članom 11(1) Konvencije.
Nametnuti sankcije koje su isključivo kaznene prirode i ne služe javnom interesu jer nemaju svrhu rehabilitacije niti smanjuju recidivizam.	Nametnuti sankcije koje su preventivnog kao i kaznenog karaktera i omogućiti sudijama koji izriču kazne da uzmu u obzir olakšavajuće kao i otežavajuće faktore u skladu sa Pravilima Ujedinjenih nacija za postupanje sa zatvorenicama i nezatvorske mjere za žene počinitelje (Pravila iz Bangkoka) i Konvencijom o pravima djeteta za djecu u sukobu sa zakonom.
Praviti diskriminaciju između muškaraca, žena ili rodno različitih počinitelja po bilo kojoj osnovi.	Uzeti u obzir dob, invaliditet, rod i druge intersekcionalne dinamike lišavanja slobode i vođenja krivičnih evidencija kroz mjere kažnjavanja koje omogućavaju donošenje odgovarajućih odluka na osnovu individualnih okolnosti (umjesto, naprimjer, omogućavanje nezatvorskih mjera samo za žene).
Izreći kaznu tjelesnog kažnjavanja ili smrtnu kaznu suprotno obavezama navedenim u međunarodnom pravu.[a]	Smrtna kazna šteti naprednim ljudskim pravima. U nekoliko država koje je još uvijek nisu ukinule, međunarodno pravo u oblasti ljudskih prava zatvara kao minimum punu usklađenost sa jasnim ograničenjima propisanim u Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima i Konvenciji o pravima djeteta.

[a] UNODC, *Issue Paper: The United Nations Convention against Transnational Organized Crime and International Human Rights Law* (2022), str. 40–44 i UNODC, *Issue Paper: Organized Crime and Gender*, str. 37 i 38.

[40] Vidjeti Pravila Ujedinjenih nacija za postupanje sa zatvorenicama i vanzatvorske mjere za žene koje su počinile krivična djela (Pravila iz Bangkoka) (rezolucija Generalne skupštine 65/229, dodatak), pravilo 57. Vidjeti također pravilo 8.2 Standardnih minimalnih pravila Ujedinjenih nacija za nezatvorske mjere (Pravila iz Tokija) (rezolucija Generalne skupštine 45/110, dodatak), za sveobuhvatnu listu alternativnih mjera; i UNODC. *Handbook on Basic Principles and Promising Practices on Alternatives to Imprisonment, Criminal Justice Handbook Series* (Beč, 2007).

[41] Vidjeti UNODC, *Handbook on Basic Principles and Promising Practices*. Zakoni i politike bi također trebali osigurati pravovremen i učinkovit pristup pravdi kako bi se smanjila kašnjenja u krivičnopravnom sistemu, posebno za one koji su u pritvoru prije suđenja, uključujući omogućavanje pristupa pravnoj pomoći optuženim osobama u skladu sa (Načelima i smjernicama Ujedinjenih nacija o pristupu pravnoj pomoći u krivičnopravnim sistemima) United Nations Principles and Guidelines on Access to Legal Aid in Criminal Justice Systems (rezolucija Generalne skupštine 67/187, dodatak).

[42] Vidjeti UNODC, *Handbook on Restorative Justice Programmes*, 2. izdanje (Beč, 2020).

Otežavajući i olakšavajući faktori pri odmjeravanju kazne

Otežavajući i olakšavajući faktori trebali bi se zasnivati na analizi zasnovanoj na rodnoj ravnopravnosti i ljudskim pravima o tome kako djeluju grupe organiziranog kriminala. Otežavajuće okolnosti se mogu odnositi na, naprimjer, kršenja ljudskih prava i rodne ravnopravnosti. Okolnosti koje se mogu smatrati olakšavajućim uključuju da je počinitelj bio pod utjecajem prisile, zastrašivanja ili eksploatacije ili smanjenje uračunljivosti (naprimjer, zbog invaliditeta). Načelo nekažnjavanja trebalo bi se primjenjivati u fazi izricanja kazne kako bi se osiguralo da se osoba ne smatra krivično odgovornom ukoliko on ili ona nema potrebnu mens rea (element kriminalne namjere).

Studija slučaja 20. Olakšavajući faktori za krivična djela protiv divlje flore i faune u Malaviju

Malavi ima Smjernice za izricanje kazni za krivična djela protiv divlje flore i faune na sudovima u Malaviju (oktobar 2017), koje se odnose na djela počinjena u skladu sa Zakonom o nacionalnim parkovima i divljoj flori i fauni (izmjene i dopune) iz 2017. Dio 110A tog Zakona odnosi se na krivična djela povezana sa ugroženim vrstama za koje može biti izrečena zatvorska kazna od 30 godina. Otežavajuće i olakšavajuće okolnosti ukazuju na namjeru zakonodavca da uspostavi ravnotežu između suprotstavljenih interesa. Otežavajući faktori uključuju da je krivično djelo počinjeno u dogovoru sa drugima, počinjeno u komercijalne svrhe, predstavlja visok rizik za javno zdravlje, ukoliko je osumnjičeni javni službenik i utjecaj na zajednicu. Olakšavajući faktori uključuju dokaze da počinitelj nije bio nalogodavac, da životinji nije nanesena povreda, da je počinitelj bio uključen putem prisile ili zastrašivanja i da je svrha bila uzdržavanje počinitelja i njegove uže porodice.

Tabela 15. Razmatranja u vezi sa primjenom intersekcionalne rodno osjetljive perspektive na izradu zakona i politika za provedbu člana 11 Konvencije

PRIJE SUĐENJA	• Šta bi mogla biti motivacija osobe za počinjenje krivičnog djela? • Koji intersekcionalni faktori poput klase, etničke pripadnosti, ekonomskog statusa i roda određuju da li osoba ima pristup resursima za pravnu pomoć i mogućnost da plati jamčevinu ili sklopi sporazum o priznanju krivice? • Kakav je vjerovatni utjecaj pritvora prije suđenja na osobu u svjetlu njene dobi (mlada ili stara osoba) i roda? • Kakav bi utjecaj pritvor prije suđenja mogao imati na pravo osobe na pravično suđenje?[a] • Koje posebne potrebe osoba ima kako bi mogla ostvarivati prava u pritvoru prije suđenja? • Kada i kako osobu treba preusmjeriti u druge postupke osim krivičnog gonjenja? Ko može donijeti takvu odluku i na osnovu čega?
TOKOM SUĐENJA	• Kako bi sudije mogle posmatrati različite počinitelje na osnovu njihovog spola ili roda i kako će njihovi stavovi utjecati na njihove odluke? • Koji su dokazi potrebni za utvrđivanje nivoa umiješanosti u počinjenje krivičnih djela? • Koji su dokazi potrebni za utvrđivanje ko je imao korist od počinjenja krivičnog djela? • Koje otežavajuće i olakšavajući okolnosti trebaju biti relevantne i koji izvori informacija osposobljavaju sudije za donošenje odluka o tim okolnostima?
NAKON SUĐENJA	• Kako sankcije mogu na odgovarajući način uzeti u obzir intersekcionalne karakteristike pojedinca, rodni identitet, uključujući ulogu roditelja i/ili skrbnika? • Kada su alternativne mjere zatvorskoj kazni odgovarajuće, naprimjer za roditelje/skrbnike koji trebaju biti blizu svoje porodice? • Kako lišavanje slobode i uvođenje u krivičnu evidenciju utječe na muškarce, žene i ljude različitih spolnih i rodnih identiteta, kao i ljude različite etničke pripadnosti i imigrantskog statusa? • S kojim preprekama bi se osobe različitih identiteta mogle suočiti u pristupu skrbi nakon izlaska iz zatvora i kako zakoni i politike mogu riješiti te prepreke? • Da li je skrb nakon otpusta prilagođena intersekcionalnim potrebama muškaraca, žena i osobama svih rodova? Kako se te potrebe mogu utvrditi?

[a] Studija iz 2022. godine u Meksiku, "Convicition without trial: gender and abbreviated proceedings in the Mexican criminal justice system – executive summary", (Osuda bez suđenja: rod i skraćeni postupci u meksičkom krivičnopravnom sistemu – sažetak) utvrdila je da korištenje skraćenih postupaka dovodi u nepovoljan položaj žene počiniteljice saveznih krivičnih djela i ne omogućava uzimanje u obzir rodne perspektive u krivičnopravnim postupcima.

Konsultacije i dokazi bit će korisni kako bi se odgovorilo na gore navedena pitanja (vidjeti poglavlje 3).

Studija slučaja 21. Škotski standardi za djecu u sukobu sa zakonom

U junu 2021. godine, vlada Škotske objavila je Standarde za osobe koje rade sa djecom u sukobu sa zakonom 2021. Standardi omogućavaju fleksibilnost u odnosu na alternativne mjere krivičnom gonjenju, sudu i sudskim postupcima te lišavanju slobode, između ostalih tema. Standardi također daju praktičarima domaće zakonske propise i smjernice za politike kako bi ispunili svoje odgovornosti u skladu sa obavezama u oblasti ljudskih prava, član 40. Konvencije o pravima djeteta, koji štiti prava djece optužene za počinjenje krivičnih djela.

Studija slučaja 22: Uspostavljanje pravosudnog sistema prilagođenog djeci u Keniji

Pravosudni sistem prilagođen djeci je onaj koji podržava temeljna prava djece u sukobu sa zakonom i u kontaktu sa zakonom. Ustav Kenije i relevantni međunarodni instrumenti u oblasti prava djeteta, u kojima je Kenija strana, podržavaju uspostavljanje pravosudnog sistema prilagođenog djeci u Keniji. Ured direktora javnog tužiteljstva u Keniji izradio je *Vodič za tužitelje za djecu u sistemu krivičnog pravosuđa*. Cilj vodiča je povećati svijest i razumijevanje o pravima djece u sukobu ili u kontaktu sa zakonom i služi kao praktičan okvir za usmjeravanje tužitelja kako postupati u predmetima koji uključuju djecu u okviru krivičnopravnog sistema.[a]

[a] Kenya, Office of the Director of Public Prosecutions, *A Prosecutor's Guide to Children in the Criminal Justice System* (Nairobi, 2020).

Studija slučaja 23. Pravna pomoć u Africi

Afrička povelja o ljudskim pravima i pravima naroda propisuje pravo na odbranu i osiguranje pravne pomoći u krivičnim predmetima. Načela i smjernice o pravu na pravično suđenje i pravnu pomoć u Africi pozivaju države da osiguraju optuženim osobama pravo na pravnu pomoć. Ustavi nekoliko država štite pravo na pravnu pomoć. Pravna pomoć je ustavno osigurana o trošku države u Cabo Verde (član 33 (3)); Egiptu (član 67); Etiopiji (član 52); Gambiji; Malaviju (poglavlje 42 (1) (c)); Mozambiku (član 62 (2)), Ugandi (član 28 (3) (e)), i bez pojašnjenja ko snosi troškove u Angoli (član 36 (1)); Burkini Faso (član 4); Demokratskoj Republici Kongo (član 19); Djiboutiju (član 10); Gani (19 (2) (f)); Lesotu (poglavlje II, 12 (2) (d)); Maliju (član 9); Namibiji (član 12 (1) (e)); Nigeriji (poglavlje IV, 36 (6)); Sao Tomu i Principu (član 40 (1) i (3)) i Sierra Leoneu (član 23 (5) (c)).[a]

[a] UNODC, *Access to Legal Aid in Criminal Justice Systems in Africa: Survey Report* (Beč, 2011), dodatak I.

Vidjeti *Model Law on Legal Aid in Criminal Justice Systems with Commentaries (Model zakona o pravnoj pomoći u sistemima krivičnog pravosuđa sa komentarima)* (UNODC, 2017) i *Handbook on Ensuring Quality of Legal Aid Services in Criminal Justice Processes: Practical Guidance and Promising Practices (Priručnik o osiguranju kvaliteta pravne pomoći u krivičnopravnim postupcima: Praktične smjernice i obećavajućim praksama)* (UNODC, 2019)

Slika 17. Integriranje rodnih pitanja i ljudskih prava u gonjenje organiziranih kriminalnih grupa

Mjere integracije

- Izmijeniti/usvojiti odredbe o kriminalizaciji kako bi se zaštitilo od diskriminacije i ljudskih prava
- Izmijeniti/usvojiti zakone i politike za promoviranje rodno osjetljivih i na pravima zasnovanih istraga, krivičnog gonjenja, presuđivanja i sankcija
- Izmijeniti/usvojiti zakone i politike kako bi se poštovao zakonom propisani postupak i druga prava počinitelja

Potencijalni izazovi za provedbu mjera

- Praktičari u oblasti krivičnog pravosuđa smatraju pristupe zasnovane na pravima osoba osumnjičenih, optuženih ili osuđenih za krivična djela u suprotnosti sa učinkovitim krivičnim gonjenjem
- Nedostatak predanosti promoviranju rodne ravnopravnosti uposlenika u pravosuđu
- Stavovi da sankcije služe samo u kaznene svrhe
- Praktičari u krivičnom pravosuđu pristrani su prema određenim grupama na osnovu roda, spola, etničke pripadnosti, rase, invaliditeta ili drugih karakteristika
- Nedovoljni kapaciteti za rodna pitanja i ljudska prava
- Korupcija u državi sprječava konstruktivnu upotrebu oduzete imovine i onemogućava krivičnopravne procese
- Praktičari u oblasti krivičnog pravosuđa nisu svjesni svojih obaveza u oblasti ljudskih prava

Alati i aktivnosti za rješavanje izazova i ublažavanje rizika

- Unaprijediti razumijevanje koristi rodno osjetljivih pristupa i pristupa zasnovanih na ljudskim pravima za učinkovito suzbijanje organiziranog kriminala
- Koristiti dokaze i povećati svijest o negativnim utjecajima pristranosti i diskriminacije na istražne i tužiteljske postupke i ishode
- Koristiti dokaze za unaprjeđenje razumijevanja restorativnih, rehabilitacijskih i preventivnih pristupa kažnjavanju
- Promovirati razumijevanje koristi od rodne ravnopravnosti radne snage u borbi protiv organiziranog kriminala
- Podići svijest o mogućnostima korištenja imovine i imovinske koristi stečene kriminalom za unaprjeđenje ljudskih prava i učinkovito gonjenje organiziranog kriminala
- Omogućiti praktičarima u oblasti krivičnog pravosuđa pristupačne, praktične smjernice o njihovim obavezama u vezi sa ljudskim pravima

4.3
CILJEVI U OKVIRU ZAŠTITE

KLJUČNE POUKE:

- **Pristupi zaštiti koji su rodno osjetljivi i zasnovani na ljudskim pravima su učinkovitiji, a također služe ciljevima krivičnog gonjenja i sprječavanja organiziranog kriminala.**
- **Razumijevanje rodnih dimenzija odmazde i zastrašivanja od strane organiziranih kriminalnih grupa povećava sposobnost država da ispune obaveze i zaštite one koji su u riziku.**
- **Pristupi usmjereni na žrtve i rodno osjetljivi pristupi smanjuju rizik povreda ljudskih prava uzrokovanih krivičnopravnim postupcima i unaprjeđuju rezultate u oblasti krivičnog pravosuđa.**
- **Rodno osjetljiva i na ljudskim pravima zasnovana naknada i restitucija omogućava učinkovitu podršku žrtvama kroz smanjenje tereta povezanog sa dugoročnim utjecajem krivičnih djela i isplativiji su za države.**

Pregled 4.3: Komponente zaštite u zakonima i politikama

ZAŠTITITI

- Od odmazde i zastrašivanja (4.3.1)
- Tokom postupaka (4.3.2)
- Kroz restituciju i naknadu (4.3.3)

Koraci za integriranje ljudskih prava i rodne ravnopravnosti u zaštitu

Korak 1

Analizirati postojeće zakonodavstvo i instrumente politika releveantne za zaštitu, uključujući domaće zakone protiv transnacionalnog organiziranog kriminala, krivičnom postupku, zaštiti žrtava/svjedoka, zaštiti djece i zaštiti viznih režima.

Korak 2

Analizirati u kojoj mjeri postojeći instrumenti integriraju pitanja rodne ravnopravnosti i ljudskih prava.

Identificirati prepreke sa kojima se mogu suočiti posebno ranjive ili marginalizirane grupe u pristupu zaštiti.

Utvrditi rizike u smislu rodne ravnopravnosti i ljudskih prava koji proizlaze iz postojećih normativnih okvira.

Korak 3

Odrediti kako se utvrđeni rizici u oblasti zaštite mogu ublažiti i zaštita unaprijediti kroz nove i/ili izmijenjene zakone, politike i strategije.

KO JE ŽRTVA? KO JE SVJEDOK?

Izrazi „žrtva“ i „svjedok“ koriste se u Konvenciji, ali ih ona ne definira. U skladu sa tim instrumentom, Priručnik koristi izraz „žrtva“ uz prepoznavanje da se izraz „preživjeli“ može smatrati prikladnijim u različitim kontekstima.[43] Pristup usmjeren na žrtvu podrazumijeva da najprikladniji izraz je onaj kojeg preferira dati pojedinac.[44] Izraz „svjedok“ se široko tumači za svrhe ovog Priručnika i podrazumijeva svaku osobu bez obzira na njen pravni status (informant, svjedok, službenik u pravosuđu, prikriveni istražitelj ili drugo), ko posjeduje informacije koje mogu biti relevantne kao dokaz. Zakonodavci i kreatori politika trebaju provjeriti kako se ovi izrazi definiraju ili razumijevaju u njihovoj jurisdikciji.

4.3.1 ZAŠTITA OD ODMAZDE I ZASTRAŠIVANJA

Članovi 24. (1) i 25. (1) Konvencije propisuju da svjedoci i žrtve moraju biti zaštićeni od odmazde i zastrašivanja. Zakonsko propisivanje nije potrebno za sve mjere zaštite, ali za neke jeste. Mnogi predmeti protiv organiziranog kriminala propadaju bez svjedočenja žrtve/svjedoka, zbog čega je njihova zaštita ključna u potrazi za pravdom. Ulozi su visoki; ubistva svjedoka, pa čak i profesionalaca iz oblasti krivičnog pravosuđa uobičajena su pojava.

Mjere zaštite odnose se na stvarne ljude. Aktivista za zaštitu okoliša, Chut Wutty, ubijen je 2012. godine dok je radio na dokumentiranju ilegalne sječe u pokrajini Koh Kong u Kambodži.[45] Dobitnik Međunarodne nagrade za slobodu medija, Javier Valdez Cárdenas, ubijen je 2017. godine u Sinaloji, Meksiko zbog izvještavanja o organiziranom kriminalu i korupciji u Meksiku. Marielle Franco, koja je iz *favele* napredovala i postala gradska vijećnica u Riu ubijena je zajedno sa svojim vozačem 2018. godine, ostavivši iza sebe zaručnika i desetogodišnju kćerku. Ljudi poput ovih, i onih čije smrti će uslijediti, trebaju biti podsjetnik zakonodavcima i kretorima politika na težinu i hitnost njihove odgovornosti da osiguraju zaštitu.[46]

Lokalni umjetnik aktivista Dante Aguilera radi na muralu čiju izradu je organizirala zajednica u znak obilježavanja pete godišnjice ubistva novinara Javiera Valdez Cárdenas u Culiacánu, Sinaloa, Meksiko.

Fotografija dr. Michael Lettieri, 15. maj 2022.

Završeni mural Javiear Valdez Cárdenas sa natpisom „Ovdje niko ne zaboravlja. Javier Valdez živi i dalje”.

Fotografija dr. Cecilia Farfán-Méndez, 15. maj 2022.

[43] Neki sugeriraju da izraz „žrtva” podrazumijeva pasivnost ili slabost i ne prepoznaje otpornost i djelovanje. Mnogi ljudi koji su iskusili organizirani kriminal ne žele stigmu da su bili žrtve. Drugi smatraju da je izraz „preživjeli” problematičan jer negira viktimizaciju i zapostavlja stvarnost da ne prežive sve žrtve krivična djela.

[44] Vidjeti, između ostalog, UN-Women, *Essential Services Packages for Women and Girls Subject to Violence: Core Elements and Quality Guidelines* (2015).

[45] Vidjeti Global Initative against Organized Crime, Faces of assassination, “Chut Wutty”, 26. april 2012.

[46] Global Assassination Monitor bilježi atentate na novinare, aktiviste, policijske službenike i vođe u zajednici koji su ubijeni radi njihovog rada protiv organiziranog kriminala. Njihov izvještaj Faces of Assassination (Lica atentata) je otrežnjujući podsjetnik da su na hiljade žena, muškaraca, pa čak i djece, izgubili živote.

Slika 18. Elementi za integriranje ljudskih prava i rodnih pitanja u zakonodavstvo o zaštiti

Analizirati postojeće zakonodavstvo o zaštiti kako bi se osiguralo da se primjenjuje na svjedoke/žrtve bez diskriminacije, bez obzira na pravni ili drugi status ili karakteristiku

Istražiti zakonodavne mogućnosti za uklanjanje prepreka pristupu pravosuđu i pravinčnom postupanju, uključujući pružanje dodatne podrške na osnovu dobi, roda, invaliditeta, jezika, nacionalne pripadnosti ili drugih faktora

Osigurati da zakonodavstvo štiti rodbinu i osobe bliske žrtvama/svjedocima od odmazde

Izmijeniti/usvojiti zakone o zaštiti u skladu sa Konvencijom o pravima djeteta

Izmijeniti/usvojiti zakone o zaštiti u skladu sa Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom

Izmijeniti/usvojiti zakone o zaštiti kako bi se stranim žrtvama/svjedocima omogućilo da ostanu u državi

Odmazda može biti izrazito rodno uvjetovana. U mačo mafijaškim kulturama, svjedočenje žene – i krivičnopravni postupci koje vode žene – mogu se smatrati uvredom kodeksa časti kriminalnih klanova kojim vladaju seksistička rodna pravila.[47]

Studija slučaja 24. Rod i seksualna orijentacija kao faktori rizika u organiziranim kriminalnim grupama

Ubistva iz časti počinjena su na muškim članovima organiziranih kriminalnih grupa zbog prevare sa ženama povezanim sa drugim članovima ili zbog homoseksualnosti, kao u slučaju brutalnog ubistva Johna D'Amata 1992. godine, visoko pozicioniranog člana kriminalne porodice DeCavalcante. Da bi se osvetila za svađu, djevojka D'Amatoa rekla je drugom članu grupe da D'Amato ima seksualne odnose sa muškarcima kao i sa ženama. Jedan od njegovih ubojica, Anthony Capo, navodno je rekao u sudu „Niko nas neće poštovati ako imamo homoseksualnog [sic] šefa koji sjedi i raspravlja o poslovima La Cosa Nostre."[a] Bande iz Centralne Amerike, kao što su Barrio 18 and MS-13 (Mara Salvatrucha-13) vrše inicijaciju muških članova kroz teška premlaćivanja, a ženama daju izbor između teških batina i seksualnih odnosa sa više članova bande; pri tome se smatra da prvi izbor zaslužuje članstvo na osnovu pseudomaskuliniteta zbog demonstriranja osobina snage, izdržljivosti i hrabrosti.

[a] Antonio Nicaso i Marcel Danesi, *Organized Crime: A Cultural Introduction* (Abingdon, Oxon, United Kingdom; New York, Routledge, 2021), str. 152 i 153. Vidjeti također Alan Feuer, "Telling court he's gay, mob informer crosses line", The New York Times, 20. oktobar 2009.

[47] Antonio Nicaso i Marcel Danesi, *Organized Crime: A Cultural Introduction* (Abingdon, Oxon, United Kingdom; New York, Routledge, 2021), str. 153 i 154.

Zviždači i informanti

Iako zaštita zviždača i informanata nije izričito propisana kao zahtjev Konvencijom, član 34 poziva države da prevaziđu minimalne standarde. S obzirom na vezu između korupcije i organiziranog kriminala, što dovodi do odmazde protiv osobe koja prijavljuje, države bi možda željele osigurati zaštitu zviždača, u skladu sa članom 33 Konvencije protiv korupcije.[48] Pored toga, obaveze države u skladu sa međunarodnim pravom u oblasti ljudskih prava podrazumijevaju da život treba zaštititi bez obzira na to ko je izložen riziku. Rizici su akutni tamo gdje je državni krivičnopravni aparat upleten u organizirani kriminal.

Slika 19. Elementi za integriranje rodnih pitanja i ljudskih prava u zaštitu zviždača

Eliminirati praznine u zakonima koje odvraćaju ljude od prijavljivanja ili isključuju osobe koje su prijavile iz zaštite

Izmijeniti zakone o zaštiti kako bi se uzeli u obzir specifični rizici s kojima se suočavaju muškarci, žene, dječaci i djevojčice koji prijavljuju i članovi njihovih porodica

Pojasniti mehanizme prijave za zviždače

Uskladiti zakone koji se odnose na zviždače, borbu protiv korupcije, pristup informacijama i zapošljavanju sa ljudskim pravima na slobodu mišljenja i izražavanja te pravo na informacije

Uskladiti zakonodavnu zaštitu i zaštitu politika za osobe koje prijavljuju sa rodnom dinamikom određeneih sektora i vrsta krivičnih djela koja se u njima događaju

Izraditi smjernice o rodno osjetljivoj i na ljudskim pravima zasnovanoj saradnji između istražnih tijela i tijela za zaštitu kako bi se odgovorilo na posebne potrebe zviždača

Studija slučaja 25. Zaštita zviždača od krivičnih djela povezanih sa krivotvorenim medicinskim proizvodima

Kako bi se zaštitili zviždači posebno u odnosu na krivotvorene lijekove, kozmetiku i medicinska sredstva, Ministarstvo zdravstva i porodične skrbi u Indiji uvelo je zakone za poticanje zviždača i zaštitu zviždača posebno za tu industriju. U nekim slučajevima, zakon predviđa nagradu kojom u administrativnom smislu upravlja Centralna organizacija za standarde i kontrolu lijekova i zahtijeva zaštitu identiteta zviždača.[a]

[a] UNODC, *Combating Falsified Medical Product-Related Crime: A Guide to Good Legislative Practice* (Beč, 2019) str. 69.

[48] Ne postoji međunarodna definicija „zviždača“ ali izraz se u širem smislu shvata da uključuje one koji javnosti ili medijima prijavljuju nezakonite, neetičke ili nelegalne prakse organizacija čiji su članovi.Vidjeti UNODC, *Model Legislative Provisions against Organized Crime* (Beč, 2021),str. 125 i UNODC, *Resource Guide on Good Practices in the Protocol of Reporting Practices* (Beč, 2015).

Uključivanje rodnih pitanja i ljudskih prava u zakone zbog zaštite ljudi – uključujući zviždače i informante – učinkovitije je kada je zasnovano na dokazima i konsultacijama sa relevantnim akterima. Vidjeti poglavlje 3.

Vidjeti *Resource Guide on Good Practices in the Protection of Reporting Persons (Resursni vodič o dobrim praksama za zaštitu osoba koje prijavljuju)* (Beč, 2015)

Vidjeti: *Speak up for Health! Guidelines to Enable Whistle-Blower Protection in the Health-Care Sector (Progovori za zdravlje! Smjernice za omogućavanje zaštite zviždačima u zdravstvenom sektoru)* (Beč, 2021)

4.3.2 ZAŠTITA TOKOM KRIVIČNOG POSTUPKA

Pristupi usmjereni na žrtve daju prioritet zaštiti žrtava u svim fazama odgovora krivičnog pravosuđa, kako bi se izbjegla reviktimizacija od strane organiziranih kriminalaca i sekundarna viktimizacija uslijed krivičnopravnih postupaka. Zakoni i politike koji odgovaraju na intersekcionalne dimenzije, uključujući dob, rod, jezik, etničku pripadnost i druge faktore tokom cijelog postupka bit će učinkovitiji. Tabela 16 daje pregled koraka koji se mogu poduzeti kako bi se postigao pristup usmjeren na žrtvu tokom krivičnog postupka.

Tabela 16. Zakonske odredbe za ublažavanje rizika za žrtve i svjedoke

RIZICI ZA ŽRTVE/SVJEDOKE	ZAKONSKE ODREDBE ZA UBLAŽAVANJE RIZIKA
Reviktimizacija (od kriminalaca) Odmazda, zastrašivanje ili uznemiravanje od strane organiziranih kriminalaca ili njihovih saradnika.	• Fizička zaštita svjedoka • Relokacija svjedoka, uključujući finansijsku i socijalnu podršku kako bi se svjedocima omogućilo da ostanu pod zaštitom države • Neotkrivanje ili ograničenje otkrivanja informacija o svjedocima i njihovom kretanju
Sekundarna viktimizacija (od države) Sudski postupci ili postupanja u okviru krivičnog pravosuđa ili drugih zvaničnika koji izlažu žrtvu ponovnoj viktimizaciji i/ili traumatizaciji.	• Prihvatanje izjava datih prije suđenja umjesto svjedočenja na sudu • Svjedočenje putem video veze/iza ekrana/ročišta zatvorena za javnost • Dopuštanje prisustva osoba za podršku • Omogućivanje profesionalne rodno osjetljive podrške • Dopuštanje djeci da komuniciraju i da se s njima komunicira na način koji je prikladan za njih • Razumna prilagodba u slučaju invaliditeta • Prevođenje na potrebne jezike

Mjere za zaštitu žrtava/svjedoka tokom postupka moraju biti u ravnoteži sa pravom optuženog na pravično suđenje, uključujući presumpciju o nevinosti i, u nekim jurisdikcijama, pravo osobe da se suoči sa svjedocima koji svjedoče protiv nje.

Studija slučaja 26. Ispitivanje djece preko posrednika

Član 212 Zakona o krivičnom postupku Costa Rice (Zakon br. 7594) omogućava pomoć članova porodice ili specijaliziranih stručnjaka kao što su radnici za rad sa djecom ili stručnjaci za zaštitu djece kada djeca svjedoče. Slično tome, član 351 daje mogućnost da stručnjaci budu u pratnji maloljetnika prilikom davanja iskaza. Treba poduzeti mjere u najboljem interesu maloljetnika i izbjeći ili smanjiti ponovnu viktimizaciju. Maloljetnici trebaju dobiti pomoć odgovarajućih stručnjaka i dobiti stručne usluge. Maloljetne žrtve seksualnih krivičnih djela mogu biti u pratnji medicinskog osoblja, psihijatara i psihologa (članovi 120 i 121 Zakona br. 7739). Zakon o krivičnom postupku omogućava sudovima da reduciraju formalnosti kako bi dobili iskaz djeteta. Pri primjeni takvih mjera, mora se zaštiti pravo na odbranu.

Studija slučaja 27. Donošenje sudskih odluka kroz rodnu perspektivu

Meksiko je 2013. godine objavo protokol za sudije da u svom radu primjenjuju rodnu perspektivu na način koji poštuje njihovu neovisnost i autonomiju. Protokol je ažuriran 2020. godine na osnovu širokih konsultacija. U julu 2022. godine, na jednom događaju stvorena je Prva međuamerička mreža u pravosuđu sa rodnom perspektivom. Sutkinja Patricia Pérez Goldberg, članica Međuameričkog suda za ljudska prava opisala je protokol iz Meksika kao pionirski rad u integriranju rodnih pitanja u savezno pravosuđe.[a]

[a] Međuamerički sud za ljudska prava "Sutkinja Patricia Pérez Goldberg otvorila je seminar održan u Meksiku za otvaranje Prve međuameričke mreže za pravosuđe sa rodnom perspektivom i održala uvodni govor", juli 2022.

Studija slučaja 28. Usluge za žrtve usmjerene na žrtve, koje uključuju informacije o traumi i prilagođene djeci

Ukidanjem formalnih saslušanja i pojednostavljivanjem procesa podnošenja zahtjeva, Program finansijske pomoći u Viktoriji, Australija, smanjila je ponovnu traumatizaciju žrtava nasilnih krivičnih djela. Program posredovanja daje podršku odraslim sa kognitivnim poteškoćama i djeci u pristupu pravdi. Djeci se pruža specijalizirana podrška pruža kako bi se pripremili za svjedočenje. Radnici i osoblje za podršku žrtvama imaju pomoć vođa kada je u pitanju kulturna osjetljivost da bi pružili podršku žrtvama krivičnih djela koje pripadaju autohtonom stanovništvu kroz programe pomoći žrtvama. Sudski psi za podršku (Kiki i Lucy) obučeni su za podršku svjedocima, uključujući djecu, tokom razgovora sa policijom, kao i u odvojenim prostorijama za svjedoke i na mjestima za svjedočenje kako bi se smanjila traumatizacija. Program također radi na poboljšanju svoje dostupnosti za članove LGBTIQA+ zajednice.[a]

[a] Australija, vlada države Viktorija, *Victim Support Update* (Melbourne, Victorian Government, 2021); State Government of Victoria, "New court dog 'Kiki' to support children giving evidence", 8. februar 2021; John Silvester, "They all love Lucy: how a four-legged friend can help us in court", The Age (Melbourne, Australia), 14. maj 2021; i Australia, Justice Facility Dogs, "Making the justice system more trauma sensitive, one dog at a time". Dostupno na https://justicefacilitydogs.asn.au/.

Za više informacija o pitanjima ljudskih prava u zaštiti žrtava/svjedoka vidjeti *The United Nations Convention against Transnational Organized Crime and International Human Rights Law (Konvencija Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organiziranog kriminala i međunarodno pravo u oblasti ljudskih prava)* (Beč, 2022), str. 60–68

Za rodne dimenzije zaštite žrtava/svjedoka vidjeti Issue Paper: *Organized Crime and Gender – Issues relating to the United Nations Convention against Transnational Organized Crime* Tematski dokument: Organizirani kriminal i rod – pitanja koja se odnose na Konvenciju Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organiziranog kriminala) (Beč, 2022), str. 46–49

Zakonodavci koji pregledaju i/ili izrađuju nacrt odredbi koje se odnose na zaštitu žrtava/svjedoka trebaju pogledati kontrolnu listu 6.2.3

4.3.3 RESTITUCIJA I OBEŠTEĆENJE ŽRTVE

Pravo na obeštećenje zaštićeno je međunarodnim instrumentima u oblasti ljudskih prava, kao i Konvencijom.[49] Član 25 (2) Konvencije propisuje da države treba da imaju uspostavljene procedure kako bi se žrtvama organiziranog kriminala omogućio pristup obeštećenju i restituciji.[50] U skladu s tim, zakoni i politike trebaju omogućiti pristup žrtvama restituciji i obeštećenju u krivičnim i građanskim okvirima, bez obzira na njihovu dob, rod, etničku pripadnost, autohtonost, invaliditet, jezik, imigracijski status, nacionalnost ili druge faktore te riješiti sve prepreke za takav pristup.

1. Koji mehanizmi postoje za restituciju i obeštećenje žrtava?
   - Koji je izvor sredstava za restituciju i obeštećenje?
   - Je li taj izvor održiv? Da li je država izdvojila dovoljan budžet?
   - Ko ima pristup tim mehanizmima, a ko ne?

2. U kojoj mjeri su žrtve organiziranog kriminala dobile restituciju i obeštećenje u skladu sa programom? Da li su žrtve bile izložene sekundarnoj viktimizaciji ili drugim povredama prilikom ostvarivanja pristupa obeštećenju?

3. S kojim preprekama se suočavaju u ostvarivanju pristupa restituciji i obeštećenju (analizirati za sve domaće zakone/politike navedene u tački 1)?

Tabela 17. Analiza za identificiranje i rješavanje prepreka za restituciju i obeštećenje žrtve

PREPREKA	PRIMJERI ZAPREKA	PRIMJERI KAKO ZAKONI I POLITIKE MOGU RIJEŠITI UTVRĐENE ZAPREKE
Strukturalna	Mehanizmi restitucije i obeštećenja ne postoje ili su nedovoljno finansirani; mehanizmi pretjerano propisuju kriterije podobnosti koji ograničavaju pristup određenim žrtvama specifičnih vrsta organiziranog kriminala; teško je doći do informacija o uslugama, a postupci su dugotrajni i birokratski.	Naprimjer, restitucija se smatra dijelom ročišta za izricanje kazne; gdje je dozvoljeno obeštećenje koje daje država, ne ovisi o krivičnom postupku; procesi za podnošenje zahtjeva su što jednostavniji i dostupniji.[a]
Individualna	Nema podrške pravu pojedinca na informacije o njegovom/njenom pravu na obeštećenje/restituciju; informacije nisu dostupne na jezicima koje žrtve govore; nema razumnih prilagodbi za invaliditet; ne prenose se na način prilagođen djeci; ne prenosi se žrtvama koje su se vratile u zemlju porijekla.	Na primjer, gdje je to moguće, pravna pomoć i drugi oblici pomoći su dostupni; relevantne informacije prevedene na odgovarajuće jezike; informacije objašnjene žrtvama na način na koji ih mogu razumjeti.
Praktična	Žrtve transnacionalnog kriminala ne znaju kako se prijaviti za sredstva u stranim zemljama; kriteriji podobnosti razlikuju se između zemalja.	Naprimjer, gdje je to moguće, saradnja sa praktičarima u stranim zemljama radi davanja savjeta.

[a] Vidjeti, UN-Women, Essential Services Packages for Women and Girls Subject to Violence (Modul 3, pogl. 3, Essential service 6 (Odgovornost počinitelja i repatrijacija)).

[49] Član 2 Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, član 6 Međunarodne konvencije o zaštiti svih osoba od prisilnog nestanka, član 14 Konvencije protiv mučenja i drugih okrutnih, nehumanih ili ponižavajućih postupanja ili kazni, član 39 Konvencije o pravima djeteta i član 8 Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima.

[50] Restitucija vraća žrtvu u stanje u kojem je bila prije krivičnog djela. Obeštećenje se im isplaćuje za gubitak ili nastalu štetu.

Studija slučaja 29. Obeštećenje žrtvama zasnovano na pravima u Evropskoj uniji

Olakšavanje pristupa žrtvama obeštećenju je ključno prioritetno područje u okviru Strategije Evropske unije za prava žrtava za 2020–2025. Zakonodavci i kreatori politika mogu steći znanje na osnovu aktivnosti navedenih za države članice u ovoj politici kako bi:

- Procijenili nacionalne programe obeštećenja i uklonili postojeće proceduralne prepreke
- Uključili pravičnu i odgovarajuću naknadu za žrtve u državnim budžetima
- Poduzeli aktivnosti kako bi izbjegli sekundarnu viktimizaciju tokom postupaka obeštećenja
- Sarađivali s drugim članovima u prekograničnim predmetima[a]

[a] Europska komisija, "Questions and answers: victims' rights – new strategy to empower victims", 24. juni 2020.

Vidjeti *Model Legislative Provisions against Organized Crime*, (Model zakonodavnih odredbi protiv organiziranog kriminala), 2. izdanje, (Beč, 2021), članak 29, pogl. V, str. 128 i 129.

Zakonodavci koji vrše pregled i/ili nacrt odredbi koje se odnose na restituciju i obeštećenje žrtava trebaju pogledati kontrolnu listu 6.2.3

Slika 20. Integriranje rodnih pitanja i ljudskih prava u zaštitu

Mjere integriranja

- Usvojiti/izmijeniti zakone i politike koji nude zaštitu usmjerenu na žrtvu, sa informacijama o traumi i rodno osjetljivu
- Ukloniti pravne prepreke i prepreke u smislu politika za pristup zaštiti žrtava, osoba koje prijavljuju i drugih koji su u riziku od organiziranog kriminala
- Osigurati nediskriminatorne mehanizme za obeštećenje i restituciju žrtava

Potencijalni izazovi za provedbu mjera

- Nedovoljni resursi za zaštitu
- Nedovoljan kapacitet za pružanje zaštite zasnovane na ljudskim pravima i rodnoj ravnopravnosti osobama u riziku od odmazde/zastrašivanja
- Nedovoljni izvori sredstava za obeštećenje/restituciju
- Praktičari u oblasti krivičnog pravosuđa (policija, tužitelji i članovi pravosuđa) imaju otpor prema rodno osjetljivim pristupima i pristupima zasnovanim na ljudskim pravima
- Slabo ili nikakvo razumijevanje vrijednosti rodno osjetljivih i na ljudskim pravima zasnovanih krivičnih postupaka za pojedince i rezultate krivičnog pravosuđa
- Žrtve i praktičari nisu svjesni postupaka i procesa za obeštećenje i restituciju

Alati i aktivnosti za rješavanje izazova i ublažavanje rizika

- Koristiti dokaze za podizanje svijesti o koristi rodno osjetljive i na pravima zasnovane zaštite za jačanje krivičnopravnih procesa i rezultata
- Izgradnja kapaciteta policije za primjenu rodno osjetljivih pristupa zasnovanih na pravima
- Saradnja sa organizacijama civilnog društva kako bi se riješili nedostaci u kapacitetima za pomoć
- Pozivanje na zakone, politike i prakse o zaštiti u zemljama sa sličnim pravnim sistemima i kapacitetima u pogledu resursa kako bi se učilo i prenijelo iskustvo o integraciji rodnih pitanja i ljudskih prava
- Podizanje svijesti o potrebama za obeštećenje žrtava kao dijelu prevencije i otpornosti na organizirani kriminal
- Širenje dostupnih informacija o procesima podnošenja zahtjeva za obeštećenje i restituciju

4.4
CILJEVI U OKVIRU PROMOCIJE

KLJUČNE POUKE:

- **Države koje poštuju međunarodne standarde ljudskih prava u boljem su položaju da uklone nedostatke u upravljanju koje organizirane grupe iskorištavaju te ih se u okviru međunarodne saradnje doživljava kao partnere sa višim nivoom povjerenja.**
- **Zakonodavci i kreatori politika mogu integrirati rodna pitanja i ljudska prava u uvjete za neformalnu saradnju; kako prikupljati, dijeliti i koristiti informacije; da li su dokazi prihvatljivi; i putem osiguranja odgovornosti u slučajevima kršenja ljudskih prava.**
- **Zakonodavci i kreatori politika trebaju razmotriti razloge zasnovane na rodnim pitanjima ljudskim pravima zbog kojih bi se trebala aktivno tražiti saradnja ili, obrnuto, kada je treba zabraniti.**
- **Države koje sarađuju trebale bi nastojati poštivati one države koje su postavile najviše standarde ljudskih prava i rodne ravnopravnosti, a ne primjenjivati niže standarde.**

Pregled 4.4: Saradnja kao odgovor na organizirani kriminal

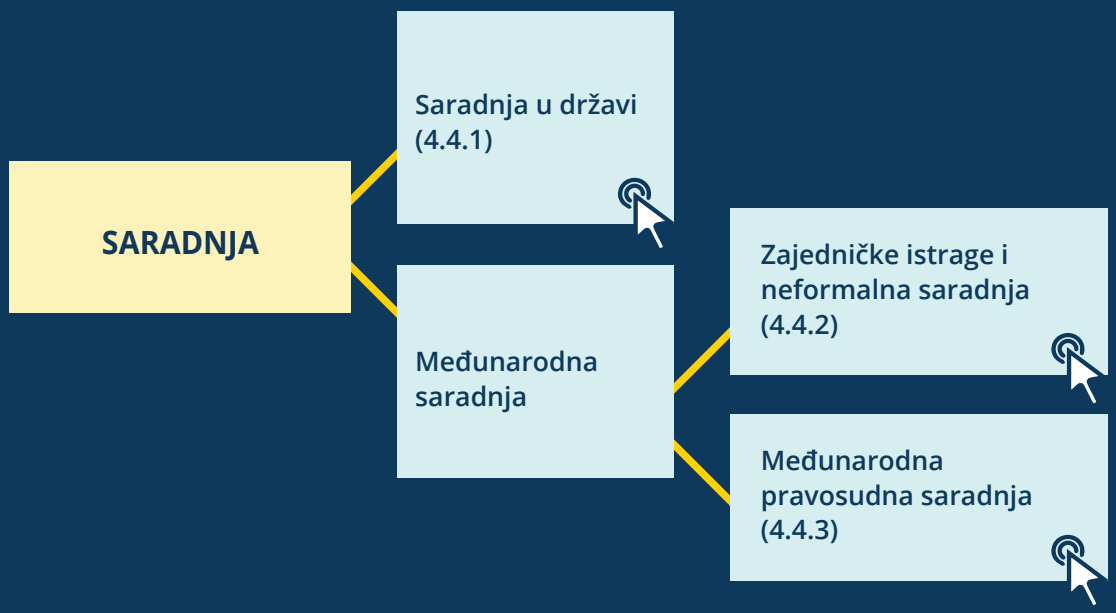

Tablica 21. Koraci za integriranje ljudskih prava i rodnih pitanja u saradnju

Korak 1	Korak 2	Korak 3
Pregledati postojeće zakone i instrumente politika, relevantne za koordinaciju u državi i međunarodnu saradnju, uključujući relevantne domaće zakone protiv transnacionalnog organiziranog kriminala, međunarodnu saradnju i bilateralne i regionalne memorandume o razumijevanju i druge sporazume.	Analizirati u kojoj mjeri postojeći instrumenti integriraju rodna pitanja i ljudska prava, uključujući uvjete i ograničenja za saradnju. Utvrditi rodne rizike i rizike za ljudska prava koji proizlaze iz provedbe postojećih normativnih okvira.	Utvrditi kako se rizici mogu ublažiti i zaštita unaprijediti kroz nove i/ili izmijenjene zakone i politike i bilateralne ili regionalne sporazume ili dogovore.

Saradnja također mora biti promovirana u odnosu na ciljeve PREVENCIJE, GONJENJA i ZAŠTITE, povećavajući inkluzivnost u njihovom definiranju i jačajući njihov sveukupni utjecaj

4.4.1 SARADNJA U DRŽAVI

Zakonodavstvo i politika mogu zagovarati višeagencijski pristup i pristup cijelog društva, potreban za učinkovito integriranje rodnih pitanja i ljudskih prava na državnom nivou.

Slika 21. Elementi za integriranje rodnih pitanja i ljudskih prava u saradnju protiv organiziranog kriminala u državi

Davanje odgovornosti za integriranje rodnih pitanja i ljudskih prava izvršnim državnim vlastima

Uspostavljanje nacionalnog koordinacijskog tijela/odbora (državni i nedržavni akteri) za utvrđivanje zajedničkih normi i standarda putem akcionih planova/politika i praćenja utjecaja provedbe na ljudska prava i rodna pitanja

Preslikati mehanizme/odredbe koordinacije na lokalni/ regionalni nivo

Promovirati imenovanje specijaliziranih savjetnika za rodna pitanja i ljudska prava u izvršnim tijelima

Promovirati razmjenu informacija između aktera o dimenzijama rodnih pitanja i ljudskih prava za određene vrste krivičnih djela

Zagovarati ulogu civilnog društva i drugih nedržavnih aktera na rodno osjetljivoj i na pravima zasnovanoj koordinaciji

Uključivanje organizacija civilnog društva, privatnog sektora, aktera u zajednici, akademske zajednice i drugih nedržavnih aktera je od ključnog značaja za podršku državama u nastojanjima da se rodna pitanja i ljudska prava integriraju u prevenciju, gonjenje i zaštitu. Njihovu ulogu treba unaprijediti i konkretizirati u zakonima i politikama, a njihova stručnost se treba iskoristiti u njihovoj izradi.

Mogućnosti unaprjeđenja angažmana organizacija civilnog društva

- Konsultirati se sa organizacijama civilnog društva, ženskim i drugim interesnim grupama te akademskom zajednicom prilikom izrade zakona i politika protiv organiziranog kriminala (vidjeti Poglavlje 4), uključujući kroz rasprave u radnim grupama i fokus grupama.
- Ukloniti zakonodavne i prepreke u politikama sa kojima se organizacije civilnog društva mogu suočavati u radu, uključujući složene zahtjeve za registraciju i ograničenja slobode okupljanja, udruživanja i izražavanja.
- Uključiti organizacije civilnog društva kao članove državnih koordinacijskih tijela za borbu protiv organiziranog kriminala.
- Identificirati i ublažiti rizike od grupa organiziranog kriminala s kojima se organizacije civilnog društva mogu suočavati u svom svakodnevnom radu i zbog uključenosti u izradu i provedbu zakona i politika protiv organiziranog kriminala.

Studija slučaja 30. Višeagencijski odgovor na organizirani kriminal

U Australiji, grupe organiziranog kriminala infiltrirale su se u Državni sistem invalidskog osiguranja. Putem stvaranja lažnih računa i zastrašivanja osoba sa invaliditetom, organizirani kriminalci kradu milijarde dolara namijenjenih za dobrobit najmarginaliziranijih grupa u društvu. Kao odgovor na to, vlada Australije osnovala je policijsku radnu grupu za razbijanje grupa organiziranog kriminala. Kroz koordinirane višeagencijske operacije između Australijske savezne policije, Državne agencije za invalidsko osiguranje, Službi Australije i Australijskog centra za izvještaje i analizu (AUSTRAC), zaplijenjeno je više od 2 miliona australijskih dolara vrijednosti imovine stečene krivičnim djelima, uključujući automobile, kriptovalute i zlatne poluge.[a]

[a] Australia, National Disability Insurance Scheme, "Australian government moves to protect NDIS from organized crime", 22. april 2021.

Vidjeti *Model Legislative Provisions against Organized Crime*, (Model zakonodavnih odredbi protiv organiziranog kriminala), 2. izdanje (Beč, 2021), član, pogl. VII, str. 152 za primjer odredbi za uspostavu državnog odbora za koordinaciju

4.4.2 ZAJEDNIČKE ISTRAGE I NEFORMALNA SARADNJA (POLICIJA – POLICIJA)

Neformalna saradnja (podrazumijeva da policija u dvije ili više zemalja sarađuje direktno bez korištenja formalnih kanala) često ima oblik upućivanja određenih upita te davanja i razmjene informacija (član 27 Konvencije).[51] Zakonodavne odredbe su možda potrebne kako bi policijski službenici, tužioci i sudije imali odgovarajući okvir za zaštitu ljudskih prava prilikom saradnje sa stranim jurisdikcijama i kada postupaju sa dokazima koje su od njih dobili.[52] Države koje sarađuju ne bi trebale pribjegavati nižim standardima u pogledu ljudskih prava i rodne ravnopravnosti bilo koje zemlje, nego nastojati da ispune najviše postavljene standarde.

Tabela 18. Mogućnosti za integriranje ljudskih prava u neformalnu saradnju

UVJETOVANJE	PROCEDURALNO	ODGOVORNO	PRIHVATLJIVOST
Zajedničke istrage, upite i razmjenu informacija treba uvjetovati poštivanjem normi i standarda ljudskih prava u međunarodnom, regionalnog i/ili domaćem pravu. Usvajanje zaštitnih mjera kako bi se spriječila diskriminacija u zajedničkim istragama kada su zahtjevi zasnovani na diskriminaciji.	Osigurati da se prikupljanje, razmjena i analiza informacija provodi u skladu sa standardima ljudskih prava. Utvrditi prava na zaštitu podataka, privatnost i zakonom propisan postupak koja se primjenjuju u vezi s informacijama razmijenjenim između agencija za provedbu zakona, uključujući elektronske podatke i informacije. Osigurati prijevod informacija gdje je to relevantno.	Pojasniti građansku i krivičnu odgovornost službenika za provedbu zakona koji učestvuju u saradnji koja može dovesti do kršenja ljudskih prava na teritoriji ili van teritorije. Pojasniti odgovornosti stranih službenika za provedbu zakona koji krše ljudska prava na teritoriji ili u kontekstu sporazuma o saradnji.	Utvrditi pravila prihvatljivosti dokaza zasnovana na ljudskim pravima koji se pribave na osnovu sporazuma o saradnji. Dokazi (uključujući digitalne dokaze) trebaju biti neprihvatljivi ukoliko su prikupljeni na načine koji su u suprotnosti sa ljudskim pravima ili bi doveli do kršenja ljudskih prava u bilo kojoj jurisdikciji ukoliko budu prihvatljivi.

[51] UNODC, *Issue Paper: Organized Crime and Gender,* str. 42 i 43 (vidjeti fusnotu 1). Vidjeti također UNODC, Model Legislative Provisions against Organized Crime, pogl. III, u vezi sa saradnjom u provedbi zakona i zajedničkim istragama.

[52] UNODC, Model Legislative Provisions against Organized Crime, str. 95. Vidjeti također studiju slučaja o upotrebi digitalnih dokaza Ulrich Garms i Conor McCarthy, Module 4: *Human Rights and Criminal Justice Responses to Terrorism, Counter-Terrorism Legal Training Curriculum* (Beč, 2014), str. 98 i 99.

Član 28. Konvencije također poziva države da razvijaju i razmjenjuju analitičku stručnost jedne sa drugima i putem regionalnih i međunarodnih organizacija, kao i da se konsultiraju pri takvim analizama sa akademskom i naučnom zajednicom. Također poziva države da prate učinkovitost i djelotvornost politika za borbu protiv organiziranog kriminala. Rodno osjetljive i na ljudskim pravima zasnovane informacije daju dodatnu vrijednost takvoj analizi.[53]

Studija slučaja 31. INTERPOL i međunarodna policijska saradnja

Godine 2022, u kontekstu svoje ENACT inicijative, Međunarodna organizacija kriminalističke policije (INTERPOL) pokrenula je womENACTion kako bi se pozabavila nedovoljnom zastupljenošću žena u analizi krivičnih obavještajnih podataka. Okruženje ove virtualne mreže omogućava ženama, službenicama koje rade u oblasti organiziranog kriminala, da razmijene iskustva, alate i resurse te učestvuju u vježbama kako bi unaprijedile svoje analitičke vještine. Dva womENACTion webinara organizirana su 2022. godine sa 155 učesnika iz 34 afričke zemlje.[a]

[a] Vidjeti, također, INTERPOL, "Women as actors of transnational organized crime in Africa" (Lion, Francuska, 2021).

4.4.3 MEĐUNARODNA PRAVOSUDNA SARADNJA

Međunarodna pravosudna saradnja (putem izručenja, uzajamne pravne pomoći, zapljene imovine i transfera osuđenih osoba) uključuje rizike i mogućnosti za integriranje rodnih pitanja i ljudskih prava. Zakonodavci i kreatori politika pozivaju se da osiguraju najširu moguću saradnju, u skladu sa Konvencijom, uz istovremeno ublažavanje rodnih rizika i rizika za ljudska prava i, u idealnoj situaciji, unaprjeđujući i jedno i drugo.[54]

Vidjeti UNODC, *Issue paper: Organized Crime and Gender – Issues relating to the United Nations Convention against Transnational Organized Crime* (Tematski dokument: Organizirani kriminal i rod – pitanja koja se odnose na Konvenciju Ujedinjenih nacija o transnacionalnom organiziranom kriminalu) (Beč, 2022), str. 39-43 i

UNODC, *Issue Paper: The United Nations Convention against Transnational Organized Crime and International Human Rights Law* (Tematski dokument: Konvencija Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organiziranog kriminala i međunarodno pravo u području ljudskih prava) (Beč, 2022), str. 46–59

Razumijevanje potencijalnih partnera za saradnju

Prije zaključivanja sporazuma ili dogovora o saradnji u oblasti organiziranog kriminala sa stranom zemljom, snažno se potiče uspostava baze dokaza o profilu stanja ljudskih prava u datoj državi. Bitna pitanja uključuju:

- Međunarodne ugovore u oblasti ljudskih prava kojih je država potpisnica (vidjeti kontrolnu listu 6.2.1)
- Sposobnost države da ispuni svoje obaveze u pogledu ljudskih prava i rodne ravnopravnosti
- Evidencija u državnom sistemu krivičnog pravosuđa o ljudskim pravima i rodnoj ravnopravnosti

Relevantni javno dostupni izvori informacija uključuju OHCHR profil zemalja, Univerzalni periodični pregled Vijeća za ljudska prava Ujedinjenih nacija i neovisne izvještaje organizacija kao što je Human Rights Watch.

Zakoni i politike moraju propisivati da se međunarodna saradnja odvija na načine koji štite, poštuju i omogućavaju ostvarivanje ljudskih prava, uključujući osobe koje su predmet mjera međunarodne saradnje. U skladu s tim, bilateralni ili regionalni sporazumi ili ad hoc sporazumi moraju garantirati da će osobe koje će biti predmet uzajamne pravne pomoći, izručenja ili premještaja biti zaštićene u skladu sa njihovim ljudskim pravima i u okviru Standardnih minimalnih pravila Ujedinjenih nacija za postupanje sa zatvorenicima (Nelson Mandela pravila).[55]

[53] Vidjeti, naprimjer, "Case study: intersectional 'Gender-Based Analysis Plus'" gore u poglavlju 3.
[54] UNODC, *Issue Paper: Organized Crime and Gender*, str. 39 i 40.
[55] Vidjeti također rezoluciju 10/4, stav 11, Konferencije strana Konvencije Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organiziranog kriminala.

Premještaj osuđenih osoba[56]

Zakoni i politike trebaju poticati da se premještaj osoba osuđenih ili osoba na izdržavanju kazne u inostranstvu aktivno traži na osnovu ljudskih prava.

Slika 22. Razlozi zasnovani na ljudskim pravima za premještaj

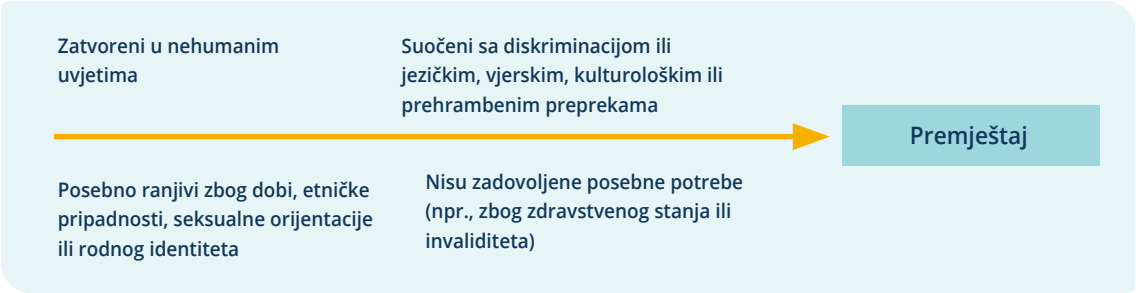

Rodno osjetljivi zakoni i politike promoviraju premještaj zatvorenica u njihove matične zemlje što je ranije moguće tokom izdržavanja kazne, posebno ukoliko imaju djecu u svojim matičnim zemljama ili ukoliko žena podnese zahtjev u skladu sa Pravilima Ujedinjenih nacija za postupanje sa ženama zatvorenicama i vanzatvorskim mjerama za žene koje su počinile krivična djela (Pravila iz Bangkoka).

Studija slučaja 32. Postupanje sa osobama u skladu s njihovim ljudskim pravima u bilateralnom sporazumu o premještaju osuđenih osoba

Godine 2009, Uganda i vlada Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske zaključili su bilateralni sporazum o premještaju osuđenih osoba. Član 9 tog sporazuma navodi „Svaka strana postupat će sa svim osuđenim osobama premještenim u skladu sa ovim sporazumom u skladu sa njihovim primjenjivim međunarodnim obavezama u oblasti ljudskih prava, posebno u pogledu prava na život i zabranu mučenja i okrutnog, neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja."[a]

[a] Agreement between the Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and the Republic of Uganda on the transfer of sentenced persons, Uganda Series, No. 1 (2009).

[56] Vidjeti UNODC, *Handbook on the International Transfer of Sentenced Persons, Criminal Justice Handbook Series* (Beč, 2012).

Osnove ljudskih prava za zabranu izručenja ili premještanja osuđenih osoba

Zakonodavne mjere i/ili mjere politika trebaju se poduzeti kako bi se zabranilo izručenje ili premještanje osuđenih osoba u situacijama kada vlasti znaju ili bi trebale znati da će dana osoba biti izložena stvarnom riziku kršenja ljudskih prava.[57] Zakonodavci i kreatori politika trebaju razmotriti zabranu premještanja/izručenja kada je to:

- Diskriminirajuće po bilo kojem osnovu
- Odnosi se na ponašanje koje nije prepoznato kao krivično djelo domaćim zakonom
- Predstavlja prijetnju po život ili slobodu, suprotno običajnim načelima zabrane protjerivanja
- Predstavlja rizik u pogledu lošeg postupanja, uključujući na osnovu rodnog identiteta ili seksualne orijentacije
- Predstavlja prijetnju slobodi na osnovu rase, vjere, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj grupi ili bilo kojem drugom osnovu
- Odnosi se na optužbu za krivično djelo za koje je propisana smrtna kazna (osim ukoliko se dobiju vjerodostojna i učinkovita uvjerenja da ista neće biti izrečena)

Zakoni i politike mogu promovirati praktične mjere za osiguranje ljudskih prava prilikom provođenja međunarodne saradnje.

Tabela 19. Integriranje u vezi sa prinudnim mjerama u zahtjevima za uzajamnu pravnu pomoć

MINIMALNO PRAVO OSOBE KOJA JE PREDMET PRINUDNE MJERE	MJERE ZA INTEGRIRANJE LJUDSKIH PRAVA I RODNIH PITANJA
Pravo na informacije o optužbama protiv osobe i traženim mjerama, osim u slučajevima gdje će davanje takve informacije ugroziti traženu mjeru.	Eliminiranje diskriminatornih zakona i politika koje mogu predstavljati prepreke za pristup pravnoj pomoći i prevođenju, uključujući i za strane počinitelje. Zahtjevi za informacijama koje se daju na način koji osoba može razumjeti, u smislu jezika, obrazovanja i bilo koje vrste invaliditeta.
Pravo na saslušanje o argumentima protiv mjera međunarodne saradnje.	
Pravo na pomoć advokata, i besplatnu pomoć, ukoliko nemaju dovoljno sredstava da plate, kao i besplatnu pomoć prevoditelja.	

Vidjeti: CTOC/COP/WG.3/2018/5, stavovi 15 i 16.

Vidjeti UNODC, *Revised Manuals on the Model Treaty on Extradition and on the Model Treaty on Mutual Assistance in Criminal Matters; Manual on Mutual Legal Assistance and Extradition* (Revidirani priručnici o modelu sporazuma o izručenju i model sporazuma o uzajamnoj pomoći u krivičnim pitanjima; Priručnik o uzajamnoj pravnoj pomoći i izručenju) (2012); *Manual on International Cooperation for the Purposes of Confiscation of Proceeds of Crime (Priručnik o međunarodnoj suradnji u svrhe zapljene imovinske koristi stečene kaznenim djelom* (2012) i *Handbook on the International Transfer of Sentenced Persons (Priručnik o međunarodnom premještaju osuđenih osoba)* (2012)

Zakonodavci koji pregledaju i/ili izrađuju nacrt odredbi koje se odnose na formalnu međunarodnu saradnju, trebaju pogledati kontrolnu listu 6.2.4

[57] Uključujući mučenje (uključujući smrtnu kaznu), kršenje prava na život, teško kršenje prava na slobodu i sigurnost, ili teško uskraćivanje pravde povezano sa pravičnim suđenjem.

Slika 23. Integriranje rodnih pitanja i ljudskih prava u promoviranje saradnje

Mjere integriranja

- Uspostaviti/utvrditi mandat koordinirajućeg tijela za borbu protiv organiziranog kriminala kako bi se integrirala rodna pitanja i ljudska prava
- Zakoni i politike za promoviranje rodno osjetljive i na ljudskim pravima zasnovane neformalne saradnje (policija-policiji)
- Osigurati da su okviri za formalnu saradnju u skladu sa standardima rodne ravnopravnosti i ljudskih prava

Potencijalni izazovi pri provedbi mjera

- Državni/lokalni akteri imaju različite interese/kapacitete u odnosu na integraciju
- Države koje su od ključnog strateškog interesa za partnerstvo imaju loš status u pogledu stanja ljudskih prava i rodne ravnopravnosti
- Nedostatak političke volje/ interesa stranih zemalja za zaključivanje rodno osjetljivih i na pravima zasnovanih sporazuma
- Različiti prioriteti za različite vrste organiziranog kriminala dovode do neujednačenog odgovora, dupliciranja ili razvodnjavanja napora
- Države od ključne važnosti za partnerstvo ne daju prioritet i/ili nemaju kapacitete za integriranje rodnih pitanja i ljudskih prava
- Saradnja protiv organiziranog kriminala dovodi do rizika kršenja ljudskih prava

Alati i aktivnosti za rješavanje izazova i ublažavanje rizika

- Multidisciplinarni dijalog, uključujući državne i nedržavne aktere, na nacionalnim i lokalnim nivoima za unaprjeđenje zajedničkog razumijevanja izazova u pogledu integriranja rodnih pitanja i ljudskih prava
- Dijeliti informacije sa partnerima o preprekama za saradnju koje se javljaju uslijed rizika za ljudska prava i rodnu ravnopravnost
- Uspostaviti partnerstva sa državama od strateškog interesa kako bi se izgradili njihovi kapaciteti u oblasti ljudskih prava i rodnih pitanja uslijed čega će partnerstva biti izvodljivija i smanjiti se rizici
- Ostvarivati neformalnu saradnju prije i paralelno sa procedurama formalne saradnje kako bi se identificirali i ublažili rizici za ljudska prava
- Komunicirati sa partnerima o rodno osjetljivim i na ljudskim pravima zasnovanim uvjetima za prijem ili odbijanje zahtjeva za saradnju

Poglavlje 5.

KLJUČNI KRITERIJI ZA PODRŠKU INTEGRIRANJA U ZAKONE I POLITIKE

5.1 BUDŽET

Izrada budžeta je polazna tačka za transformativnu promjenu. Dostatni budžeti potrebni su za stvarane poticajnog okruženja za integriranje rodnih pitanja i ljudskih prava. Zakoni i politike koji uključuju rodna pitanja i ljudska prava, ali kojima se ne raspoređuju budžetska sredstva stvaraju prepreke za ministarstva od kojih se očekuje da ih provedu i uskraćuje im se kontinuirano finansiranje za ispunjenje obaveza tokom političkog ciklusa.[58] Vjerovatni rezultat će biti ne integriranje rodnih pitanja i ljudskih prava ili da će se samo poduzeti jeftine mjere, mjere niskog utjecaja kojima će se ostvariti mali, nikakav ili negativan utjecaj.

Budžetska ograničenja ne znače da integriranje rodnih pitanja i ljudskih prava ne treba biti prioritet. Upravo suprotno, ljudska prava i rodna pitanja trebaju biti odrednica za raspodjelu resursa. **Zakoni i politike trebaju nastojati unaprijediti jednakost i ljudska prava, a ne konkretizirati i potvrditi nedostatke**. Integriranje rodnih pitanja nije „luksuzna stavka" koju si mogu priuštiti samo bogate zemlje. Upravo suprotno, integriranje rodnih pitanja je od ključnog značaja za ograničavanje i sprječavanje aktivnosti organiziranog kriminala.

5.1.1 DOSTUPNOST I RASPODJELA

Dostatna sredstva moraju se raspodijeliti kako bi se postigla analiza zasnovana na dokazima izazova sa kojima se država susreće tokom određenog vremena u oblasti ljudskih prava i rodnih pitanja te kako bi se odgovorilo na ove nalaze putem zakona i politika. Ekonomsko stanje države; krize; sukobi; sigurnost; nivo korupcije i obim u kojem država i njena tijela imaju korist od organiziranog kriminala su faktori koji određuju da li su dostupni dovoljni resursi i da li postoji politička volja za raspodjelu resursa za integriranje ovih pitanja. Nedovoljna sredstva mogu biti raspoređena u slučajevima kada rodne dimenzije i dimenzije ljudskih prava organiziranog kriminala nisu prepoznate, ili kada se integriranje ne razumije kao dugotrajan proces za koji je potrebno dugoročno ulaganje.

Vidjeti dodatak II. za informacije glede argumenata zagovaranja za vrijednost i korisnost integriranja.

[58] Samo 26 posto država ima sveobuhvatne sisteme za praćenje rodno osjetljivih raspodjela budžeta (Cilj održivog razvoja 5 (Postići rodnu ravnopravnost i osnažiti sve žene i djevojčice)).

Praktični savjeti za traženje budžeta za integriranje ljudskih prava i rodnih pitanja:

- Zadužiti finansijske službenike da izrade, promoviraju i odbrane budžetske stavke za integriranje rodnih pitanja i ljudskih prava
- Povezati zahtjeve za finansiranjem sa postojećim državnim strategijama, politikama, međunarodnim standardima i obavezama koje proizlaze iz međunarodnog prava
- Povezati zahtjeve za finansiranjem sa donatorskim interesima u oblasti ljudskih prava i rodne ravnopravnosti
- Koristiti podatke koji se mogu verificirati kako bi se pokazao obim i utjecaj organiziranog kriminala i njegove implikacije na rodna pitanja i ljudska prava (vidjeti dolje)
- Koristiti podatke koji se mogu verificirati kako bi se pokazali društvenoekonomski troškovi za društvo, ukoliko se ne osigura budžet za rodno osjetljive i na ljudskim pravima zasnovane pristupe organiziranom kriminalu.

5.1.2 IZVORI

Izvori finansiranja mogu biti interni (osigurani od strane vlade kroz raspodjelu u budžetu), eksterni (osigurani od drugih vlada, međunarodnih organizacija ili privatnog sektora) ili kombinacija oba. Sredstva se također mogu dobiti putem kreativne upotrebe zaplijenjene imovine (vidjeti 4.2.2 gore). Pretjerano oslanjanje na određene izvore može značiti da provedba nije održiva i da je osjetljiva na političke i kadrovske promjene. Izvor finansiranja može imati implikacije na integriranje, s obzirom da donatori utječu na prioritete u smislu šta finansiraju i šta ne te uvjete koje nameću. Rezultat može biti unaprjeđenje ili umanjivanje ljudskih prava i rodne ravnopravnosti.

Pitanja budžeta za zakonodavce i kreatore politika:

Dijagnoza

- Utvrditi budžet države dostupan za integriranje rodnih pitanja i ljudskih prava u izradu i provedbu zakona i politika protiv transnacionalnog organiziranog kriminala
- Utvrditi izvore finansiranja za integriranje rodnih pitanja i ljudskih prava i ustanoviti njihovu održivost
- Utvrditi ko je odgovoran za integriranje ljudskih prava i rodnih pitanja u izradu politika i zakona
- Utvrditi kako se agencije za provedbu finansiraju, njihove budžete, kao i finansiranje nedostataka i potreba

Intervencija

- Poduzeti mjere za usklađivanje zakona i politika sa resursima i stvarnostima
- Uključiti stavke budžeta za integriranje rodnih pitanja i ljudskih prava u okvire zakona i politika
- Utvrditi alternativne izvore finansiranja za integriranje rodnih pitanja i ljudskih prava u izradu i provedbu zakona i politika

Evaluacija

- Pokazatelji za praćenje i evaluaciju odgovornosti i učenja (dio 5.2)

Studija slučaja 33. Rodno osjetljivi budžet u Meksiku

Meksička organizacija civilnog društva *Equidad de Género* podržava organe vlasti u tome kako ostvariti i rasporediti resurse kako bi ljudi imali pravičnu korist i učinkovitije se trošila sredstva. Ovaj proces uključuje (1) rodnu dijagnostiku kako bi se utvrdilo diferencirano stanje stanovništvo i nejednakosti unutar njega; (2) revizija programa od strane same vladine institucije; (3) određivanje prioritetnih aktivnosti; (4) preraspodjela budžeta na osnovu prioriteta; i (5) praćenje i prilagođavanje prema potrebi. Rodno osjetljivi budžet imao je pozitivan utjecaj na različita pitanja u rasponu od zdravlja do mobilnosti. U prevenciji kriminala, rad Equidad de Género doprinio je smanjenju napada i uznemiravanja postavljanjem sigurnosnih kabina, rasvjete i tipki za paniku duž napuštene autoceste i uveo diferencirani prijevoz u sistemu podzemne željeznice i autobuskom prevozu.[a]

[a] Grace Jennings-Edquist i Emilia Reyes, "Good practice case study: Equidad de Género and gender-responsive budgeting in Mexico" (New York, Women's International League for Peace and Reform, n.d.).

Studija slučaja 34. Rodno osjetljivo planiranje budžeta u kanadskom državnom budžetu 2021. godine

Kao dio predanost vlade Kanade izgradnji zemlje bez rodno zasnovanog nasilja, izrada Nacionalnog akcionog plana za zaustavljanje rodno zasnovanog nasilja uključena je u budžet 2021. godine. Ovo ulaganje će osigurati direktu korist za žene i djevojčice, a posebno za žene i djevojčice sa invalidetom, crnkinje, žene iz autohtonih grupa i rasno obilježene žene i djevojčice te LGBTIQ+ osobe. To su grupe koje se suočavaju sa znatno većim rizikom od rodno zasnovanog nasilja i povećanim preprekama u pristupu podršci i uslugama.[a]

[a] Canada, Budget 2021.

5.2 PRAĆENJE, EVALUACIJA, ODGOVORNOST I UČENJE

Praćenje i evaluacija su ključni za osiguranje djelotvornog karaktera zakona i politika. U isto vrijeme, ove aktivnosti su neučinkovite ukoliko se ne izvuku pouke i iste ne primijene. Nalazi praćenja i evaluacije trebaju se koristiti:

- Kao informacije za promjene i izradu zakona i politika
- Unaprjeđenje odgovornosti onih koji su odgovorni za izradu i provedbu zakona, politika i strategija
- Ostvarivanje podrške državnih aktera kroz pokazivanje dodatne vrijednosti integracije rodnih pitanja i ljudskih prava, kako za ljude tako i za prevenciju kriminala

Praćenje učinaka zakona i politika je izazovno, s obzirom na nepovezanost između instrumenata zakona i politika i njihove provedbe. Ipak, kvantitativni i kvalitativni indikatori mogu ponuditi uvid u ulogu koju zakoni i politike imaju u unaprjeđenju ljudskih prava i rodne ravnopravnosti.

Neovisna/eksterna revizija rodnih pitanja i ljudskih prava treba se provesti na samom početku. Polazne informacije i ciljevi u pogledu indikatora ljudskih prava i rodne ravnopravnosti trebaju se redovno prikupljati kako bi se promjene mogle mjeriti tokom vremena. Ono što je odgovarajući vremenski okvir za prikupljanje podataka ovisi o ulaznim, izlaznim podacima, očekivanim rezultatima i pragmatičnim razmatranjima koja se odnose na resurse i kapacitet.

Slika 24. Ulazne i izlazne informacije i ishodi integriranja

Niže navedeni indikatori ponuđeni su za praćenje i evaluaciju aktivnosti koje:

(a) Posebno su usmjerene na integriranje ljudskih prava i rodnih pitanja, i

(b) Nisu specifične za rodna pitanja i ljudska prava, ali utječu na jedno ili oboje.

Korisnici trebaju prilagoditi ove indikatore svom kontekstu i odrediti u kojoj mjeri njihovo zakonodavstvo i politike ispunjavaju ciljeve ljudskih prava i rodne ravnopravnosti.

Slika 25. Praćenje, evaluacija, odgovornost i učenje

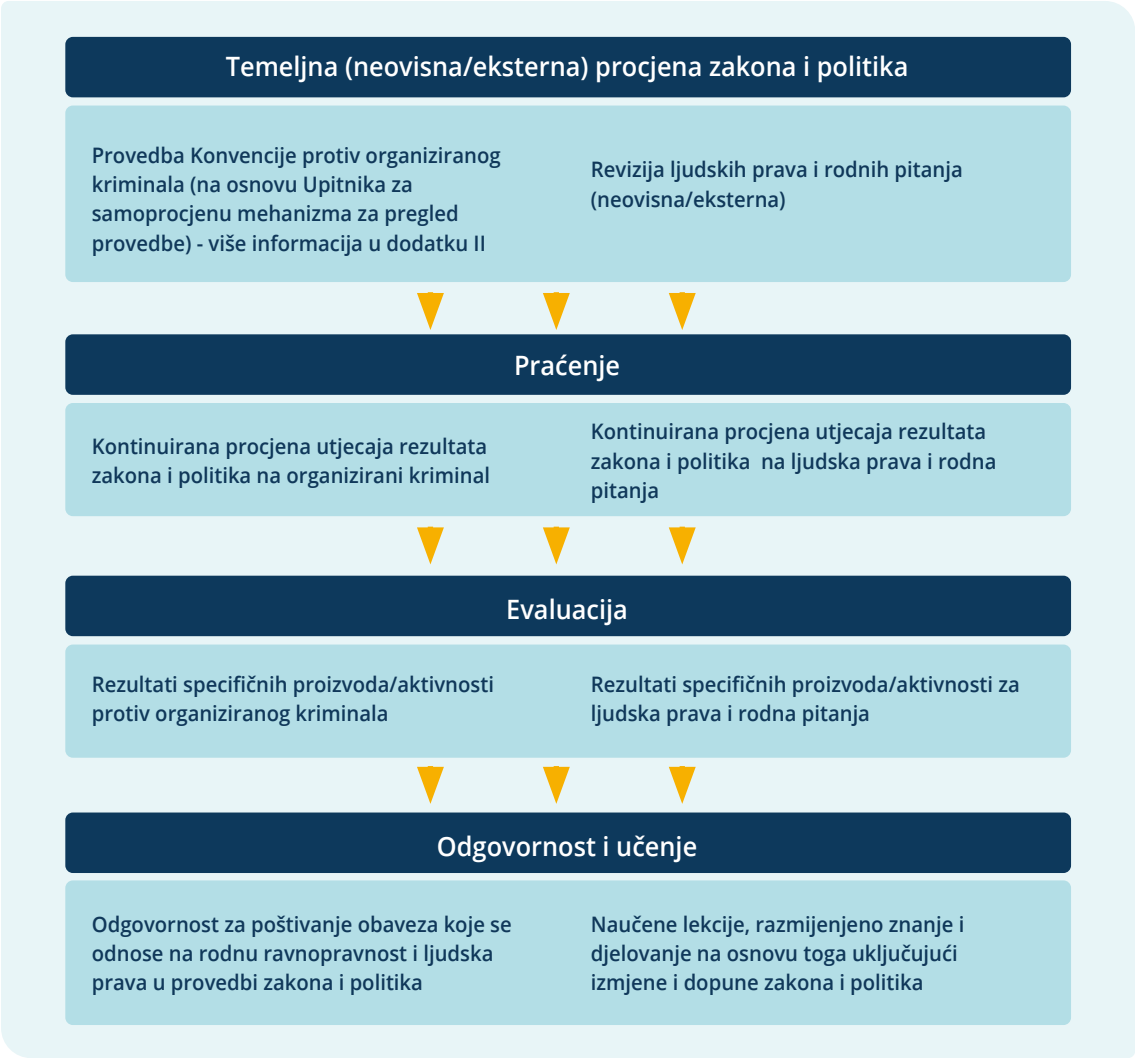

Konferencija strana Konvencije Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organiziranog kriminala uspostavila je Mehanizam za pregled provedbe Konvencije protiv organiziranog kriminala i njenih protokola

Zakonodavci i kreatori politika smatrat će Upitnik za samoprocjenu Konvencije Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organiziranog kriminala i njenih protokola korisnim za utvrđivanje polazne osnove za procjenu provedbe određenih članova Konvencije protiv organiziranog kriminala

Iako informacija o integraciji rodnih pitanja i ljudskih prava nisu eksplicitno tražene putem Mehanizma za pregled provedbe, države mogu uključiti razmatranje o ljudskim pravima i rodnim pitanjima u njihove procjene i izvještaje o ovim dimenzijama. Vidjeti dodatak II

Rodno osjetljivi i na ljudskim pravima zasnovani pokazatelji mogu se izraditi na osnovu međunarodnih instrumenata koje država ima obavezu da provodi (vidjeti kontrolnu listu 6.2.1) kao i resurse, uključujući *UNODC Handbook: Framework to Measure and Report on Gender-Related SDG Results* (UNODC Priručnik: Okvir za mjerenje i izvještavanje o SDG rezultatima povezanim sa rodnim pitanjima) (Beč, 2021).

Tabela 20. Indikativni primjeri mjerenja i pokazatelja za zakone i politike

PROCJENA	KVALITATIVNA PROCJENA SVEUKUPNOG UTJECAJA TOKOM ODREĐENOG PERIODA ZASNOVANA NA SLJEDEĆIM POKAZATELJIMA	
Cilj Oblast u kojoj se mjeri učinak	**PREVENCIJA** Mjeri se obim u kojem je zakon i politika koja sprječava transnacionalni organizirani kriminal rodno osjetljiva i zasnovana na ljudskim pravima	**GONJENJE** Mjerenje u kojoj obimu zakon i politike osiguravaju gonjenje transnacionalnih organiziranih kriminalaca na rodno osjetljive i na pravima zasnovane načine
Pokazatelji na nivou rezultata	Broj institucija koje su poduzele rodno osjetljive i na ljudskim pravima zasnovane mjere za smanjenje mogućnosti za organizirani kriminal Podignuta svijest kod ciljane grupe o rizicima organiziranog kriminala Smanjene stope recidivizma osuđenih organiziranih kriminalaca Smanjene stope uključenosti u organizirani kriminal osoba iz marginaliziranih zajednica ili zajednica u ranjivim situacijama Broj i rezultat rodno osjetljivih i na ljudskim pravima zasnovanih konsultacija sa osobama pogođenim organiziranim kriminalom	Broj istraga, krivičnog gonjenja i osuda organiziranih kriminalaca koji primjenjuju norme i standarde rodnih pitanja i ljudskih prava Pozitivne promjene u svijesti, vještinama, stavovima i sposobnostima praktičara u oblasti krivičnog pravosuđa (policija, tužioci, sudije, pružatelji usluga) za primjenu rodno osjetljivih i na ljudskim pravima zasnovanih pristupa Povećane broj rodno osjetljivih i na pravima zasnovanih sankcija izrečenih organiziranim kriminalcima Povećana rodna ravnopravnost i raznolikost u zapošljavanju u sektoru krivičnog pravosuđa
Pokazatelji na nivou ishoda	Broj javnih i privatnih institucija sa rodno osjetljivim i na ljudskim pravima zasnovanim politikama protiv organiziranog kriminala Broj proizvoda ili kampanja koje su zasnovane na dokazima, rodno osjetljive i zasnovane na ljudskim pravima Broj marginaliziranih ljudi ili osoba u ranjivim situacijama koje imaju korist od kampanja prevencije	Usvojeni zakoni koji prihvataju odredbe o kriminalizaciji iz Konvencije u skladu sa međunarodnim pravom u oblasti ljudskih prava Uspostavljene zaštitne mjere za osiguranje rodno osjetljive i na ljudskim pravima zasnovane upotrebe posebnih istražnih tehnika Usvojeni zakoni i politike koji omogućavaju sudske postupke koji su usmjereni na žrtve i prilagođeni djeci, uključujući rješavanje posebnih potreba
Pokazatelji na nivou ulaznih elemenata	Resursi dodijeljeni integraciji rodnih pitanja i ljudskih prava za kampanje prevencije Uspostavljene politike za promoviranje rodno osjetljive i na ljudskim pravima zasnovane reintegracije i rehabilitacije organiziranih kriminalaca Broj grupa civilnog društva i drugih koji su konsultirani u izradi politike prevencije Korištenje istraživanja i podataka o rodnim pitanjima i ljudskim pravima u bazi dokaza za izradu zakona i politika	Resursi za provedbu zakona (finansijski i ljudski) dodijeljeni za integriranje rodnih pitanja i ljudskih prava u istrage organiziranog kriminala Broj istraga i krivičnih postupaka pokrenutih na osnovu odredbi o kriminalizaciji zasnovanih na rodnoj ravnopravnosti i pravima Rodno osjetljiva i na rodnim pravima zasnovana primjena posebnih istražnih tehnika

PROCJENA	KVALITATIVNA PROCJENA SVEUKUPNOG UTJECAJA TOKOM ODREĐENOG PERIODA ZASNOVANA NA SLJEDEĆIM POKAZATELJIMA	
Cilj Oblast u kojoj se mjeri učinak	**ZAŠTITA** Mjerenje u kojem obimu zakon i politika promoviraju rodno osjetljivu i na ljudskim pravima zasnovanu zaštitu žrtava, svjedoka, informanata i zviždača	**PROMOCIJA** Mjerenje obima u kojem zakoni i politike promoviraju rodno osjetljivu i na ljudskim pravima zasnovanu saradnju
Pokazatelji na nivou rezultata	Broj žrtava, svjedoka, informanata i zviždača zaštićenih od odmazde od strane organiziranih kriminalaca Broj krivičnih postupaka koji primjenjuju pristupe usmjerene na žrtvu, prilagođene djeci i pristupačne Broj rodno osjetljivih i na ljudskim pravima zasnovanih mehanizama za prijavu za zviždače/dojavljivače Broj žrtava (razvrstanih po dobi, spolu, etničkoj pripadnosti, autohtonom porijeklu, nacionalnosti, invaliditetu, migrantskom ili drugom statusu) koji će dobiti restituciju i obeštećenje	Percepcija i profil javnih, privatnih i aktera civilnog društva odgovornosti u pogledu rodne ravnopravnosti i ljudskih prava u saradnji protiv organiziranog kriminala Broj zajedničkih istraga i policijskih zajedničkih operacija koje su pokrenute i odbijene na osnovu ljudskih prava Mjerljivo povećanje u dolaznim i odlaznim zahtjevima za formalnu saradnju i rodno osjetljivo i na pravima zasnovano izvršenje zahtjeva
Pokazatelji na nivou ishoda	Usvojeni zakoni i politike za eliminiranje nedostataka i uklanjanje prepreka za pristup zaštiti žrtvama, svjedocima, informantima i zviždačima Usvojene politike/planovi za povećanje finansiranja i smanjenje prepreka za ostvarivanje restitucije i obeštećenja Zakoni sadrže neiscrpne odredbe o nediskriminaciji, ljudskim pravima i rodno osjetljive odredbe	Nacionalni akcioni planovi/politike koji integriraju rodno osjetljive i na ljudskim pravima zasnovane pristupe organiziranom kriminalu Broj bilateralnih i multilateralnih memoranduma o razumijevanju ili drugih sporazuma koji izričito spominju rodna pitanja i ljudska prava Zakoni i politike uključuju osnove za odbijanje formalne saradnje zasnovane na rodnim pitanjima i ljudskim pravima
Pokazatelji na nivou ulaznih elemenata	Broj podnesenih zahtjeva za obeštećenje ili restituciju i profil žrtava koji traže obeštećenje i restituciju (razvrstan po dobi, spolu, etničkoj pripadnosti, autohtonom porijeklu, nacionalnosti, invaliditetu, migracijskom ili drugom statusu) Iznos i izvor obeštećenja dodijeljen žrtvama organiziranog kriminala Strukture i kapaciteti za zaštitu žrtava, svjedoka, informanata i zviždača u skladu sa rodnim pitanjima i ljudskim pravima	Međuagencijsko koordinacijsko tijelo sa mandatom za integriranje rodnih pitanja i ljudskih prava u cjelokupni odgovor Broj zajedničkih operacija i neformalnih operacija koje primjenjuju rodno osjetljive i na ljudskim pravima zasnovane pristupe Broj zahtjeva za formalnom saradnjom (za uzajamnu pravnu pomoć, izručenje ili premještaj osuđene osobe) koji su napravljeni, primljeni, odbijeni i izvršeni u skladu sa standardima ljudskih prava

Poglavlje 6.

KONTROLNE LISTE

6.1 KONTROLNA LISTA ZA PREGLED POLITIKA

Sljedeća kontrolna lista pripremljena je kao podrška pregledu i izradi politika protiv organiziranog kriminala, u skladu sa međunarodnim normama i standardima rodne ravnopravnosti i ljudskih prava. Bez obzira na pristup kreiranju politika u određenoj zemlji, kreatori politika moraju uzeti u obzir svoju ulogu pri utvrđivanju:

OKVIRA

Navedeni rodno osjetljivi i na pravima zasnovani ciljevi

INSTITUTUCIJA

Agencijama dodijeljena odgovornost za ciljeve

PROVEDBE

Odgovarajući resursi i kapaciteti za ispunjavanje obveza

PREVENCIJA ORGANIZIRANOG KRIMINALA	
Okvir: Postoje politike zasnovane na dokazima za sprječavanje organiziranog kriminala koje uzimaju u obzir intersekcionalne ekonomske, kulturne i društvene osnovne uzroke marginalizacije i ranjivosti, uključujući rodnu nejednakost i prepreke za ljudska prava.	
Institucionalni: Politike navode koje vladine agencije su odgovorne za sprječavanje organiziranog kriminala (uključujući one koje se bave sigurnosti, zdravljem, zaštitom djece, zaštitom okoliša i pitanjima žena) te pojasniti ulogu nedržavnih aktera kao što su organizacije civilnog društva.	
Provedba: Relevantne vladine agencije imaju politike u oblasti ljudskih prava i rodnih politika, svjesne su i imaju dovoljne resurse (uključujući raspoređeni budžet) za integriranje rodnih pitanja i ljudskih prava u provedbu i evaluaciju svojih obaveza za sprječavanje.	

GONJENJE ORGANIZIRANIH KRIMINALACA	
Okvir: Postoje politike kako bi se osiguralo da osobe koje su uključene u organizirani kriminal kao žrtve i/ili počinitelji ne budu diskriminirane, uključujući izgradnju kapaciteta aktera u oblasti krivičnog pravosuđa kako bi preispitali svoje intersekcionalne rodne i druge pristranosti i diversificirali i postigli rodnu ravnopravnost radne snage i svih aktivnosti krivičnog pravosuđa.	
Institucionalni: Postoji normativni okvir koji pojašnjava koje vladine agencije su odgovorne za gonjenje organiziranih kriminalaca, njihovu odgovornost za integraciju rodnih pitanja i ljudskih prava u gonjenju organiziranih kriminalaca, njihove mogućnosti za ostvarivanje ljudskih prava i rodne ravnopravnosti i sankcije koje se primjenjuju u slučaju njihovog kršenja ljudskih prava.	
Provedba: Praktičari u oblasti krivičnog pravosuđa razumiju svoje odgovornosti i mogućnosti da ispunjavaju obaveze ljudskih prava, osiguraju rodnu ravnopravnost, primijene pristupe usmjerene na žrtve i suoče se sa posljedicama kršenja ljudskih prava tokom gonjenja organiziranih kriminalaca.	

ZAŠTITA OSOBA POGOĐENIH ORGANIZIRANIM KRIMINALOM	
Okvir: Postoje politike za osiguranje pristupa usmjerenog na žrtvu kako bi se zaštitile osobe pogođene organiziranim kriminalom prije, tokom i nakon krivičnopravnih postupaka u skladu sa obavezama u oblasti ljudskih prava i rodne ravnopravnosti uz uspostavljanje ravnoteže između prava žrtava i prava okrivljenih.	
Institucionalni: Normativni okvir utvrđuje zaštitne uloge praktičara u oblasti krivičnog pravosuđa kao i službenika uključenih u fizičko i mentalno zdravlje, zaštitu djece, pitanja žena i drugo. Ovdje je kao relevantno uključeno: invaliditet, manjine, spašavanje, rehabilitacija i reintegracija.	
Provedba: Agencije uključene u zaštitu žrtava, svjedoka, informanata i zviždača razumiju svoju ulogu u zaštiti i dodijeljena su im dovoljna sredstva (uključujući budžet) za osiguranje zaštite u skladu sa obavezama u oblasti ljudskih prava i rodnih pitanja te prilagođavanje zaštite na osnove kontinuirane procjene rizika prije, tokom i nakon krivičnih postupaka.	

PROMOCIJA SARADNJE	
Okvir: Postoje politike protiv organiziranog kriminala koje utvrđuju saradnju cijelog društva na nivou države, uključujući državne aktere izvan krivičnog pravosuđa i nedržavne aktere kako bi se promovirao pristup usmjeren na žrtve i integrirala rodna pitanja i ljudska prava. Postoje politike međunarodne saradnje za integriranje rodnih pitanja i ljudskih prava u odluke te za traženje, prihvaćanje i/ili odbijanje formalne i neformalne međunarodne saradnje u oblasti organiziranog kriminala, uključujući bilateralne i multilateralne sporazume.	
Institucionalni: Uspostavljeno je državno koordinacijsko tijelo da odgovori na organizirani kriminal, uvede standarde za rodna pitanja i ljudska prava kod svih aktera, prenosi informacije između njih i prati utjecaj aktivnosti na rodna pitanja i ljudska prava. Relevantni akteri imaju zajedničko razumijevanje i usklađene pristupe integraciji. Postoje politike i procedure kako se omogućila saradnja između centralnih tijela i drugih agencija odgovornih za izvršenje zahtjeva za međunarodnu saradnju, u skladu sa standardima ljudskih prava i rodnih pitanja.	
Provedba: Državni i nedržavni partneri razumiju svoje obaveze vezane za rodna pitanja i ljudska prava u zajedničkim naporima na domaćem, bilateralnom i multilateralnom nivou. Postoje i dostupne su stranim partnerima politike i procedure o međunarodnoj saradnji. Postoje neformalni kanali komunikacije sa stranim partnerima kako bi se omogućila razmjena procedura, pravnih zahtjeva i uvjeta te standarda ljudskih prava za međunarodnu saradnju.	

6.2 KONTROLNA LISTA ZA PREGLED ZAKONODAVSTVA

KONTROLNA LISTA 6.2.1 MAPIRANJE NORMATIVNIH OKVIRA

Napomena za korištenje kontrolne liste: Sljedeća kontrolna lista pomaže korisnicima da mapiraju nedostatke u postojećim normativnim okvirima za rodna pitanja i ljudska prava relevantne države:

- Status poštivanja i rezerve koje je država možda izrazila mogu se pronaći na poveznicama datim za svaki ugovor ili putem Baze podataka ugovornog tijela Ujedinjenih nacija ili putem Interaktivne kontrolne table Ureda za ljudska prava Ujedinjenih nacija.
- Kontrolna lista nije sveobuhvatna; korisnici se potiču da identificiraju dodatne obaveze u oblasti ljudskih prava u skladu sa opcionalnim protokolima uz ove matične instrumente kao i domaćim i regionalnim instrumentima.

MEĐUNARODNI INSTRUMENTI KOJE JE DRŽAVA POTPISNICA		NEDOSTACI I IZAZOVI U PRILAGOĐAVANJU DOMAĆEM PRAVU
Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala (2000)		
Protokol za sprječavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudima, osobito ženama i djecom, koji dopunjuje Konvenciju (2000)		
Protokol protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i zrakom, koji dopunjuje Konvenciju (2000)		
Protokol protiv nedozvoljene proizvodnje i trgovine vatrenim oružjem, njegovim dijelovima i komponentama i municijom, koji dopunjuje Konvenciju (2000)		
Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (1996)		
Međunarodna konvencija o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (1996)		
Međunarodna konvencija o eliminaciji svih oblika rasne diskriminacije (1996)		
Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (1979)		
Konvencija protiv mučenja i drugog okrutnog, nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (1984)		
Konvencija o pravima djeteta (1989)		
Međunarodni pakt o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih porodica (1990)		

MEĐUNARODNI INSTRUMENTI KOJE JE DRŽAVA POTPISNICA		NEDOSTACI I IZAZOVI U PRILAGOĐAVANJU DOMAĆEM PRAVU
Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom (2006)		
Međunarodna konvencija za zaštitu svih osoba od prisilnog nestanka (2006)		

DA LI JE OVO PRAVO ZAŠTIĆENO U DOMAĆIM ZAKONIMA?		U KOJEM INSTRUMENTU? (NPR., USTAV? ZAKON O LJUDSKIM PRAVIMA? KRIVIČNI ZAKON? DRUGI
Pravo na život		
Pravo na pravično suđenje		
Pravo na jednakost pred zakonom i jednakom zaštitom zakona		
Sloboda od proizvoljnog pritvaranja		
Sloboda od mučenja i drugog okrutnog, nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja		
Sloboda misli, savjesti i vjere		
Sloboda informiranja i izražavanja		
Sloboda kretanja		
Sloboda okupljanja i udruživanja		
Pravo na privatnost		
Pravo na rad		
Pravo na zdravlje		
Jednakost u braku		

DA LI JE OVO PRAVO ZAŠTIĆENO U DOMAĆIM ZAKONIMA?		U KOJEM INSTRUMENTU? (NPR., USTAV? ZAKON O LJUDSKIM PRAVIMA? KRIVIČNI ZAKON? DRUGI
Pravo na obrazovanje		
Pravo da ne bude predmet prisilnog nestanka		
Ostala prava relevantna za predloženu intervenciju putem zakona/politike		

SA KOJIM PREPREKAMA SE SUOČE NOSIOCI PRAVA U OSTVARIVANJU LJUDSKIH PRAVA?	PREPREKE U DOMAĆIM ZAKONIMA/POLITIKAMA:
Muškarci	
Žene	
Rodno različite osobe	
Maloljetnici i djeca	
Nedržavljani (dokumentirani/nedokumentirani)	
Žrtve organiziranog kriminala	
Počinitelji organiziranog kriminala	
Osobe različitog rodnog i seksualnog identiteta	
Etničke manjine	
Osobe sa invaliditetom	
Osobe u ruralnim/udaljenim područjima države	
Druge grupe u ranjivim situacijama (korisnik treba definirati):	

Gore navedena kontrolna lista može biti korisna za analiziranje trećih zemalja sa kojima se traži saradnja. (Vidjeti poglavlje 4.4 o ciljevima saradnje).

KONTROLNA LISTA 6.2.2 GONJENJE

Napomena za korištenje kontrolne liste: Ova kontrolna lista usmjerava korisnike kroz analizu da li postoje domaće odredbe za kriminalizaciju, istragu, krivično gonjenje i osuđivanje organiziranog kriminala u skladu sa Konvencijom te za integriranje rodnih pitanja i ljudskih prava. Ova lista nije sveobuhvatna, ali se daje kao polazna osnova koju akteri mogu prevazići i prilagoditi svojim specifičnim zakonima, izazovima i ciljevima.

GONJENJE Kriminalizacija (članci 5, 6, 8. i 23. Konvencije)	
Načelo zakonitosti[a]	
Zakon *ne* kriminalizira ponašanje koje je zaštićeno međunarodnim pravom u oblasti ljudskih prava (naprimjer, kriminalizacija učešća u organiziranoj kriminalnoj grupi ne bi se trebala koristiti kao izgovor za eliminiranje političkih suparnika, kriminaliziranje protesta ili stavljanje izvan zakona društvenih grupa ili na drugi način nesrazmjerno ili nepotrebno ograničavanje slobode okupljanja ili druga građanska ili politička prava).	
Zakon se ne primjenjuje retroaktivno na krivična djela, niti izriče kazne koje nisu postojale u vrijeme počinjenja krivičnog djela. Osobe proglašenim krivim za krivična djela ne bi trebale biti izložene kaznama većim od maksimalne zapriječene kazne primjenjive u vrijeme počinjenja krivičnog djela.	
Zakoni su jasni i dostupni, takvi da se mogu predvidjeti posljedice nekog čina (radnje ili propusta).	
Učešće u organiziranoj kriminalnoj grupi kriminalizirano je na način da je jasno koje ponašanje za posljedicu ima krivičnu odgovornost: • Krivično djelo zavjere: da li je potrebno djelovanje u daljnjem izvršenju dogovora? • Krivično djelo zločinačkog udruživanja: obim kriminalizacije učešća u drugim, a ne kriminalnim aktivnostima organizirane kriminalne grupe (uz spoznaju da učešće doprinosi postizanju kriminalnog cilja).	
Zakon uključuje odredbu o kriminalizaciji na način koji je u skladu sa drugim krivičnim djelima, definicijama i upotrebom pojmova u domaćem zakonu, umjesto doslovnog uključivanja teksta Konvencije.	
Postoje zakoni i politike kojima se regulira upotreba invazivnih ili potencijalno invazivnih mjera kako bi se osiguralo da njihova primjena podliježe odobrenju i/ili kontroli suda zasnovanoj na ljudskim pravima (srazmjernost, zakoniti cilj i nužnost).	
Svrha stjecanja finansijske ili druge materijalne koristi (FoMB)[b]	
Kada je učešće u organiziranoj kriminalnoj grupi kriminalizirano na način da *uključuje* element stjecanja finansijske ili druge materijalne koristi općenito se podrazumijeva da uključuje novčanu kao i drugu materijalnu korist kao što je seksualno zadovoljavanje.	
Kada je učešće u organiziranoj kriminalnoj grupi kriminalizirano na način da *isključuje* element finansijske ili druge materijalne koristi postoje zakonske mjere zaštite od primjene Konvencije na grupe koje djeluju iz političkih, ideoloških ili društvenih motiva.	
Utvrđivanje nadležnosti[c]	
Utvrđena je nadležnost za transnacionalni organizirani kriminal počinjen na teritoriji države, na brodu koji plovi pod njenom zastavom ili u avionu registriranom prema njenim zakonima.	
Nadležnost je utvrđena za krivična djela u skladu sa Konvencijom kada je navodni počinitelj prisutan na teritoriji, a država ga ne izručuje zbog posjedovanja državljanstva.	

GONJENJE Kriminalizacija (članci 5, 6, 8. i 23. Konvencije)	
Postoje zakoni za eliminiranje nedostataka i ukidanje nekažnjivosti u skladu sa opcionalnim osnovama za nadležnost za krivična djela u okviru Konvencije, počinjena: • Protiv državljanina • Od strane državljanina ili osobe sa stalnim prebivalištem • Izvan teritorije s ciljem počinjenja teškog krivičnog djela na teritoriji kako je predviđeno Konvencijom • Kada je počinitelj prisutan na teritoriji i nije izručen sa teritorije[d] • Kada je nadležnost zasnovana na međunarodnom sporazumu koji obavezuje državu kao što je rezolucija Vijeća sigurnosti objavljena u skladu sa poglavljem VII	
Utvrđivanje odgovornosti[e]	
Ponašanje je kažnjivo, a otežavajuće i olakšavajuće okolnosti se utvrđuju na način koji uzima u obzir da muškarci, žene, dječaci, djevojčice i rodno različite osobe mogu biti uključene u krivično djelo, nije diskriminirajuće u smislu svrhe ili učinka, i osjetljivo je na različite uloge koje pojedinci mogu imati te njihove različite stepene djelovanja.	
Zakoni utvrđuju krivičnu, građansku ili upravnu odgovornost pravnih lica za učešće u teškim krivičnim djelima u koje je uključena organizirana kriminalna grupa i za počinjenje krivičnih djela u skladu sa Konvencijom, ne dovodeći u pitanje krivičnu odgovornost fizičkih osoba.[f]	
Postoje zakoni kako bi se ispunila obaveza države da priječi, istraži, kazni i ispravi kršenja ljudskih prava koja vrše treće strane, uključujući pravne osobe (korporacije, preduzeća, dobrotvorne organizacije, vjerske organizacije ili drugi subjekti).	
Izuzeća propisana zakonom koja su zasnovana na ljudskim pravima predviđena su tamo gdje to potrebno kako bi se zaštitila ljudska prava u kriminalizaciji određenog ponašanja.[g]	
Istrage[h]	
Postoje zakoni za zaštitu prava svake optužene osobe na zakonom propisan postupak.	
Zakoni kriminaliziraju mučenje i drugo okrutno, nehumano ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje i zabranjuje prihvatljivost dokaza ili izjava dobivenih mučenjem ili drugim okrutnim, nehumanim ili ponižavajućim postupanjem ili kažnjavanjem.	
Zakon osigurava da svaka upotreba sile od strane organa za provođenje zakona je ograničena u skladu sa međunarodnim obavezama te da se vatreno oružje koristi samo u samoodbrani ili u odbrani drugih od neposredne prijetnje smrću ili teške povrede.	
Zakonodavstvo osigurava da se sva lišavanja slobode moraju provesti u skladu sa nalogom ili na osnovu opravdane sumnje da je osoba počinila ili se sprema počiniti krivično djelo te da policijski ili drugi službenici za provođenje zakona, koji provode uhićenje, mogu biti identificirani.	
Postoje zakoni i mjere provedbe kako bi se osiguralo da osobe budu obaviještene o razlozima za uhićenje na jeziku koji razumiju te da ih kvalificirani prevoditelj obavijesti o njihovim pravima.	

GONJENJE Kriminalizacija (članci 5, 6, 8. i 23. Konvencije)	
Zakoni uključuju pravne i proceduralne zaštitne mjere kako bi se osiguralo da se svaka osoba koju uhite ili pritvore službenici za provedbu zakona: • Odmah izvede pred • Ima pristup advokatu bez nepotrebnog odgađanja, uključujući, kada je to potrebno, u okviru programa pravne pomoći • Ima pristup liječniku bez nepotrebno odgađanja, uključujući, kada je to potrebno, liječnički pregled prilagođen dobi i spolu • Informirani su o pravu na konzularnu obavijest o uhićenju, pritvoru ili krivičnom gonjenju te pristup službenicima konzulata kada je to primjenjivo	
Zakoni i mjere provedbe promoviraju korištenje tehnika ispitivanja bez prisile i smanjuju oslanjanje na priznanje u svrhu osiguranja osuđujuće presude.	
Zakoni i mjere provedbe podržavaju najbolje interese djeteta u kontaktu sa krivičnopravnim sistemom kako bi se osiguralo da se s njima postupa na način prilagođen djeci, uzimajući u obzir posebne potrebe onih koji su u posebno ranjivim situacijama.	
Zakonodavstvo zahtijeva od službenika za provedbu zakona da poduzmu učinkovite mjere za zaštitu ljudskih prava, dostojanstva i integriteta svih osoba, poštujući načelo nediskriminacije, posebno u situacijama ranjivosti ili marginalizacije, uključujući na osnovu roda, dobi, fizičkog ili mentalnog zdravlja ili invaliditeta.	
Zakonodavstvo, politike i mjere provedbe promoviraju rodno osjetljivo policijsko djelovanje i zabranjuju rasizam, ksenofobiju, rasnu i drugu diskriminaciju u radu policije, uključujući osiguranje da se odredbe o nediskriminaciji primjenjuju i na policiju.	
Zakonodavstvo i mjere provedbe promoviraju odgovornost službenika za provedbu zakona utvrđivanjem jasnih procedura za izvještavanje i neovisne pritužbe, kao što su mehanizmi eksternog nadzora policijskog rada.	
Zakoni zahtijevaju neovisnu, brzu, učinkovitu i nepristranu istragu svih navoda o mučenju ili drugom okrutnom, nehumanom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju od strane nadležnih osoba te kažnjavanje onih za koje se utvrdi da su umiješani na način koji se srazmjeran težini krivičnog djela.	
Zakon zabranjuje uključivanje u istrage službenika za provedbu zakona koji su optuženi za mučenje ili drugo nehuman o ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje.	
Zakon i mjere provedbe osiguravaju zaštitu i pomoć žrtvama mučenja ili drugog okrutnog, nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, uzimajući u obzir dob, invaliditet i potrebe specifične za rod te pružajući podršku na osnovu informacija o traumi i pristup obeštećenju i rehabilitaciji.	
Zakon utvrđuje neovisne i učinkovite mehanizme za nadzor mjesta pritvora, uključujući izjave policije kako bi se spriječila djela mučenja i drugog okrutnog, nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja.	
Sankcije	
Sankcije trebaju biti srazmjerne i uzeti u obzir: • Težinu krivičnog djela i biti u skladu sa međunarodnim obavezama države u pogledu ljudskih prava, uključujući u odnosu lišavanja slobode, okrutnog, nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja i izricanja smrtne kazne. • Ti zakoni ne bi trebali utvrđivati minimalne kazne kojima se krše obaveze u oblasti ljudskih prava.	
Zakonodavstvo omogućava da se intersekcionalni, rodni i drugi faktori uzmu u obzir prilikom smanjenja kazne, uključujući pitanja implikacija kazni na ljudska prava osoba koje osuđene osobe izdržavaju.	

GONJENJE Kriminalizacija (članci 5, 6, 8. i 23. Konvencije)	
Zakon dozvoljava smanjenje kazne za optužene osobe koje u značajnoj mjeri sarađuju u istragama ili krivičnom gonjenju krivičnog djela obuhvaćenog Konvencijom, uzimajući u obzir ljudska prava žrtava i optuženih osoba.[i]	
Postoje zakoni koji osiguravaju da se kršenja ljudskih prava, uključujući i rodno zasnovano nasilje, može smatrati otežavajućim okolnostima tokom izricanja kazne.	
Uvjeti pritvora su u skladu sa međunarodnim standardima ljudskih prava, uključujući Nelson Mandela pravila.	
U zemljama u kojima je smrtna kazna još uvijek dopuštena zakonom, takve sankcije bi se trebale izricati samo za najteža krivična djela uz puno poštivanje međunarodnih garancija ljudskih prava i ne bi se trebale izricati za kaznena djela počinjena kada je optužena osoba bila mlađa od 18 godina ili ukoliko se radi o trudnici.	

[a] UNODC, *Issue Paper: The United Nations Convention against Transnational Organized Crime and International Human Rights Law* (Beč, 2022), str. 26 i 27.

[b] Ibid., str. 28 i 29. Također vidjeti definiciju „organizirane kriminalne grupe“ u članku 34. (3) Konvencije.

[c] UNODC, *Issue Paper: The United Nations Convention against Transnational Organized Crime and International Human Rights Law*, str. 34 i 35.

[d] Vidjeti Konvenciju, član 15, stavovi 2 i 4.

[e] Vidjeti Konvenciju, član 10.

[f] Vidjeti UNODC, Model Legislative Provisions against Organized Crime 2. izdanje, (Beč, 2021), str. 51–58 i UNODC, *Issue Paper: Policymaking and the Role of Online Intermediaries in Preventing and Combating Illicit Trafficking* (Beč, 2022).

[g] Na primjer, prilikom utvrđivanja odgovornosti za krivična djela protiv divlje flore i faune i šuma, države bi mogle uvesti izuzeća od zakonskih odredbi koja bi omogućila ostvarivanje osnovnih ljudskih prava u slučajevima kada sigurnost hrane ovisi o korištenju navedenih vrsta ili kada korištenje divlje flore i faune je neophodno za uživanje prava za učešće u kulturnom životu. Vidjeti UNODC, *Guide on Drafting Legislation to Combat Wildlife Crime* (Beč, 2018), str. 26.

[h] Preuzeto iz rezolucije Vijeća za ljudska prava 46/15.

[i] Vidjeti Konvenciju protiv organiziranog kriminala, član 26, stav 2.

KONTROLNA LISTA 6.2.3 ZAŠTITA

Napomena za korištenje ove kontrolne liste: Kontrolna lista usmjerava korisnike da analiziraju da li postoje domaće zakonske odredbe za zaštitu žrtava, svjedoka i drugih u skladu sa Konvencijom te za integraciju rodnih pitanja i ljudskih prava. Kontrolna lista nije sveobuhvatna, ali je ponuđena kao polazna osnova koju akteri mogu prevazići i prilagoditi svojim specifičnim zakonima, izazovima i ciljevima.

ZAŠTITITI	
Mjere zaštite svjedoka (član 24 Konvencije Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organiziranog kriminala)	
Zakon štiti identitet osoba koje vrše prijavu nadležnim tijelima u skladu sa njihovim ljudskim pravima na život, slobodu izražavanja i privatnost	
Zakon štiti svjedoke od potencijalne odmazde i zastrašivanja (član 24 (1)) (član 24 (2)) koji svjedoče u krivičnom postupku	
Zaštita za svjedoke osigurana je bez obzira na njihov pravni status ((informant, žrtva, svjedok, službenik u pravosuđu, prikriveni istražitelj, ostalo) ili drugi status.	
Zaštita svjedoka ne dovodi u pitanje prava okrivljenog (npr., pravo na pravično suđenje i pravo na suočavanje)	
Postoje zakoni kako bi se osigurale odgovarajuće mjere za zaštitu od bilo kakvog neopravdanog postupanja prema svim prijaviteljima koji u dobroj vjeri i na razumnoj osnovi prijave nadležnim tijelima krivična djela povezana sa korupcijom i/ili transnacionalnim organiziranim kriminalom.	
Zakonske odredbe za zaštitu zviždača usklađene su između krivičnog zakona, zakona o borbi protiv korupcije, zakona o pristupu informacijama, zakona o zapošljavanju i zakona o ljudskim pravima.	
Zakonski propisi utvrđuju procedure za fizičku zaštitu svjedoka (npr., premještanje, neotkrivanje ili ograničenje otkrivanja identiteta i mjesta boravka (član 24 (2) (a)).	
Takve procedure su usklađene sa ljudskim pravima i rodno osjetljive i mogu se prilagoditi specifičnim individualnim potrebama, preferencijama i profilima.	
Zakon utvrđuje dokazna pravila kako bi se omogućilo svjedočenje svjedoka na način da se osigura sigurnost svjedoka, kao što je korištenje komunikacijske tehnologije (član 24 (2) (b)).	
Mjere fizičke zaštite uzimaju u obzir posebne potrebe svjedoka na osnovu intersekcionalne dobi, roda i drugih faktora.	
Postoje sudski postupci prilagođeni dobi i rodu (uključujući mjere prilagođene starosnoj dobi za smanjenje sudskih formalnosti za djecu i starije osobe).	
Zaštita se odnosi i na srodnike i druge osobe bliske svjedocima.	
Države bi trebale razmotriti zaključivanje dogovora sa drugim državama za preseljenje svjedoka, srodnika ili drugih osoba bliskih njima kako bi se zaštitili od odmazde ili zastrašivanja (član 24 (3)).	
Države bi trebale razmotriti status ljudskih prava i rodni status preseljenih osoba u predmetnoj zemlji kao i kapacitet predmetne zemlje da poštuje, zaštiti i ostvaruje ljudska prava preseljenih osoba.	

ZAŠTITITI	
Zaštita žrtava/svjedoka tokom krivičnog postupka	
Omogućiti žrtvama u statusu svjedoka zaštitu i pomoć, uključujući u slučaju prijetnje odmazdom ili zastrašivanjem (član 25 (1)).	
Omogućiti osobama za podršku žrtvama da budu prisutne na suđenju.	
Omogućiti iznošenje i razmatranje stavova i zabrinutosti žrtava u odgovarajućim fazama krivičnih postupaka protiv počinitelja uključenih u aktivnosti organiziranog kriminala na način koji ne dovodi u pitanje pravo na odbranu (član 25 (3)).	
Opcija običajnog prava za učešće žrtve: izjave o utjecaju na žrtvu i izjave o utjecaju na zajednicu (žrtve imaju mogućnost da se njihov glas čuje putem izjava o utjecaju na žrtvu koje se čitaju tokom suđenja i uzimaju u obzir prilikom izricanja presude).	
Građanskopravna opcija za učešće žrtve: „žrtva kao stranka“ u građanskom postupku. U skladu sa odredbama državnog zakonodavstva, žrtvu može zastupati advokat koji postavlja pitanja svjedocima i optuženim osobama, daje uvodne i završne riječi i ima pristup informacijama u spisu predmeta. Organizacije civilnog društva, udruženje žrtava ili treće strane mogu biti zastupane kao stranka u građanskom postupku.[a]	
Restitucija i obeštećenje žrtava	
Zakon žrtvama omogućava pristup obeštećenju i restituciji u skladu sa Konvencijom protiv organiziranog kriminala (član 25 (2)) bilo putem (barem jedno od): • Odredbi koje omogućavaju žrtvama da tuže počinitelja za zakonom propisana ili opća protupravna postupanja za naknadu štete u građanskom postupku • Odredbi koje omogućavaju krivičnim sudovima da naložе počiniteljima da plate obeštećenje žrtvama ili izreknu naloge za obeštećenje ili restituciju protiv osuđenih osoba • Odredbi kojima se uspostavljaju fondovi ili programi prema kojima žrtve mogu tražiti obeštećenje od države za povrede ili štete nastale kao posljedica krivičnog djela	
Zakonodavstvo omogućava povrat zaplijenjene imovinske koristi državi koja je podnijela zahtjev da se ista koristi kao obeštećenje za žrtve krivičnog djela (ili povrat zakonitim vlasnicima) (član 14 (2)).	
Zakonodavstvo koje omogućava da se obeštećenje žrtvama ne vrši na način da dovodi u pitanje prava trećih strana koje djeluju u dobroj vjeri.	
Zakonodavstvo koje omogućava žrtvama druge oblike reparacije u skladu sa međunarodnim pravom u oblasti ljudskih prava, uključujući rehabilitaciju, zadovoljštinu i zaštitu od ponovne viktimizacije.	
Osiguranja grupama žrtava kolektivne reparacije za teška kršenja ljudskih prava.[b]	

[a] UNODC, SHERLOC portal, Education for Universities,Tertiary, Organized Crime, Module 8: Law enforcement tools, Key issues, “Rights of victims and witnesses in investigations”.

[b] UNODC, *Issue Paper: The United Nations Convention against Transnational Organized Crime and International Human Rights Law* (Beč, 2022), str. 66.

KONTROLNA LISTA 6.2.4 PROMOVIRANJE SARADNJE

Napomena za korištenje kontrolne liste: Ova kontrolna lista usmjerava korisnike da analiziraju da li postoje domaće zakonske odredbe za promoviranje saradnje kao odgovor na organizirani kriminal u skladu sa Konvencijom te za integriranje rodnih pitanja i ljudskih prava. Ova kontrolna lista nije sveobuhvatna, ali je ponuđena kao osnova koju akteri mogu proširiti i prilagoditi svojim specifičnim zakonima, izazovima i ciljevima.

PROMOCIJA SARADNJE	
Uzajamna pravna pomoć (članak 18. Konvencije)	
Postoje zakoni kako bi se osiguralo da svaki zahtjev za uzajamnu pravnu pomoć koji bi doveo do fizičkog premještaja osobe u drugu državu ne ometa pravo na slobodu i pravo na slobodu od proizvoljnog zatvaranja takve osobe.	
Postoje zakoni koji osiguravaju da svaki zahtjev za uzajamnu pravnu pomoć poštuje pravo na privatnost, ugled i propisan sudski postupak za svaku osobu na koju takav zahtjev utječe.	
Postoje zakoni za zaštitu prava trećih strana koje djeluju u dobroj vjeri koje bi mogle imati interes u imovini koja je predmet zahtjeva za pomoć.	
Izručenje (članak 16. Konvencije)	
Zakoni utvrđuju uvjete koji se odnose na ispunjavanje zahtjeva dvostruke inkriminiranosti.	
Zakon utvrđuje osnove zbog kojih se izručenje može odbiti: • Kada postoje značajni razlozi za vjerovanje da država koja je uputila zahtjev traže izručenje u svrhu krivičnog gonjenja ili kažnjavanja osobe na osnovu roda, rase, vjere, nacionalne pripadnosti, etničkog porijekla ili političkih uvjerenja, ili da bi udovoljavanje zahtjevu moglo uzrokovati predrasude prema toj osobi • Kada bi izručenje bilo u suprotnosti sa načelom prisilnog povratka u skladu sa međunarodnim pravom u oblasti ljudskih prava i pravom o izbjeglicama	
Zakon predviđa krivično gonjenje umjesto izručenja gdje je izručenje državljana zabranjeno ili izvršenje kazne protiv takve osobe kada je potrebno kako bi se zaštitila prava žrtava da dobiju pravdu (*aut dedere aut judicare*).	
Postoje procedure za davanje diplomatskih garancija državi kojoj je upućen zahtjev: • Da će se sa osobom čije izručenje se traži postupati u skladu sa standardima ljudskih prava • Da osoba koja se tereti za djelo za koje je propisana smrtna kazna neće biti osuđena na takvu kaznu	
Uvjeti pod kojima se izručenje može odobriti na osnovu garancija ili odbiti, čak i kada se osiguraju garancije, jasno su utvrđeni i u posljednjem slučaju uključuju dosljedan obrazac grubog, očitog ili masovnog kršenja ljudskih prava države koja je uputila zahtjev.	
Procedure predviđaju ubrzane i/ili pojednostavljene postupke izručenja kako bi se smanjilo odgađanje u interesu pravde i za žrtve i za počinitelje i osigurala temeljna zakonska prava osobe čije izručenje se traži, uključujući dopuštanje dobrovoljnog i potpuno informiranog pristanka osobe, na načine koji uzimaju u obzir invaliditet, rod, nivo pismenosti i druge faktore, pri informiranju osobe o njenim pravima i posljedicama odricanja prava na uobičajeni postupak izručenja.	
Postoje mjere zaštite kako bi se osiguralo pravo na slobodu i slobodu od proizvoljnog zatvaranja tokom bilo kakvog privremenog lišavanja slobode prije izručenja.	
Ovlasti nad osobom koja se izručuje ograničene su u odnosu na djelo zbog kojeg se izručenje traži ili dopušta (načelo specijalnosti).	

PROMOCIJA SARADNJE	
Premještaj osuđenih osoba (članak 17. Konvencije)	
Zakon propisuje da se saradnja odbija ukoliko je presudom osuđenoj osobi povrijeđeno pravo na pravično suđenje.	
Zakonodavstvo omogućava premještaj osuđenih osoba u njihovu matičnu zemlju samo uz njihov pristanak i uključuje pravo da budu obaviješteni o podobnosti za podnošenje zahtjeva za premještaj.	
Zakon propisuje da se saradnja odbija ukoliko bi premještaj kršio međunarodne standarde ljudskih prava, kao što su načelo zabrane prisilnog povratka, pravo na život, zabranu mučenja ili ukoliko uvjeti pritvora u zemlji prijema nisu u skladu sa standardima ljudskih prava.	
Postoje sudski ili upravni postupci za priznavanje kazne, bilo prilagođavanjem kazne kako bi bila u skladu sa standardima ljudskih prava u domaćem zakonu države prijema (nastavak izvršenja) ili preinačenjem kazne na osnovu činjenica koje je utvrdio sud u državi izricanja presude u skladu sa načelom zakonitosti.	
Postoje odredbe koje propisuju da se već odsluženo vrijeme kazne oduzme od perioda kazne izrečene u državi u koju je osuđena osoba premještena.	
Uvjeti izdržavanja kazni premještenih osoba propisani su u skladu sa njihovim ljudskim pravima sadržanim u domaćem i međunarodnom pravu, uzimajući u obzir sve posebne potrebe i humanitarne uvjete te osiguravajući zabranu diskriminacije između domaćih zatvorenika i zatvorenika premještenih iz inostranstva.	

Dodaci

I. ZAGOVARANJE

Akteri su često suočeni sa otporom prema integriranju rodnih pitanja i ljudskih prava u zakone i politike. Dolje navedene tačke mogu se staviti u kontekst kako bi se zagovaralo za ljudska prava i rodno osjetljive pristupe organiziranom kriminalu.

PROTIVLJENJE/IZAZOV	ELEMENTI ZAGOVARANJA ZA UNAPRJEĐENJE INTEGRACIJE
PREVENCIJA ORGANIZIRANOG KRIMINALA	
Rodna pitanja i pitanja ljudskih prava ne smatraju se bitnim za sprječavanje organiziranog kriminala.	Sami odgovori krivičnog pravosuđa nisu adekvatni za rješavanje temeljnih uzroka transnacionalnog organiziranog kriminala, uključujući ranjivost i marginalizaciju. Strategije i aktivnosti prevencije koje nisu zasnovane na ljudskim pravima i rodno osjetljive često su neučinkovite. Rodno osjetljivi pristupi i pristupi zasnovani na ljudskim pravima usmjereni su na temeljne uzroke organiziranog kriminala i zasnovani na obavezama koje države imaju u skladu sa međunarodnim pravom.
GONJENJE ORGANIZIRANOG KRIMINALA	
Integriranje rodnih pitanja i ljudskih prava smatra se preprekom učinkovitom gonjenju organiziranih kriminalaca.	Pristupi istragama i krivičnom gonjenju organiziranih kriminalaca koji su zasnovani na ljudskim pravima i rodnoj ravnopravnosti povećavaju vjerovatnoću da će dokazi biti prihvatljivi i uvjerljivi na sudu.
Praktičari u oblasti krivičnog pravosuđa pristupaju svim osobama uključenim u organizirani kriminal kao počiniteljima teških krivičnih djela.	Postoje različite uloge, nivoi odgovornosti i nivoi djelovanja osoba koje učestvuju u organiziranom kriminalu. Samo teška krivična djela, gdje nema olakšavajućih faktora, trebaju se krivično goniti i kazniti sa maksimalnim propisanim kaznama. Ograničeni resursi krivičnog pravosuđa dodijeljeni borbi protiv organiziranog kriminala ne bi se trebali zloupotrebljavati za gonjenje počinitelja nižeg nivoa. Gonjenje teških krivičnih djela treba biti prioritet u strategijama organiziranog kriminala.
Rodna ravnopravnost među službenicima za provođenje zakona ne smatra se bitnom u borbi protiv organiziranog kriminala.	Uposlenici krivičnog pravosuđa različite rodne pripadnosti povećavaju kapacitet agencija za provedbu zakona da ostvare rodno odgovorne pristupe istragama te tako povećavaju rezultate istraga putem uspješnijih postupaka ispitivanja.

PROTIVLJENJE/IZAZOV	ELEMENTI ZAGOVARANJA ZA UNAPRJEĐENJE INTEGRACIJE
Vjeruje se da žene imaju iste mogućnosti kao i muškarci za rad u krivičnom pravosuđu, ali biraju da to ne rade.	U skladu sa zakonima i politikama, mnoge žene imaju jednake mogućnosti kao i muškarci za upošljavanje u sistemu krivičnog pravosuđa, ali u praksi se suočavaju sa dodatnim preprekama, kao što su rodni stereotipi, uznemiravanje, diskriminacija i izazov kako kombinirati poslovni i porodični život zbog rodno uvjetovanih uloga. Za rješavanje ove nejednakosti potrebni su odgovori zasnovani na rodnoj ravnopravnosti.
Obuka advokata odbrane i osiguranje pravne pomoći optuženim osobama ne cijeni se niti joj se daje prioritet kod gonjenja organiziranih kriminalaca.	Pravo na pravično suđenje je ključna komponenta učinkovitih krivičnopravnih sistema. Pravična suđenja koja podržavaju pravo optuženog manje su podložna žalbama. Ukoliko se advokati odbrane ne obučavaju zajedno sa tužiteljima, tužitelji neće biti u mogućnosti potpuno razviti vještine za gonjenje transnacionalnih organiziranih kriminalaca koji angažiraju visoko kvalificirane advokate za odbranu.
Smrtna kazna je dostupna za krivična djela povezana sa transnacionalnim organiziranim kriminalom.	Primjena smrtne kazne odvraća partnere u drugim zemljama da razmjenjuju obavještajne podatke i sarađuju putem uzajamne pravne pomoći, izručenja i premještaja osuđenih osoba. Primjena smrtne kazne može odvratiti svjedoke od potpunog i istinitog svjedočenja protiv počinitelja. UNODC i druge agencije Ujedinjenih nacija, kao i donatori, suočavaju se izazovima u saradnji sa ili pružanju podrške državama koje primjenjuju smrtnu kaznu.
ZAŠTITA OSOBA POGOĐENIH ORGANIZIRANIM KRIMINALOM	
Muškarci, dječaci i rodno različite osobe ne smatraju se potencijalnim žrtvama transnacionalnog kriminala.	Sistemi identifikacije su oslabljeni ukoliko sadrže informacije sa nepotpunim ili netačnim profilima o tome ko je žrtva transnacionalnog organiziranog kriminala. Postupci identifikacije i provjere moraju biti inkluzivni i omogućiti žrtvama transnacionalnog organiziranog kriminala da budu identificirani kao žrtve ili svjedoci transnacionalnog kriminala.
Određenim kategorijama žrtava nisu dostupne dovoljne usluge zaštite i pomoći.	Rodna analiza dinamike organiziranog kriminala neophodna je kako bi se osiguralo da su usluge dostupne svim osobama na jednakoj osnovi, uključujući muškarce i dječake, žene i djevojčice, državljane i nedržavljane, osobe sa invaliditetom ili druge marginalizirane grupe ili osobe u ranjivim situacijama.
Sa žrtvama/svjedocima ne postupa se u skladu sa njihovim ljudskim pravima tokom sudskih postupaka. Pristupi usmjereni na žrtvu ne koriste se u sudskim postupcima.	Poštivanje prava žrtve/svjedoka ključno je za dobivanje i očuvanje izjava svjedoka. Nivo svjedočenja žrtava/svjedoka može se smanjiti ukoliko izgube povjerenje u krivičnopravni sistem. Sudovi koji nisu usmjereni na žrtve ne dobivaju učinkovita svjedočenja, a sudske presude su podložne žalbi.
PROMOCIJA SURADNJE PROTIV ORGANIZIRANOG KRIMINALA	
Državni akteri smatraju aktere iz civilnog društva štetnim za napore usmjerene protiv organiziranog kriminala.	Organizacije civilnog društva mogu biti ključni partneri u naporima da se odgovori na transnacionalni organizirani kriminal, uključujući davanje informacija i popunjavanje nedostataka u kapacitetima države. Organizacije civilnog društva mogu biti snažni zagovornici za povjerenje i transparentnost.

PROTIVLJENJE/IZAZOV	ELEMENTI ZAGOVARANJA ZA UNAPRJEĐENJE INTEGRACIJE
Integracija rodnih pitanja i ljudskih prava smatra se preprekom za međunarodnu saradnju.	Saradnja sa drugim državama na načine koji nisu rodno osjetljivi i u suprotnosti su sa ljudskim pravima može dovesti do neučinkovitog odgovora i izložiti vladu reputacijskom riziku zbog učešća u kršenju ljudskih prava.
OSTALI izazovi integriranja koje su utvrdili zakonodavci i kreatori politika	
Pitanja rodne ravnopravnosti i ljudskih prava smatraju se luksuznim dodacima država koje imaju više finansijskih i ljudskih resursa.	Rodna pitanja i ljudska prava nisu pitanja odvojena od učinkovite provedbe Konvencije nego su sastavni dio tog procesa. Sve države imaju obaveze u pogledu ljudskih prava.

II. INTEGRIRANJE RODNIH PITANJA I LJUDSKIH PRAVA U MEHANIZAM ZA PREGLED PROVEDBE KONVENCIJE UJEDINJENIH NACIJA PROTIV TRANSNACIONALNOG ORGANIZIRANOG KRIMINALA I NJENIH PROTOKOLA

Mehanizam za pregled provedbe Konvencije Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organiziranog kriminala i njenih protokola je proces kolegijalnog pregleda koji podržava države strane Konvencije protiv organiziranog kriminala i njena tri dopunska protokola u osiguravanju učinkovite provedbe ovih instrumenata. Pregled provedbe odredbi sadržanih u ovim pravnim instrumentima strukturiran je u četiri tematske grupe članova na osnovu njihove teme gdje se svaka postupno razmatra tokom procijenjenog vremenskog perioda od dvije godine:

- Kažnjivost i nadležnost
- Prevencija, tehnička pomoć, mjere zaštite i druge mjere
- Provedba zakona i pravosudni sistem
- Međunarodna saradnja, uzajamna pravna pomoć i zapljena

Pregledi zemalja provode se prvo kroz odgovaranje na upitnike za samoprocjenu, alat koji su izradile i dogovorile države potpisnice, kako bi omogućile samoprocjenu provedbe Konvencije i njenih protokola. [1] Iako rodna pitanja i pitanja ljudskih prava nisu direktno obuhvaćena tematskim grupama upitnika za samoprocjenu, mogu se razmatrati u odgovorima na ciljana pitanja tamo gdje upitnici nude mogućnost državama potpisnicama da daju informacije o državnim zakonima, izazovima i najboljim praksama, uključujući integraciju rodnih pitanja i ljudskih prava.

Pored toga, u skladu sa postupcima i pravilima za funkcioniranje Mehanizma za pregled provedbe Konvencije Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organiziranog kriminala i njenih protokola, [2] države potpisnice potiču se da pripreme svoje odgovore na upitnike za samoprocjenu kroz široke konsultacije sa relevantnim akterima, uključujući privatni sektor, nevladine organizacije i akademsku zajednicu, čime se omogućava veća odgovornost za integriranje rodnih pitanja i ljudskih prava u provedbu Konvencije protiv organiziranog kriminala.

U niže navedenoj tabeli, korisnici mogu pronaći nesveobuhvatnu listu potencijalnih pitanja iz upitnika za samoprocjenu u prema kojima države mogu izvještavati o svojim naporima usmjerenim na integraciju rodnih pitanja i ljudskih prava.

[1] Upitnici za samoprocjenu za četiri tematske grupe usvojeni su putem rezolucije Konferencije strana 10/1, dodatak III.
[2] Vidjeti rezolucija Konferencije strana 9/1, dodatak.

KONVENCIJA PROTIV ORGA-NIZIRANOG KRIMINALA ČLAN KOJI SE PREGLEDA	TEMA OBUHVAĆENA PITANJEM	RELEVANTNOST	GRUPA	PITANJA – UPITNIK ZA SAMOPROCJENU
Član 24 – Zaštita svjedoka	Zaštita svjedoka od potencijalne odmazde i zastrašivanja	Rodna pitanja i ljudska prava	II	Pitanja 1, 2 i 3 – Konvencija protiv organiziranog kriminala Grupa II
Član 25 – Pomoć i zaštita žrtava		Rodna pitanja i ljudska prava	II	Pitanja 5,6 i 7 – Konvencija protiv organiziranog kriminala Grupa II
Član 29 – Obuka I tehnička pomoć		Rodna pitanja i ljudska prava	II	Pitanje 8 (a) – Konvencija protiv organiziranog kriminala Grupa II
Član 31 – Prevencija	Državni projekti/ najbolje prakse i politike za prevenciju transnacionalnog organiziranog kriminala	Rodna pitanja	II	Pitanje 16 (a) – Konvencija protiv organiziranog kriminala Grupa II
Član 31 (3) – Prevencija	Reintegracija počinitelja	Pitanja ljudska prava	II	Pitanje 18 (a) – Konvencija protiv organiziranog kriminala Grupa II
Član 31 (7) – Prevencija	Projekti koji olakšavaju okolnosti zbog kojih društveno marginalizirane grupe su osjetljive na organizirani kriminal	Rodna pitanja	II	Pitanja 22 i 22 (a) – Konvencija protiv organiziranog kriminala Grupa II
Član 7 – Mjere za sprječavanje pranja novca	Identifikacija klijenata	Rodna pitanja	III	Pitanje 1 (b) (i) – Konvencija protiv organiziranog kriminala Grupa II
Član 19 – Zajedničke istrage	Dobre prakse i primjeri za zaključivanje sporazuma za zajedničke istrage	Pitanja ljudskih prava	III	Pitanje 10 - Konvencija protiv organiziranog kriminala Grupa III
Član 20 – Posebne istražne tehnike	Zakonski uvjeti za primjenu ovih tehnika	Rodna pitanja i ljudska prava	III	Pitanje 14 - Konvencija protiv organiziranog kriminala Grupa III
Član 28 – Prikupljanje, razmjena i analiza informacija o prirodi organiziranog kriminala	Informacije o trendovima u organiziranom kriminalu	Rodna pitanja	IIII	Pitanje 27 (a) – Konvencija protiv organiziranog kriminala Grupa III

Član 12 – Oduzimanje i zapljena	Zapljena bez osude	Pitanja ljudskih prava	IV	Pitanje 3 – Konvencija protiv organiziranog kriminala Grupa IV
			IV	Pitanje 8 (c) – Konvencija protiv organiziranog kriminala Grupa IV
	Upravljanje zaplijenjenom imovinom		IV	Pitanje 8 (d) – Konvencija protiv organiziranog kriminala Grupa IV
Član 14 – Raspolaganje zaplijenjenom imovinskom koristi ili imovinom stečenom krivičnim djelom	Povrat zaplijenjene imovinske koristi za obeštećenje ljudskih prava	Pitanja ljudskih prava	IV	Pitanje 15 (a) – Konvencija protiv organiziranog kriminala Grupa IV
Član 14 – Raspolaganje zaplijenjenom imovinskom koristi ili imovinom stečenom krivičnim djelom	Za prodaju imovinske koristi zadužena međuvladina tijela specijalizirana za borbu protiv organiziranog kriminala	Rodna pitanja i ljudska prava	IV	Pitanje 16 – Konvencija protiv organiziranog kriminala Grupa IV

DODATNI RESURSI

Ključni resursi za integraciju rodnih pitanja i ljudskih prava

Ured Ujedinjenih nacija za borbu protiv droga i kriminala

Model Legislative Provisions against Organized Crime, 2021

Issue Paper: Organized Crime and Gender – Issues relating to the United Nations Convention against Transnational Organized Crime, 2022

"Organized crime strategy toolkit for developing high-impact strategies", 2021

SHERLOC portal

Issue Paper: The United Nations Convention against Organized Crime and International Human Rights Law, 2022

UNODC, SHERLOC portal, Education for Universities, Tertiary, Organized Crime, Module 15: Gender and Organized Crim

UN-Women

Intersectional Resource Guide and Toolkit: An Intersectional Approach to Leave No One Behind, 2021

I Know Gender 17: Gender Equality and Organized Crime Module, 2022

Ostali resursi bitni za specifične vrste krivičnih djela ili komponente odgovora

Ured Ujedinjenih nacija za borbu protiv droga i kriminala

Combating Falsified Medical Product-Related Crime: A Guide to Good Legislative Practices, 2019

Combating Transnational Organized Crime Committed at Sea: Issue Paper, 2013

Combating Waste Trafficking: A Guide to Good Legislative Practices, 2022

Criminal Intelligence: Manual for Front-line Law Enforcement, 2010

Criminal Intelligence: Manual for Analysts, 2011

Criminal Intelligence: Manual for Managers, 2011

Current Practices in Electronic Surveillance in the Investigation of Serious Organized Crime, 2009

Digest of Cases of International Cooperation in Criminal Matters Involving the United Nations Convention against Transnational Organized Crime as a Legal Basis, 2021

Digest of Cyberorganized Crime, 2021

Good Practices for the Protection of Witnesses in Criminal Proceedings involving Organized Crime, 2008

Guidance on the Use and Preparation of Serious Organized Crime Threat Assessments: The SOCTA Handbook, 2010

Guide on Drafting Legislation to Combat Wildlife Crime, 2018

Handbook on Identity-related Crime, 2011

Handbook on the International Transfer of Sentenced Persons, 2012

Justice in Matters involving Child Victims and Witnesses of Crime: Model Law and related commentary, 2009

Manual on International Cooperation for the Purposes of Confiscation of Proceeds of Crime, 2012

Manual on Mutual Legal Assistance and Extradition, 2012

Model Law on Extradition, 2004

Model Law on Mutual Assistance in Criminal Matters, 2007, as revised in 2022

Model Treaty on Extradition (General Assembly resolution 45/116, annex, as amended by General Assembly resolution 52/88, annex)

Model Treaty on Mutual Assistance in Criminal Matters (General Assembly resolution 45/117, annex, as amended by General Assembly resolution 53/112, annex I)

Implementation of the United Nations Convention against Transnational Organized Crime: Needs Assessment Tools, 2016

Issue Paper: Policymaking and the Role of Online Intermediaries in Preventing and Combating Illicit Trafficking, 2021

Practical Guide for Requesting Electronic Evidence Across Borders, 2019

Responding to Illegal Mining and Trafficking in Metals and Minerals: A Guide to Good Legislative Practices, 2022

United Nations Counter-Kidnapping Manual, 2006

UNODC Toolkit for Mainstreaming Human Rights and Gender Equality into Criminal Justice Interventions to Address Trafficking in Persons and Smuggling of Migrants, 2021

Chatham House

Integrating Gender in Cybercrime Capacity-Building: A Toolkit, 2023

Međunarodni konzorcij za borbu protiv krivičnih djela protiv divlje flore i faune

Wildlife and Forest Crime Analytic Toolkit, 2012

Wildlife and Forest Crime Analytic Toolkit, 2nd ed, 2022

UNODC
United Nations Office on Drugs and Crime

Vienna International Centre, P.O. Box 500, 1400 Vienna, Austria
Tel.: (+43-1) 26060-0, Fax: (+43-1) 263-3389, www.unodc.org

2313100